

liikkeen lumo

BALETTIA, KUVIA, REKVISIITTA

Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoilu- ja taideinstituutti
Viestinnän koulutusohjelma
Graafinen suunnittelu
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Tytti Hirvonen

*Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoilu- ja taideinstituutti
Viestinnän koulutusohjelma
Graafinen suunnittelu
Tytti Hirvonen
Liikkeen lumo. Balettia, kuvia, rekvisiittaa
Tanssitapahtumakonsepti
Opinnäytetyö, 64 sivua
Syksy 2011*

Tiivistelmä

Opinnäytetyöni on tanssikuvituksen tekeminen ja kuvituksen käyttäminen tapahtumasuunnittelukonseptissa.

Olen harrastanut klassista balettia yli 20 vuotta. Tavoitteenani on ollut tanssimiseen olennaisesti kuuluvan elämyksen ja liikkeen kuvittaminen. Kuvitustekniikka on ollut minulle läheinen tapa tehdä kuvaa eli piirtäminen.

Käytän kuvitusta tanssitapahtumakonseptissa. Suunniteltu tapahtuma on pienimuotoinen kuvanäyttely, jossa on lisäksi tanssiesityksiä ja tanssirekvisiittaa. Olen suunnitellut tapahtumaa varten esitteen, julisteen, kutsukortin ja näyttelyilmeen.

Kirjallisessa osiossa käsittelen tanssikuvitusta yleensä ja omaa kuvitustani sekä pohdin tapahtumasuunnitteluun liittyviä kysymyksiä sekä yleisellä tasolla että tanssitapahtumankonseptin kautta.

Avainsanoja: kuvitus, kuvittaminen, graafinen suunnittelu, tapahtumasuunnittelu, näyttelysuunnittelu

Abstract

My graduation project consists of creating a dance illustration and using this illustration in event design.

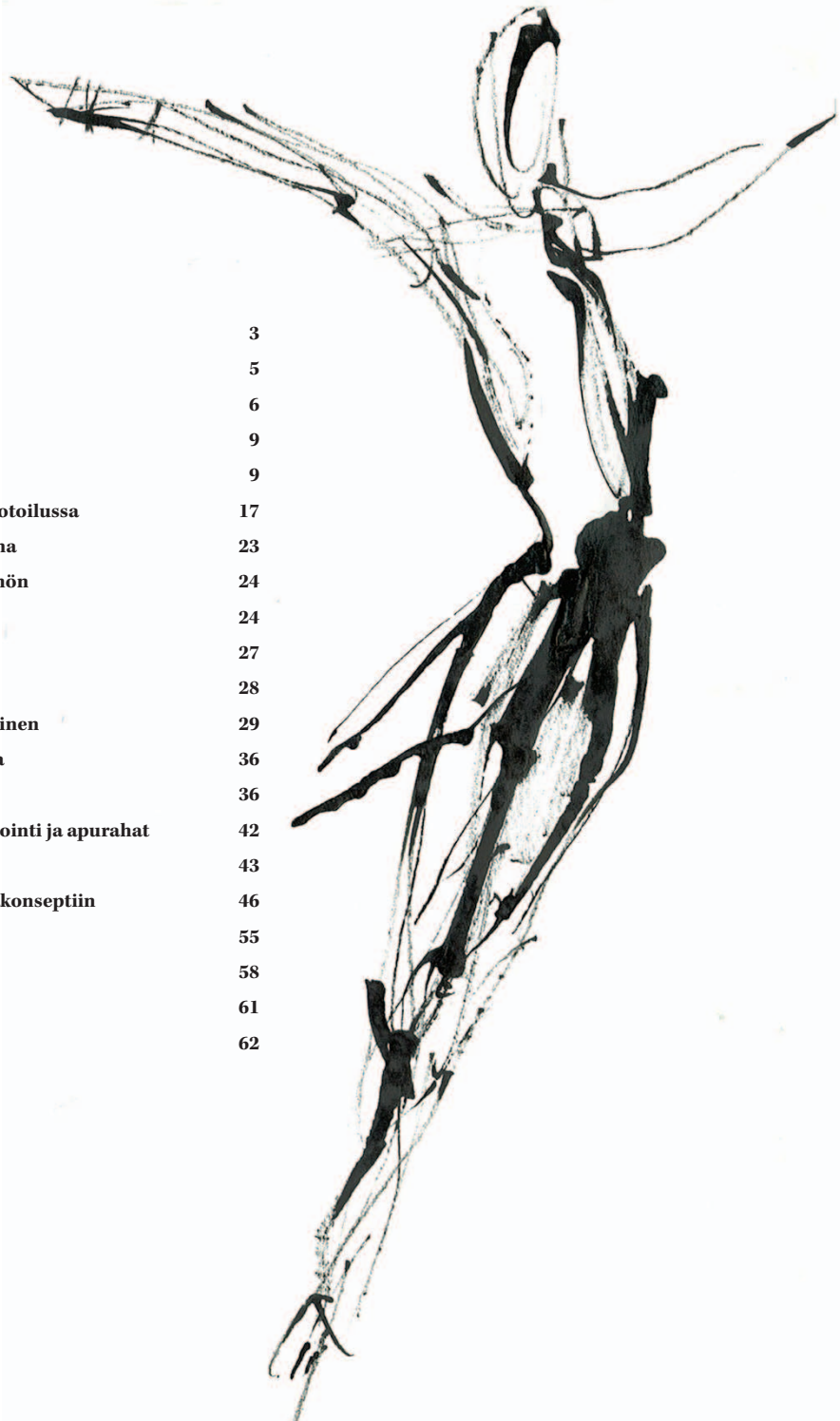
Classical ballet has been my hobby for more than 20 years. My goal is to illustrate the powerful feeling and emotion inherent in dancing. The illustration technique that I use is drawing, which for me is the most natural way of creating images.

I use illustration within a dance event concept. The designed event is a small-scale illustration exhibition, which also includes dance performances and dance props. For this event I have designed a brochure, a poster, an invitation and an exhibition design.

In the written part I discuss dance illustration in general and my own illustration and examine issues related with event design both at a general level and through the dance event concept.

Keywords: illustration, illustrating, graphic design, event design, exhibition design

Sisältö	
Tiivistelmä/Abstract	3
Johdanto	5
Yleistä kuvituksesta ja tanssista	6
Tanssi kuvassa	9
Tanssi kuvataiteissa	9
Tanssin kuva graafisessa muotoilussa	17
Tanssinotaatio tanssin kuvana	23
Tanssikuvituksen opinnäytetyöhön	24
Lähtökohdat	24
Miltä tuntuu tanssia	27
Havaintoja todellisuudesta	28
Piirtäminen ja kuvien tekeminen	29
Yleistä tapahtumasuunnittelusta	36
Tapahtuma on projekti	36
Tanssitapahtumien markkinointi ja apurahat	42
Konsepti tanssitapahtumalle	43
Graafinen ilme tanssitapahtumakonseptiin	46
Arviointi	55
Lähteet	58
Muu kirjallisuus	61
Liitteet	62

JOHDANTO

Opinnäytetyöni on tehty minulle tärkeästä aiheesta, tanssista. Olen harrastanut tanssia yli 20 vuotta.

Tanssissa minua kiehtoo liike ja elämys.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on ollut tanssi-
kokemukseni muuttaminen kuvan muotoon. Tarkoi-
tukseni on yrittää vangita hetkellisyys toisenlaiseen
tapaan kertoa.

Tanssi on kehon taidetta, siksi olen päätenyt teke-
mään kuvituksen piirtäen. Koen piirtäessä samanta-
paista fyysisyyttä ja hetkellisyttä kuin tanssissa.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen lukenut erilaisis-
ta lähestymistavoista nähdä ja havainnoida. Minulle
aiemmin tuntemattomasta kirjallisuudesta on muo-
dostunut mielenkiintoinen tausta tekemiselleni.

Miettiessäni liikkeen kuvaamista olen perehtynyt
tanssikuviin ja näitä kuvia esittelen myös opinnäyte-
työni kirjallisessa osassa.

Käytän tekemääni kuvitusta tapahtumasuunnit-
telukonseptissa. Käyn läpi tapahtumasuunnittelun
pääpiirteet ja yhdistän ne balettitapahtuman kon-
septtiin. Esimerkkitapahtumaa varten olen suunnitel-
lut mm. julisteen, kutsun ja esitteen, johon olen myös
ideoinut ja kirjoittanut tekstin oman kokemuksen ja
tietojeni perusteella.

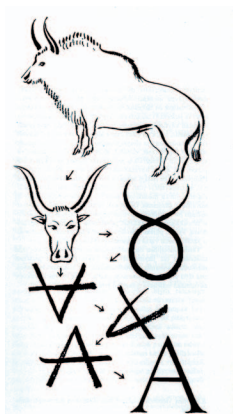
Yleistä kuvituksesta ja tanssista

Kuvitustyötä varten olen selvittänyt kuvittamisen termiä ja tanssin historiaa. Tanssin lyhyt historia on tarpeen, koska baletin kieli ammentaa kaiken historiasta, ja monet asiat, joita olen miettinyt opinäytetyöni graafisessa ilmeessä saavat ratkaisun tanssin historian kautta.

Yleistä kuvituksesta -kappaleen tietolähteinä ovat olleet seuraavat kirjat: **Olof Erikssonin** *Graafisen tyylin perusteet* (Otava, 1974), joka esittelee kirjoittamisen ja kirjainten sekä kirjapainon historiaa, **Kai Mikkosen** *Kuva ja sana* (Gaudeamus, 2005), joka pureutuu kuvan ja sanan monimutkaiseen suhteeseen sekä **Tarja Ahjopalo-Niemisen** *Kuvittajan keinot* (Kirjayhtymä, 1999), joka kokoaa kuvittamisen peruskäsitteet kokonaisuudeksi. **Gert Z. Nordström** avaa kuvien kieltä ja kuva-analyysejä kirjassa *Bildspråk och bildanalys* (Prisma, 1984).

Olen kerrannut tietoni baletin historiasta tähän opinäytetyöhön. Tiivistetyn baletin historian pystyy lukemaan esim. seuraavista kirjoista: **Hammond Piruetti**. *Baletin perusteet* (Art House, 2006) ja *Tanssioppilaan kirja*, toim. **Kaija Kontunen** (Opetushallitus, 2003). **Jennifer Homansin** *Apollo's Angels* (Granta, 2010) esittää aiheen todella laajasti ja yksityiskohtaisesti.

Unohtaa ei tietenkään voi *Wikipediaa*, aikamme yleistietosanakirjaa.

(kuva 1) Länsimaisen kirjaimen kehitys kuvasta apis (härkä) merkiksi A. (Eriksson 1976, 16)

Yleistä kuvituksesta

Kuvituskuvat ovat osa kuvataidetta. Niiden tehtävänä on koristaa tai havainnollistaa aihetta, tavallisesti tekstiä. Kuvituskuvat voivat olla tunnelmakuvia tai informaatiokuvia, esittäviä tai ei-esittäviä riippuen siitä minkälaisessa lopputeoksessa niitä käytetään. Kuvituskuvat voivat olla millä tahansa tekniikalla tehtyjä esim. piirroksia tai valokuvia.

Kuvituksen lähtökohta on useimmiten teksti. Kuva ja sana ovat toisiinsa niin kietoutuneita, ettei liitosta enää huomaa. Länsimaissa käyttämämme kirjaimet ovat historian saatossa yksinkertaistettuja kuvia asioista (kuva 1). Peräkkäiset kirjaimet yhdistetään sanakuviksi. Lukeminen perustuu sanakuvien nopeaan tunnistukseen. Pystymme tunnistamaan sanakuvia, vaikka osa kirjaimista olisi peitossa.

Kirjoja on kuvitettu koko niiden olemassaolon. Kuvitus on esim. lisännyt kirjojen arvoa esineenä. Käsintekstatut kirjat kuvituksineen olivat uniikkikappaleita ja erittäin arvokkaita, esim. *The Book of Kells* (kuva 2). Kirjapainotaidon (**Gutenberg**, 1436) yleistymisen jälkeen 1450-luvulla kirjojen määrä kasvoi, samoin kuvitustekniikoissa siirryttiin käsintehtyistä kuvista eri tekniikoilla monistettuihin kuviin. Kuvia painettiin erilaisilla grafiikan menetelmillä tehdyistä painolevyistä, esim. metallisyövytyksinä ja puukaiverruksina.

Erilaiset kirjapainon tekniset keksinnöt (esim. kuvien rasterointi 1940-luvulla) ovat tehneet erilaisten kuvien, kuten valokuvien, toteuttamisesta painotuotteesta helppoa ja edullista. Sähköinen media on mahdollistanut liikkuvan kuvan monipuolisen käytön.

Kuvien ja tekstien painotuksen takia voimme erottaa kuvitetuista kirjoista kuvakirjat, kuvitetut kirjat ja kirjat, joissa on kuvitusta. Kuva avaa tekstiä, teksti avaa kuvaa. Kuvitetuissa kirjoissa teksti vie tarinaa

(kuva 2) The Book of Kells. Yksityiskohta. (Mackworth-Praed 1993, 37)

eteenpäin ja kuvat myötäilevät tarinaa, kuvakirjoissa taas kuvat ovat tärkeämpiä ja teksti avaa niitä. On myös olemassa kuvakirjoja ilman tekstejä. Aivan omanlainen kuvan ja sanan yhdistäminen on sarjakuva.

Kuvan ja tekstin suhde on vuorovaikutusta. Etsimme aina jonkinlaista tekstin ja kuvan yhteyttä. Oli kyse sitten taideteokselle annetusta nimestä tai kuvatekstistä. Nimi identifioi jotain, varustaa asian nimilapulla, mutta identifioi myös sen, miten jotain esitetään (Mikkonen 2005, 85). Kun taiteilija antaa työlleen nimen ”*Nimetön*”, silläkin on merkitystä katsojalle.

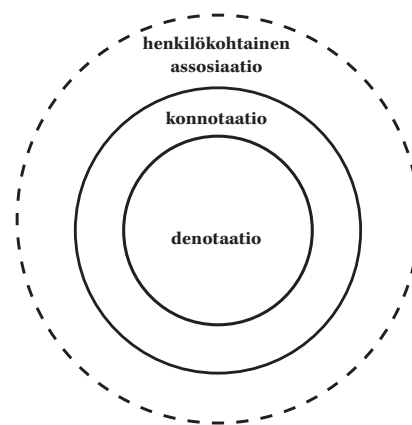
Kuvia analysoidessamme tai selittäessämme näkemäämme käyttäme sanoja. Näin kuva kääntyy sanoiksi. Osa sanoista sisältää määrityksiä ulkoasuun. Tiedämme miltä värit näyttävät ja yhdistämme sanoihin meille tutuksi tulleen henkilökohtaisen näkökokemuksen (jouluunpunainen, taivaansininen, auringonkeltainen).

Sanat johdattavat meidät näkemään mielikuvia. Osa tekstistä on hyvin kuvallista, kirjailijoiden sanotaankin maalaavan kuvia silmiemme eteen.

Monet asiat konkretisoituvat kuvien avulla. Kuvien uskotaan helposti olevan totta. Ikään kuin kuva ei voisi valehdella, vaikka kuvien muokkaaminen on varsinkin nykyään tietokoneohjelmilla helppoa. Jo kuvien rajaaminen on niihin vaikuttamista.

Kuvat avautuvat meille henkilökohtaisten tietojen ja kokemusten kautta. Semiotiikka on tieteenala, joka tutkii kuvien sisältöä. Denotaatio on kuvan tai merkin yleismerkitys ja ilmiö. Konnotaatio on kuvan sovittu merkitys. Kuvan tulkintaan tuo vielä lisätason henkilökohtainen miellelyhtymä, assosiaatio (kuva 3).

Länsimaissa totumme lukemaan tekstiä vasemmalta oikealle, mutta kuvien kohdalla samanlaista vakiotoimintoa ei ole. Kuva avautuu kuvataiteellisten tehokeinojen kautta. Tällaisia ovat esim. kuvan pinta-ala ja muoto, kuvassa käytettyjen elementtien suhde toisiinsa, liikkeen illuusion luominen, värit. Kirjoja, joissa on kuvia, taitolla eli kuvien ja tekstien asettelulla taittopinnalle, pystytään ohjaamaan katseen suuntaa ja näin vaikuttamaan esim. kuvien lukujärjestykseen.

(kuva 3) Kuvan tasot semiotiikan mukaan. (Nordstöm 1984, 43)

Yleistä tanssista

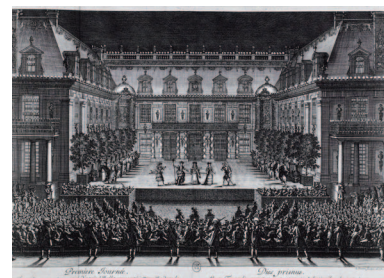
Todennäköisesti ihminen on tanssinut aina. Tanssi voi olla improvisaatiota tai sovittujen liikkeiden toistamista, yksin tai ryhmässä. Tanssiminen voi olla esim. osa juhlaa tai uskonnollisia menoja. Joku on amatööri, toinen ammattitanssija. Muusta liikkumisesta sen erottaa rytmitys ja vaikutus sekä tanssijoihin itseensä että katsojiin. Tanssi on kehollinen taide, ihminen on itse taideteos, jota kehitetään erilaisilla harjoituksilla.

Länsimainen taidetanssi syntyi antiikin Kreikassa ja Roomassa, jossa tanssi eriytyi lavalla esitettäväksi. Askeliin liitettiin pantomiimia, jolloin tanssijat kykenivät välittämään tarinoita.

Keskiajalla kristinusko löi antiikin tanssiin pakanaleiman. Tanssimista ei kuitenkaan kielletty, vaan siitä muodostui tärkeä ajanviete ja seurustelumuoto.

Renessanssin myötä tanssitaide nousi uuteen kukoistukseen. Firenzessä ruhtinaiden hoveista tuli tanssiesitysten näyttämöitä. Ranskaan hovitanssi siirtyi kuningas **Henrik II** ja firenzeläisen **Katarina de Medicin** solmiessa avioliiton 1533. Sana baletti on italiaa, ja tarkoittaa askeliltaan sovittua tanssia (ital. *ballare*, tanssijatar ital. *ballerina*).

Ranskan kuningas **Ludvig XIV** (1638–1715), Aurinkokuningas, oli loistava tanssija itsekin. Hänen johdollaan hovitansseissa tanssivat aatellis-

(kuva 4) Balettiä Versaillesissa 1600-luvulla. (Homans 2010, kuvaliite)

(kuva 5) Tanssija Marie Taglioni oli ensimmäinen ballerina, jotka tanssi kärjillä. Tämä tapahtui 1832. (Wikipedia, 2011)

(kuva 6) Ballet Russes -juliste 1911, kuvassa Nijinski baletissa Ruusu-unelma. (Pritchard 2010, 43)

(kuva 7) Isadora Duncan (1878–1927) inspiroitui antiikin tansseista ja vaati paluuta vapaaseen tyyliin. (Balcar 1957, 118)

(kuva 8) Tanssitunnilla. 2009. Kuvaaja: T. Hirvonen

miehet tarkkojen askelien ja etiketin mukaan (kuva 4). Ranskan hovietiketti toimi esikuvana kaikille muille suurille ja pienille hoveille. Barokin suureellisuus ja näyttämöllisyys antoivat balettiin tuolloin leimansa.

Ensimmäinen balettikoulu perustettiin Pariisiin Oopperaan Ludvig XIV toimesta 1661. Tämän jälkeen ammattilaiset tanssijat, myös naiset, valtasivat tanssilavan. Nykyäänkin käytettävät balettitermit ja baletin perusliikkeet ovat tältä ajalta.

Klassisen baletin erikoisuus, kärkitossuilla tanssiminen, on romantiikan ajan perua (kuva 5). Romantiikan aika 1800-luvulla syntyivät vanhimmat nykyään esitettävät baletit, esim. *Giselle*. Romantiikan ajan baletteissa ballerinat edustavat henkiolentoja, keijuja tai muita taruolentoja, joita voi ihailla ja rakastaa, mutta ne ovat tavoittamattomissa tavallisille kuolevaisille.

1800-luvun puolivälissä baletti vaipui Länsi-Euroopassa viihteeksi, mutta 1800-luvun lopulla Venäjän tsaarin baletti nosti tanssin tason aivan uuteen kukoistukseen. Kiitos työstä lankeaa ranskalaissyntyiselle balettimestarille **Marius Petipalle** (1818–1910), jonka käsialaa ovat monet klassikkobaletit, esim. *Joutsenlampi*, *Prinsessa Ruusunen* ja *Pähkinänsärkijä*.

Sergei Djagilevin venäläinen baletti *Ballets Russes* (1909–1929) räjäytti tajunnan 1900-luvun alussa vierailunäytöksillä ympäri maailman (kuva 6). Ballets Russes -tanssijoista tunnetuimpia ovat **Vatslav Nijinski** ja **Anna Pavlova**. Ballets Russes -esitykset eivät olleet vain tanssijoiden juhlaa, vaan kyse oli eri taidelajien ja eri alojen taiteilijoiden yhteistyöstä.

Maailman muuttuessa myös tanssitaide on monipuolistunut. Modernin taidetanssin synty ajoittuu 1900-luvun alkuun, jolloin **Isadora Duncan** kyseenalaisti baletin tekniikan ja perinteet ja halusi tuoda lavalle luonnollisen liikkeen (kuva 7). Klassinen baletti tavoittelee taivasta, moderni tanssi etsii voiman maasta.

Toisen maailmansodan syttyessä monet tanssijat, koreografit ja uuden liikekielen kehittäjät, esim. **Joseph Pilates**, siirtyivät Euroopasta Yhdysvaltoihin, josta kehittyi taidetanssin uusi keskus.

Nykyään klassisen baletin ongelma on se, että sen merkkiteokset ja suuret suosikit ovat lähes poikkeuksetta tehty 1800-luvun lopussa. Petipan tuotanto on näkyvillä joka ilta jossain suurista balettitaloista ympäri maailman, kylläkin jonkin verran ajanmukaistettuna ja muokattuna.

Uusia baletteja toki luodaan. Koreografit yhdistävät nykybaletissa perinteistä balettitekniikkaa nykytanssista tuttuun liikekieleeseen. Nykybaletti vaatii katsojalta ennakkoluulottomuutta.

Tanssin tiedotuskeskus ilmoittaa sivuillaan, että vuonna 2008 tanssiesityksiä katsoi yhteensä 458 469 henkilöä (Danceinfo, 2011). *Etusivu* (Opetus- ja Kulttuuriministeriön verkkolehti) puolestaan kertoo, että vuonna 2008 katsojia kaikissa teatteri-, tanssi-, ooppera- ja sirkusesityksissä oli 3,9 miljoonaa (Etusivu, 2011). Pikaisella laskutoimituksella saan tanssiyleisön osuudeksi n. 8,5 %.

Tanssi harrastuksena on sekä liikuntaa että kulttuurikokemus (kuva 8). Ammattilaistanssijoita tulee vain murto-osasta. Balettitanssijoita Suomessa palkkaa vain Kansallisbaletti, eikä sekään enää ota riveihinsä automaattisesti suomalaisia tanssijoita. Modernin tanssin ryhmiä on lukuisia, mutta ryhmiä vaivaa niin harjoitus- kuin esiintymistilojen puute.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2009 10–14-vuotiaista tytöistä tanssia harrastaa lähes viidennes (Tilastokeskus, 2011).

Tanssi kuvassa

*Tanssi on kiehtonut kuvataiteilijoita kautta aikojen. Kuvataiteilijoi-
ta on täytynyt puhutella tanssin elävyys, liike ja hurmos. Veistokset
täyttävät tilan kolmiulotteisena, mutta muut kuvataiteet tulkitsevat
elävää tanssitaideä kaksiulotteisena. Kuvataideteos pysäyttää ajan
ja löytää hetken liikevirrasta.*

Olen koonnut tähän esimerkkejä kuvataiteesta ja kirjojen kuvituksista. Kuvataiteen ja kuvittamisen ero yksittäisen kuvan kohdalla on hiuksenhieno. Kuvat tavoittavat katsojan eri yhteyksissä. Siinä missä kuvataide on itseilmaisua, kuvittaminen toimii aina jonkin muun apuna tai rinnalla (Ahjopelto-Nieminen 1999, 14).

Tähän kerätyillä kuvilla ja niihin perehtymisellä on ollut minulle tärkeä innostava vaikutus opinnäytetyötä tehdessä. Ne ovat osoittaneet, miten eri tavoin liikettä ja tanssin elämystä voi kuvata.

Erilaisia tapoja liikkeen kuvaamiseen on etsitty monin keinoin. Eri kuvataiteissa, esim. maalaus, kuvanveisto, grafiikka ja valokuvaus, välineen ominaislaadun takia ratkaisutkin ovat erilaisia.

Monet näistä kuvista ovat jääneet mieleeni taidehistorian opintojen ja kuvataideopintojen kautta. Omistan ison pinon taidekirjoja, joista on ollut hyötyä opinnäytetyötä tehdessä. Suomalaisten taideteosten kartoituksessa auttoi tanssiaiheisen näyttelyn katalogi (1979) ja **Claudia Strandin** *Tanzbilder Bildertanz* (2008) avasi silmäni näkemään tanssikuvia sieltäkin, mistä en niitä ymmärtänyt aiemmin etsiä.

Tanssi kuvataiteissa

Maalaustaide ja kuvanveisto

Tanssivia ihmisiä löytyy kalliomaalauksista ja muinaisista veistoksista, esim. kalliomaalaus *tanssijakuva* n. 6000–5500 eKr. Turkista (kuva 9) tai *tanssiva hahmo* (patsas) n. 2300–1750 eKr., Harappa (kuva 10). Antiikin taiteessa tanssijoista ja muusikoista on jäljellä kuvia maljakoissa sekä veistoksissa, esim. *Tanssiva tyttö* n. 350 eKr. (kuva 11).

Renessanssin myötä tanssi alkoi näkyä maalauksissa. **Botticellin** *Keivät*, n. 1478 (kuva 12) sisältää kolmen nuoren naisen (sulottaren) piiritanssin.

(kuva 9) Tanssijakuva, kalliomaalaus, Turkki (Honour & Fleming 1992, 29)

(kuva 10) Tanssiva hahmo, Harappa (Honour & Fleming 1992, 44)

(kuva 11) Tanssiva tyttö (British Museum, 2011)

(kuva 12) Botticelli: Kevät, n. 1478 (Honour & Fleming 1992, 394)

(kuva 13) Brugel: Maalaistanssit, n. 1566 (Dia, 2011)

(kuva 14) Watteau: Tanssi, n. 1717–18 (Honour & Fleming, 1992, 528)

Maalaukset tanssista voivat sisältää niin maalaisten tansseja (flaamilainen **Pieter Bruegel vanhempi** (kuva 13) ja italialainen **Tiepolo**) kuin aatelisten hovitansseja. Rokokoon aikakaudella ranskalainen **Antoine Watteau** ikuisti tanssiparin heleissä väreissä (n. 1717) kuvaten aikakauden kepeyttä (kuva 14). Espanjalaisen **Francisco Goya** maalauksessa *Karnevaalit*, 1813, väkijoukko innostuu tanssimaan vapautuneena juhlan tunnelmissa (kuva 15).

Impressionismi 1800-luvulla vei tanssin kuvaamisen lähemmäs elämystä. **Pierre-Auguste Renoir** tallensi tavallisten pariisilaisten tanssitunnelmia lavoilla ja kesäterasseilla esim. *Le moulin de la Galette*, 1876 (kuva 16). Liikkeestä kiinnostunut **Edgar Degas** ikuisti maalauksin, veistoksinkin (kuva 17) ja piirustuksin Pariisin Oopperan balettitanssijoita ja esityksiä. Nykyään nämä työt ovat tunnetuimpia tanssiaiheisia taide-teoksia.

Henri de Toulouse-Lautrec (kuva 18) kuvasi varieteetanssijoita, cancan-tyttöjä ja muita esiintyjiä tuoden esiin esiintymisen hetken loiston. Hänen grafiikkavedoksissaan on vahva esiintymisen hurmos. Pointillistinen **Georges Seurat** töissä esiintyjät sirkusten ja teattereiden tähdet (kuva 19). Töiden liikkeen tuntu johtuu vierekkäisten värien (simultaani) vuorovaikutuksesta, joka avautuu katsojalle mielikuvana hetkestä ja liikkeestä.

Pablo Picasson ja **Henri Matissen** töissä esiintyy myös paljon tanssijoita. Picasso oli mukana luomassa *Ballets Russes* -esityksiä, esim. jättimäisten taustakankaiden muodossa (kuva 20). Hän teki lukuisia piirustuksia tanssijoista 1920-luvulla.

Yksi tunnetuimmista tanssimaalauksista on Henri Matissen *Tanssi* (kuva 21), monimetrisen tutkielman punaisista ihmisistä sini-vihreällä taustalla ympyrässä tanssien. Tanssi esittäytyy alkukantaisena, voimakkaana ja dynaamisena.

(kuva 15) Goya, Karnevaalit, 1813 (Lassaigne 1982, 41)

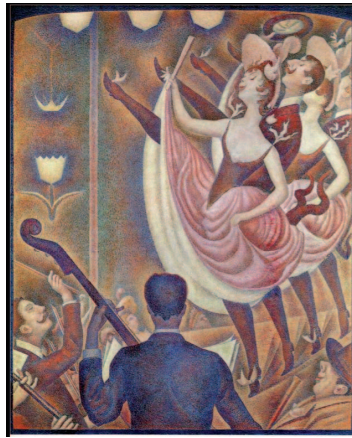
(kuva 16) Renoir: Le moulin de la Galette, 1876 (Keller 1979, kuvaliite, kuva nro 115)

(kuva 17) Degas: Pieni 14-vuotias tanssijatar, 1880 (Orsay 1994, 53)

(kuva 18) Toulouse-Lautrec: Loië Fuller, 1893 (Eckertt 2011, 11)

(kuva 19) Seurat: Le Chatut, 1889 (Strand 2008, 17)

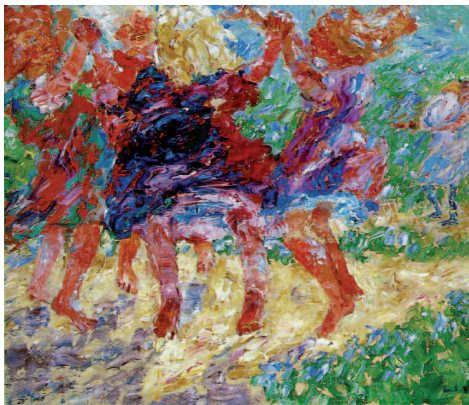
(kuva 20) Picasso: Le Train Blue, Ballet Russes 1924 (Pritchard 2010, 219)

(kuva 21) Matisse: Tanssi, 1931 (Essers 1989, 30)

(kuva 22) Severini: Tanssijan dynamismi, 1912 (Strand 2008, 29)

(kuva 23) Nolde: Tanssivat lapset, 1909 (Strand 2008, 45)

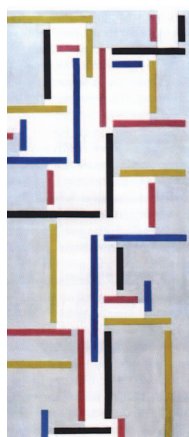
(kuva 24) Dix: Suurkaupunki. Triptyykin osa 2, 1928 (Strand 2008, 48)

(kuva 25) Kandinsky: Diagonaali, 1923 (Eckertt 2011, 93)

(kuva 26) Miró: Espanjalainen tanssijatar, 1925 (Strand 2008, 39)

(kuva 27) van Doesburg: Venäläisen tanssin rytmi, 1918 (Strand 2008, 64)

(kuva 28) Pollock: Unformed Figure, 1953 (Strand 2008, 71)

Marc Chagallin töissä tanssitaan ja soitetaan tunteen täydeltä. Hänelle tanssi on taianomaista iloista tavalliseen elämään sadunomaisesti kytkeytyvää toimintaa.

Futurismi oli 1900-luvun alun taidesuuntaus, joka asetti modernin ja uuden etusijalle. Futuristiset taiteilijat hakivat töissään liikkeen tuntua. Ei siis ihme, että futuristien teoksista löytyy aiheesta tutkielmia, esim. **Gino Severini**, *Tanssijan dynamismi*, (kuva 22).

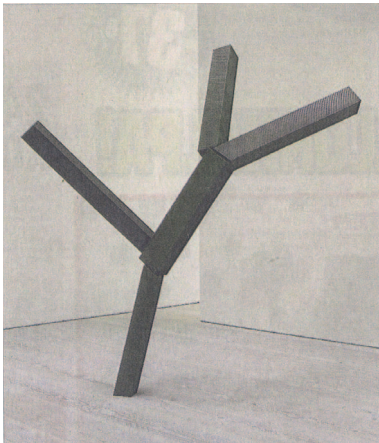
Ei tanssia ilman elämystä, ajattelivat saksalaiset ekspressionistit ja poimivat tanssista alkukantaisen voiman. Värit korostavat liikettä ja tunnelmaa, esim. **Emil Nolde**, *Tanssivat lapset* (kuva 23). **Otto Dixin** Berliinikuvauksessa tanssijat heleissä väreissään erottuvat kurjuudessa elävistä köyhistä, esim. *Grosstadt (Suurkaupunki)* (kuva 24). Dixin työt ovat ajan-kuvia ja kannanottoja maailmansotien välisestä Saksasta.

Koreografit luovat näyttämölle kuvia työkaluinaan tanssijat, tila, aika ja rytmi. Koreografiat voi nähdä kuvataiteen peruselementtien kautta (esim. piste, viiva, pinta). Näyttämötekniikalla, esim. valoilla, luodaan tiloja. Äänet (esim. musiikki) ja hiljaisuus yhdistävät elementtejä.

Vasili Kandisky oli kiinnostunut tanssista, mm. hän teki tanssija **Gret Paluccasta** viivoiksi yksinkertaistettuja tutkielmia. Hänen maalauksissaan abstraktit viivat ja pinnat luovat liikkeen tunnelmaa (kuva 25). **Joan Miró** taas vaikutui espanjalaisesta tanssijasta ja ikuisti tämän ja tanssin koreografian kautta (kuva 26). **Theo van Doesburg** tutki rytmiä venäläisen tanssin innoittamana (kuva 27).

Tanssi voi olla harjoiteltu tai improvisoitu, liike voi lähteä rytmistä tai ilman musiikkia. Osa kuvataiteilijoista antaa värien ja muotojen liikkua ja tanssia kankaalla niiden oman luonteen mukaan. Esim. **Jackson Pollockin** työt tuntuvat puhtaasti sattumalta, mutta niissä on aina taiteilijan kontrolli mukana (kuva 28). Taiteilija hakee tunteen sisältään ja ulkoinen olemus näyttää katsojalle tanssimaisena liikkeenä.

Milloin työn aiheena on tanssia? Mitä abstraktimmaksi taide muuttuu, sitä turhempaa on miettiä, mikä on ollut työn lähtökohta. Katsoja kuitenkin itse tekee omat johtopäätöksensä. Taideteosten lähtökohdat voivat olla tanssissa, mutta ne jalostuvat työskentelyvaiheessa heijastumaksi alkuperäisestään. Tätä opinnäytetyötä tehdessäni olen alkanut nähdä tanssiaiheita varmasti sellaisissakin töissä, missä toiset eivät niitä näe. Galerie Forsblom Helsingissä esitteli syyskuussa 2011 yhdysvaltalaisen **Joel Shapiro**n veistoksia. Työ *"Nimetön"* (kuva 29), veistos neljästä puupalkista on minusta niin lähellä tanssia kuin vain voi olla.

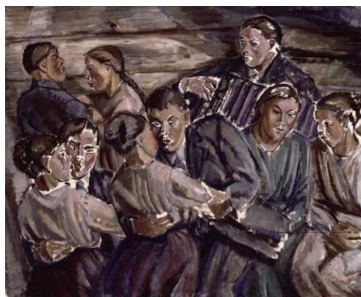
(kuva 29) Shapiro: Nimetön, 2011 (Helsingin Sanomat, 2011)

Suomalaiset kuvataiteilijat

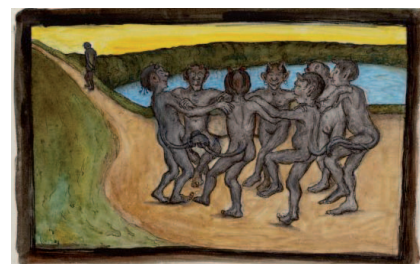
Tanssiaiheita 1900-1960 -näyttelyopas paljastaa suomalaisessa kuvataiteessa tanssia käytetyn vertauskuvana niin yksilön vapaudelle kuin yhteisön hurmiolle.

(kuva 30) Collin: Tupatanssit 1921 (Suomen Taideakatemia 1979, 5)

(kuva 31) Sallinen: Jytkyt, lauantaitanssit Mutilassa, 1918 (Valtion Taide-museo Taidekokoelmat 2011)

(kuva 32) Simberg: Piiritanssi, 1898 (Valtion Taidemuseo Taidekokoelmat, 2011)

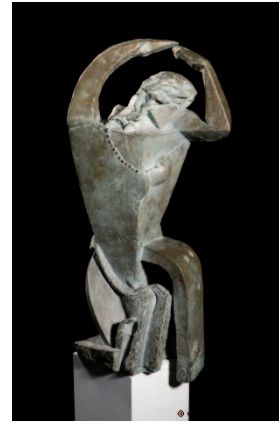
(kuva 33) Thesleff: Chopanin valssi/Tanssijatar, 1946 (Thesleff 2008, 93)

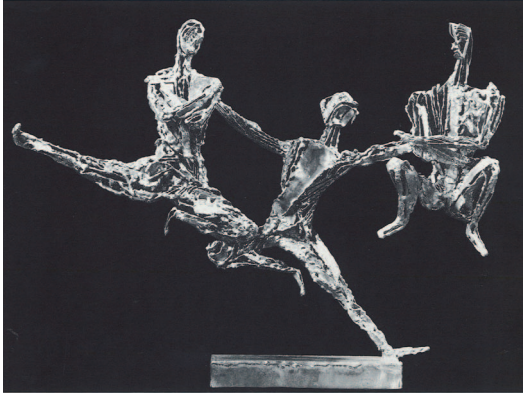
(kuva 34) Helenius: Attityde, 1927 (Suomen Taideakatemia 1979, 35)

(kuva 35) Palsa: Mustien joutsenten tanssi Tšaikovskin Joutsenlammesta, 1969 (Valtion Taidemuseo Taidekokoelmat, 2011)

(kuva 36) Aaltonen: Tanssijatar, 1928 (Valtion Taidemuseo Taidekokoelmat, 2011)

(kuva 37) Hiltunen: A la Russe, 1966 (Hiltunen 1992, 36)

Suomalaisista taiteilijoista tanssia ovat kuvanneet mm. **Marcus Collin** (*Tupatanssit*, 1921), **Gunvor Grönvik** (*Hääatanssit*, 1946), **Tyko Sallinen** (*Jytkyt, lauantaitanssit Mutilassa*, 1918, *Piruntanssi II*, 1919). Tyko Sallisen kuvissa on synkkää hurmosta, **Hugo Simbergin** *Piiritanssissa* (1898) pikkupirut tanssivat iloisesti maantiellä (kuvat 30–32).

Ellen Thesleff on useissa töissään etsinyt tanssin ja musiikin yhteistä henkeä. Hänen tanssiaiheisiin töihinsä vaikutti erityisesti Isadora Duncanin esityksen näkeminen. Thesleffin töistä tässä on kuvana *Chopinin valssi*, 1946 (kuva 33). **Ester Helenius** innostui taltioimaan baletin tunnelmaa useina Pariisin vuosinaan, jolloin hän ikuisti balettitunneilla tanssijoita harjoituksissa, mm. *Attityde*, 1927 (kuva 34). Helenius näki baletissa ihanteita ja unelmia ja aiheen käsittely oli hänelle loputon kauneuden etsimistä.

Eksoottisia tunnelmia edustavat niin latinotanssien tunnelmat (**Oscar Parviainen**, *Tango*, 1907) kuin afrikkalaiset rytmit (**Tuulikki Pietilä**, *Rytmi*, 1948). **Kalervo Palsan** tanssiin liittyvissä teoksissa tyyli on primitiivinen ja tanssissa on mukana kuolema, esim. *Mustien joutsenten tanssi Tšaikovskin Joutsenlammesta*, 1969 (kuva 35).

Tanssi on kiinnostanut mm. seuraavia suomalaisia kuvanveistäjiä **Ville Vallgren** (*Bretonne*, 1900), **Wäinö Aaltonen** (*Tanssijatar*, 1928) (kuva 36), **Eila Hiltunen** (*A la Russe*, 1966) (kuva 37) ja **Sakari Tohka** (*Joutsentanssi*, 1950-luku).

Valokuva

Varhaisimmassa vaiheessa tanssivalokuvat olivat taiteilijamuotokuvia. Seuraavassa vaiheessa valokuvaajat ryhtyivät vangitsemaan kuvaan liikettä. Uudempi suuntaus tanssivalokuvauksessa pyrkii tekemään valokuvista itsenäisiä taideteoksia (Helsingin Sanomat, 2011). Hienoimmillaan tanssivalokuvat vangitsevat esityksen tunnelman.

(kuva 38) Tanssija Antoine Paul, 1820 (Homans 2010, kuvaliite)

(kuva 39) Tanssija Mathilda Kshesinskaja, 1890 (postikortti, Poliittisen historian museo)

Tanssijoista ja näyttelijöistä tehtyjen taiteilijamuotokuvien historia on pitkä. Jo 1600-luvulta on säilynyt kuvia esittävän taiteen tekijöistä roolipuvuissaan. Kuvat olivat grafiikan vedoksia. Ei siis ihme, että valokuvauksen yleistyessä, myös tämä perinne jatkui. Valokuvan otattaminen ja sen monistaminen oli helpompaa, nopeampaa ja edullisempaa (kuvat 38–39).

Baletin kultakausi Venäjällä ajoittuu samaan aikaan valokuvauksen yleistymisen kanssa 1800-luvun lopulla. Aikakaudelta on runsaasti kuvia, joissa tunnelmat ovat eksoottisia, koska kuvissa poseerataan esiintymisasuissa. Monet balettien aiheista sijoittuvat ns. vieraille maille, joita balettitarinoissa edustavat Espanja, Italia ja joku itämainen maa, jossa on haaremasuja, esim. Turkki. Kuvissa on sekä suuria seurueita että yksittäisiä tähtitanssijoita. Kuvissa on asetelmallinen tunnelma, koska ne on otettu studio-olosuhteissa.

Poseerausperinne on yhä voimissaan. Mm. Facebookissa löytyy ryhmiä, jotka kuvaavat itseään tai kuvauttavat itsestään kuvia tanssiasuissa erilaisissa ja erikoisissa pakoissa. Balettiasuisia ja kärkitossuilla varustettuja tanssijoita pyörii niin New Yorkin metroasemalla kuin Seurasaaren maisemissa.

Eadward Muybridge tunnetaan hevosen laukkaa kuvaavasta valokuvasarjasta (1872), joka ensimmäistä kertaa kertoi miten liikeradat oikeasti menevät. Muybridge kuvasi myös ihmisiä ja tanssijoita (kuva 40). Ranskalainen valokuvaaja **E.J. Marey** kuvasi liikkuvia ihmisiä ja hänen töistään tehdyissä vedoksissaan näkyy liikerata samassa kuvassa. Valokuvasarjoilla oli suuri merkitys elokuvan kehittymiseen, mutta samalla ne antoivat ajatuksia liikkeen vangitsemiseen myös yksittäisiin valokuviin (kuva 41).

(kuva 40) Muybridge, Tanssi 1887 (Bagh, 2001)

(kuva 41) Marey, Taivutus, 1894 (Visualizeus, 2011)

(kuva 42) Moatti, Nicolas Le Riche *Le Jeune Homme et la Mort*, 2002 (Moatti & Sirvin 2002, takakansi)

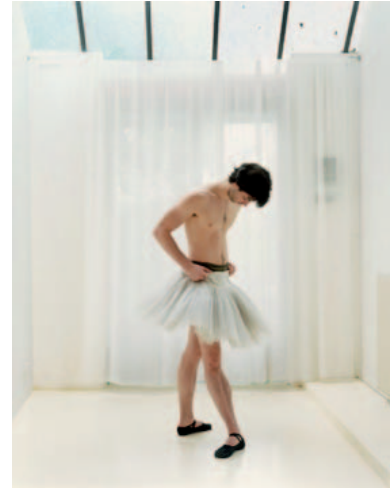
(kuva 43) Yvernatin, Carolyn Carlson, 1990 (Vis 1990, 78)

(kuva 44) Lutz, tanssikuvia, 1989 (Vis 1990, 49)

(kuva 45) Ala-Harju, *Kärrynpyöriä*, sarja, 2001 (Harakka, 2011)

(kuva 46) Brotherus, *Études d'après modèle*, 2007 (Elinabrotherus, 2011)

Valokuvauksen kehittyessä, rullafilmit ja kevyemmät kamerat mahdollistivat kuvaamisen esityksissä ja harjoituksissa. Tämä ratkaisi hetken pysäyttämisen ja liikkeen vangitsemisen.

Baletti on näyttävää kuvattavaa, koska siinä tanssija hakee liikkeen ääripäätä. Esityksissä otetuissa kuvissa pääosassa ovat baletin suuret näyttävät liikkeet, esim. hypyt, jalannostot, nostot, loppuasennot.

Balettikuvissa huomio kiinnittyy oikeaan hetkeen, sillä kuva pitää olla liikeradan maksimikohdasta, esim. hypyn pitää olla ilmassa korkeimmalla kohdalla, ei ponnistusvaiheessa tai laskeutumisvaiheessa. Balettivariaatioissa (l. lyhyissä tansseissa) on kohtia, jotka jäädytetään hetkeksi paikalleen. Näitä kohtia katsojat odottavat ja arvostavat (kuvat 42).

Kuvaaja etsii lukuisista samasta kohteesta samalla kertaa otetuista valokuvista täydellisintä versiota. Tämä samankaltainen ajattelu sopii hyvin baletin perusolemukseseen. Baletissa tarkoituksena on tehdä liikkeet oikein. Tanssin opetukseen liittyy korjaaminen ja toisto toiston perään. Tanssija ei halua esiintyä omasta mielestään huonossa kuvassa.

Tanssijat ja muut tanssin ammattilaiset katsovat balettivalokuvia kriittisesti, eikä kritiikki kohdistu valokuvaajaan tai kuvan sommitteluun, vaan kyse on kuvassa näkyvät tanssijan virheet.

Modernia ja nykytanssia esittävässä kuvassa tunnutaan sallivan enemmän epätarkkuutta, jos se palvelee liikkeen ja hurmoksen jakamista. Valokuvaan voi vangita esityksen liikkeen ja tunnelman, kuten **Didier Lutz**, tanssikuvia 1980-luvun lopulta (kuva 44) ja **Patrick Yvernatin** kuvat tanssija *Carolyn Carlsonista* (1990) (kuva 43) ja samalla luoda valokuvasta oma taideteoksensa, jossa tärkeintä ei ole enää se mitä on kuvattu, vaan miten kuva onnistuu välittämään tanssin tunnelman.

Tanssivalokuvauksen uudempi suuntaus on tehdä valokuvasta itsestään taideteos, jossa tanssi palvelee kuvaajan näkemystä. Kuvissa saatetaan korostaa voimakasta liikkeen tuntua. Tätä on haettu hitaalla aukolla, jolloin samaan kuvaan taltioituu liikkeen eri vaiheita, joita silmä ei erota liikevirrasta. Esim. kuvataiteilija **Sirkku Ala-Harja** on kuvissaan etsinyt liikkeen olemusta (kuva 45).

Perinteinen poseeraus voi myös jalostua muotokuvasta taidekuvaksi. Suomalainen **Elina Brotherus** on kuvannut kuvasarjan yhdessä Pariisin Oopperan tanssijoiden kanssa. Monissa kuvissa on viittauksia toisiin taideteoksiin, esim. Degasin veistoksiin tai Nijinskin *Fauni*-esitykseen (kuva 46). Kuvat on kuvattu valkoisessa studiossa ja niistä huokuu ihmiskehon kauneus (*Études d'après modèle, danseurs*, 2007).

Tanssin dokumenttikuva

Valokuva voi olla dokumentti tapahtumasta ja ilmestyessään esim. sanomalehdessä se myös täyttää tämän tehtävän. Sama kuva voi olla toisessa ympäristössä taidekuva. Monille tanssin historian kuvalle on käynyt näin.

Baletin historian kuvat ovat aluksi piirroksuvia ja grafiikkaa, myöhemmin valokuvia. Nämä kuvat ovat aikansa dokumentteja, joiden arvo on informaatiossa ja tiedon välittäminen. Tanssintuntijoille kuvat kertovat paljon, esim. tanssitekniikan kehittymisestä (kuva 47).

Kuvissa on usein eksoottinen ja viekoitteleva tunnelma, joka kiehtoo katsojaa. Suomen tanssivalokuvahistoriaa lukiessa ei voi olla kiinnittämättä huomiota siihen, että jotkut kuvaajat ovat erikoistuneet kuvaamaan juuri tanssia ja vielä erottelemaan oman kiinnostuksensa baletin ja modernin tanssin välillä. *Valokuvan tanssi* -kirjaa selaillessa innostuu kuvaajien puolesta, kun he löytävät ratkaisun jonkun liikkeen ikuistamiseen.

Tanssikuvista ja tanssin historiasta kiinnostuneet oppivat pian erottamaan samasta aiheesta otetut kuvat. Vuoden voivat vaihtua, mutta Giselle on aina viaton maalaistyttö, valkoinen joutsen aina eteerinen unelma ja musta joutsen aina uhkaava viettelijätär. Baletin kuvamaailma ei muutu, koska balettiaskeleet ja koreografia eivät muutu (kuvat 48–50). Koodi on niin vahva, että balettiasiantuntijat hermostuvat välittömästi, jos esityksessä on vääränlaiset esiintymisasut tai lavasteet ilman mitään selitystä. Vanhoista klassikoista tehdään uusia versioita yleensä kajoamatta teoksen tunnusomaisiin osiin.

(kuva 47) Ludwig XIV Apollona on historiallinen kuva 1600-luvulta, joka on muuttunut taidekuvaksi. (Homans 2010, kuvaliite)

(kuva 48) Pietinen: Joutsenlampi, 1932 (Helavuori, H-L., Kukkonen J., Raatikainen, R. & Vuorenmaa, T-J. 1997, 52)

(kuva 49) Joutsenlampi, 1951 (Balcar 1957, 192)

(kuva 50) Häkli: Joutsenlampi, 1987 (Almi & Pitkänen 1997, 10)

Modernissa tanssissa ja nykytanssissa variaatio on suurempi. Laajemman liikekielen lisäksi tilan ja valon merkitys on huomattava. Lisäksi tanssijoiden persoonallisuudella on suuri rooli. Klassisessa baletissa tanssijoiden kehossa näkyy ajan kauneushanteet, ja osa klassisen baletin kauneudesta on tanssijoiden samankaltaisuus ja nimettömyys, näin varsinkin ryhmässä. Modernissa tanssissa tanssijan keho ei ole näin tiukassa muotissa. Ja tämä kirjo näkyy myös kuvissa.

Lyhyesti tanssielokuvista

Tanssi on hyvin visuaalista ja on ymmärrettävää, että valokuvista seuraava askel on elokuva. Elokuvat laajentavat tanssin kuvaan liikkuvan kuvan lisäksi äänet, esim. musiikin ja tilan. Visuaalisesti vaikuttava on ensimmäinen 3D taidetanssielokuva **Wim Wendersin Pina** (2011).

Tanssielokuvien skaala on laaja, on näytelmäelokuvia, joissa tanssi on aiheena, on musikaaleja, on taltiointeja tanssiesityksistä, on dokumentteja tanssiteoksen tekemisestä. Tanssilajeista voidaan mainita baletti, ballroom, moderni, jazz, hip-hop, steppi, flamenco jne.

Nykyään Internet on se paikka, mistä löytyy nopeasti tanssitaltiointeja jokaiseen makuun.

Balettelokuvat ovat useimmiten taltiointeja esityksistä. Joitakin juonnellisia elokuvia löytyy, viimeisimpinä esim. **Altmanin Tanssin taikaa** (*The Company*, 2003) ja **Aronofskyn Black Swan** (2010). (Baletti)elokuvien aatelia on ehdottomasti **Michael Powellin** upea, monikerroksinen *Punaiset kengät* (*The Red Shoes*) vuodelta 1948.

Tanssin kuva graafisessa muotoilussa

Tanssikirjojen kuvituksesta

Omistan suuren määrän tanssikirjoja. Kerään niitä ja monet ystävät ja tutut antavat niitä lahjaksi. Joitakin harvoja teoksia lukuun ottamatta kirjat sisältävät kuvituksen. Jaan tanssikirjat seuraavanlaisiin ryhmiin: lapsille tarkoitetut kuvakirjat, tieto- ja tekniikkakirjat, muistelmät, juhla- ja taidekirjat.

LAPSILLE tarkoitetut kuvakirjat voivat olla tietokirjamaisia tai perinteisiä kuvakirjoja, joiden aiheena on (baletti)tanssi.

Tietokirjat sisältävät yleensä sekä valokuvia että piirroksuvia. Sisältö on seuraava: mitä baletti on, minkälaista on balettitunnilla ja tunnetuimpien balettien esittelyjä.

Värimaailma on pastellinen ja ilme kiiltokuvamainen. Eri kirjoissa on samanlainen tunnelma. Kuvissa vilahtaa muutama poika ja/tai miestanssija, mutta ensi vaikutelma on hyvin tyttömäinen vaaleanpunaiseen käärittynä (kuvat 51–52: **Naia Bray-Moffatt**, *Lasten Balettikoulu*, Karisto, 2004, **Susanna Davidson** ja **Katie Daynes**, *Little Ballet Treasure*, Usborne, 2006).

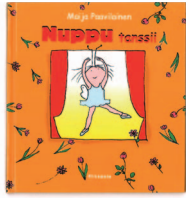
Maija Paavilaisen Nuppu tanssii, Kirjapaja (2000) lastenkirjassa (kuva 53) käydään läpi päähenkilön tanssiharrastusta lapsenomaisin mustavalkopiirustuksin, lisävärinä sininen. **Eva Montanarin** kirja *Chasing Degas*, Abrams Books (2009) yhdistää Degasin ja muiden impressionistien maalaukset päähenkilön tanssiharrastukseen (kuva 54). Teoksen ta-

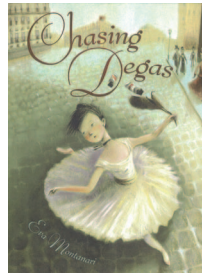
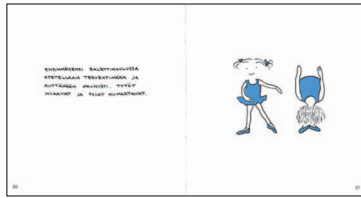
(kuva 51) Lasten balettikirja. Kirjan kansi ja aukeama (Bray-Moffat 2004, 1 ja 18–19)

(kuva 52) Little Ballet Treasure. Kirjan kansi ja aukeama (Davidson & Daynes 2006, 1 ja 14–15)

(kuva 53) Nuppu tanssii. Kirjan kansi ja aukeama (Paavilainen 2000, 1 ja 21–22)

(kuva 54) Chasing Degas. Kirjan kansi ja aukeama (Montanari 2009, 1 ja 30–31)

pahtumat on sijoitettu 1800-luvun lopun Pariisiin. Molemmat kirjat ovat raikkaita ja idea toimii.

Lastenkirjoihin kuuluu myös perinteinen tekstivoittainen satukirja ja baletin tarinoista. **James Riordan** (teksti) ja **Victor Ambrus** (kuviitus) ovat koonneet kirjaan *Maailman kauneimmat balettitisadut*, WSOY (1986) seitsemän tunnetun baletin tarinat kirjoitettuna sadun muotoon. Kirjassa on myös lisätietoja baleteista ja musiikeista.

TIETOKIRJAT voivat käsitellä koko länsimaisen tanssitaiteen historian tai keskittyä pelkästään balettiin. Mitä yksityiskohtaisempaan aiheeseen tietokirja menee, sen pienempi yleisö sillä on. Tämä osaltaan selittää sen, että suomeksi balettiaiheisia kirjoja ei ole kovinkaan monta.

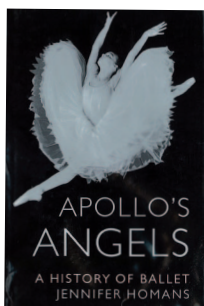
Tietokirjoissa kuvituksen tärkein tehtävä on avata tekstiä ja todistaa. Samat kuvat toistuvat eri teoksissa. (Olen käyttänyt näitä kuvia tämän opinnäytetyön kuvituksessa).

Balettitietokirjoissa aihe esitellään useimmiten aikajärjestyksessä, jolloin kuvat muuttuvat ajan saatossa mustavalkoisesta värikuviksi, esim. **Jennifer Homans**, *Apollos' s Angels. History of ballet*, 2010 (kuva 55). Baletista on myös käteviä, aakkostettuja tietokirjoja, esim. *Knaurs Ballet Lexion*, 1957.

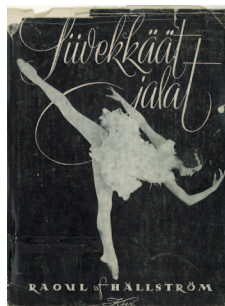
Raoul af Hällströmin *Siivekkäät jalat* -kirja (kuva 56) sisältää suomalaisen tanssin historian. Kirja on vuodelta 1945.

Tietokirjat voivat sisältää pelkästään eri balettien juonikuviot. Varsin kattava on **Lincoln Kirsteinin** *Fifty Ballet Masterworks*, 1970 (uusintapainos 1987) (kuva 57). Kyseinen kirja keskittyy klassisiin baletteihin 1700-luvulta 1900-luvun alkuun. Kuvitus on mustavalkoinen. **Moatti** ja **Sirvinin** *Les Grands Ballets. Du répertoire* (2002) esittelee ranskalaista balettihistoriaa ja ohjelmistoa näyttävin värivalokuvien (kuva 58).

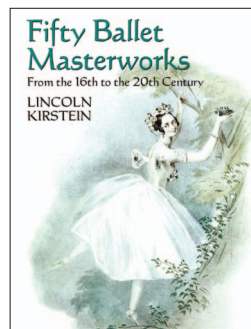
Tietokirjan aihe voi olla hyvinkin rajattu. **Angela Reinhardtin** *Der passende Spitzenschuh* -kirja (2005) sisältää selkeät ohjeet ja kuvat siitä, kuinka kärkitossuista saa itselleen sopivat (kuva 59).

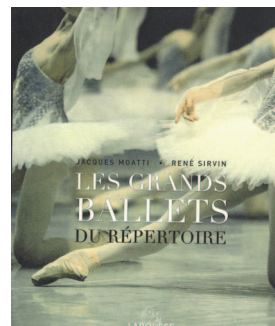
(kuva 55) Apollos' s Angels. Kirjan kansi (Homans 2010, 1)

(kuva 56) Siivekkäät jalat. Kirjan kansi (Hällström 1945, 1)

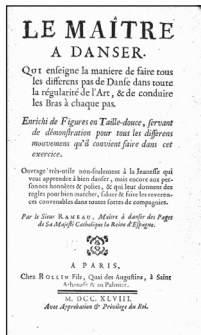
(kuva 57) Fifty Ballet Masterworks. Kirjan kansi (Kirstein 1984, 1)

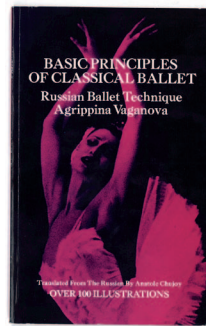
(kuva 58) Les Grands Ballets. Kirjan kansi (Moatti & Sirvin 2002, 1)

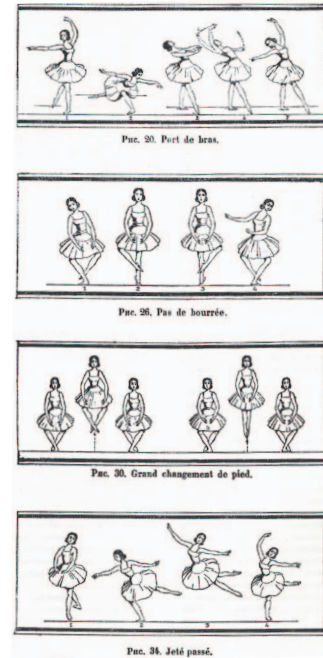
(kuva 59) Der passende Spitzenschuh. Kirjan kansi (Reinhardt 2005, 1)

(kuva 60) *Le maître à danser* 1748. Kansi (The Library of Congress, 2011) ja mallikuvitus (Marsinskii teatr 2003, 6)

(kuva 61) *Basic Principles of Classical Ballet*. Kansi ja mallikuvitus. (Vaganova 1969, 1, 49, 60, 71, 79)

TEKNIKKAKIRJAT ovat erityinen osa balettikirjoja. Ensimmäiset tekniikkakirjat ovat 1600-luvulta. Historiallisesti tärkeä teos on vuonna 1725 julkaistu **Pierre Rameau** *Le Maître à danser* (kuva 60). Venäläisen pedagogin **Agrippana Vaganovan** *Basic Principles of Classical Ballet* toimii vieläkin baletin opetuksen perustana monissa maissa. Kirja ilmestyi ensimmäisen kerran Neuvostoliitossa 1934, englanniksi se käännettiin 1946 (kuva 61).

Vaganovan kirjassa on pieniä piirroksuvia, lähes sarjakuvamaisesti tehtyinä, jotka kertovat kuinka liikkeet tehdään. Uusissa tekniikkakirjoissa kuvitustyyli on osittain vaihtunut piirroksuvista valokuviin, mutta kuvien sisältö on sama ja liikkeetkin ovat samat.

Nykyään kirjoissa on enemmän terveystietoa ja liikkeiden tekemisessä ei haeta kehoa rikkovia ja pakottavia liikeratoja. Terveellisemmän treenaustekniikan esittelee esim. **Sandra Noll Hammondin** *Piruetti. Baletin perusteet* -kirja (Arthouse, 2006).

MUISTELMAT, juhlakirjat ja taidekirjat ovat tärkeä osa tanssikirjallisuutta. Tanssikuvat ovat näyttäviä ja siksi niistä saa hienoja juhlakirjoja (*Diaghilev*, Lontoo, 2011, *Kansallisbaletti 75-v.*, 1990) (kuvat 62–63).

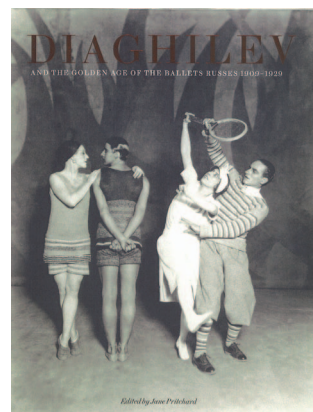
Tanssivalokuvia, lähinnä poseerauskuvia, on myös muistelmassa ja elämänerroissa. Tällaisia muistelmia ovat kirjoittaneet niin suomalaiset tanssijat esim. **Maggie Gripenberg**, **Airi Säilä** ja **Irina Hudova** (kuva 64) kuin ulkomaiset supertähdet **Maya Pliseskaja** ja **Kelsey Kirkland**. Elämäkertoja löytyy esim. **Pavlovasta**, **Nijinskystä** ja **Nurejevista**.

Taidekirjoja kannattaa selailla sellaisten taiteilijoiden joukoista, jotka ovat olleet kiinnostuneita tanssitaiteesta, esim. **Degas**, **Picasso** ja **Matisse**. **Claudia Strandin** lastenkirja *Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch*, Horncastle (2008) kokoaa tanssimaalaukset kokonaisuudeksi, joka sopii myös vanhemmille (kuva 65).

Suomalaista tanssivalokuvausta 1800-luvun lopulta 1900-luvun loppuun esittelee teos *Valokuvan tanssi*, Kustannusyhtiö Pohjoinen (1997) (kuva 66). Teos sisältää myös aiheeseen liittyviä artikkeleita.

(kuva 62) *Baletti 75*. Kansi (Almi & Pitkänen 1997, 1)

(kuva 63) *Diaghilev*. Kansi (Pritchard 2010, 1)

(kuva 64) Maailmalla tanssien. Kansi (Hudova 2002, 1)

Tanssikuvista tehtyjen taidenäyttelyiden oppaat ovat erittäin hyviä antamaan nopeasti käsityksen siitä, minkälaisia kuvia tanssista on tehty, esim. tietynä aikakautena. Itselläni on pari antikvariaatista löytynyttä ja yhden olen tilannut suoraan museosta.

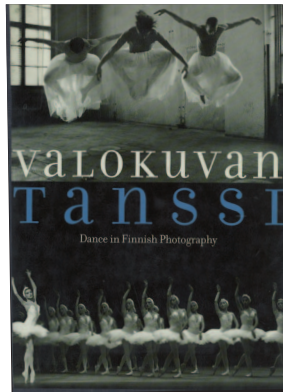
Tanssiaiheita 1900–1960 on näyttelyopas Atenemiumissa 1979 pidetystä näyttelystä, johon oli koottu suomalaisia tanssiaiheisia kuvataideteoksia. Valokuvataiteen museo on 1990 esitellyt ranskalaisia taidetanssivalokuvia näyttelyssä *”VIA: Danser” corps & âme*. Kevättalvelle 2011 Sprengel Museum Hannover esitteli pääasiassa saksalaisten ekspressionistien tanssiaiheisia töitä otsikolla *”Ohne Ekstase kein Tanz”* (kuva 67).

Mikkelin Balettijuhlilta löytynyt kokoelmateos venäläisistä balettijulisteista *Russian Soviet Ballet in Poster* (1991) on osoittautunut aarteeksi.

Ranskankielisissä maissa ilmestyy sarjakuvia aiheesta kuin aiheesta. Ei siis ihme, että tanssistakin löytyy ainakin yksi sarjakuva. Ranskankielen taidottomana tähän en ole itse tutustunut, mutta tekijä on **Bastien Vivès** ja sankarittaren nimi on *Polina* (kuva 68) (Bedetheque, 2011).

(kuva 65) Tanzbilder. Bildertanz. Kansi (Strand 2008, 1)

(kuva 66) Valokuvan tanssi. Kansi (Helavuori, H-L..., 1997, 1)

(kuva 67) Ohne Ekstase kein Tanz. Kansi (Eckert 2011, 1)

(kuva 68) Polina. Kansi (Bedetheque, 2011)

Tanssijulisteissa esityksen ydin

Juliste on oiva paikka kiteyttää tanssiesityksen ja -ryhmän tyyli yhteen kuvaan. Juliste myy ja markkinoi ja luo samalla mielikuvia. Osa markkinointia on jo saatujen asiakkaiden pitämistä. Tanssijulisteiden kohdalla ne, jotka ovat tanssista kiinnostuneita myös erottavat tanssiaiheisen julisteen ihmisvilinässä. Hyvä juliste vahvistaa omia tunteita.

Tanssijulisteiden merkittävän historian aloittaa **Henri de Toulouse-Lautrec**, jonka julisteet can-can-tytöistä ja varietee-laulajista 1890-luvun lopun ja 1900-luvun alun Pariiista loivat *Punaisen Myllyn (Moulin Rouge)* -legendaa. Julisteet ovat litografioita (kivipaino). Toulouse-Lautrec kehitti litografisia menetelmiä, jotta hänen työnsä saataisiin painettua niin värikkäinä kuin hänen suunnitelmansa vaativat (kuva 69).

Tanssitaiteen historiasta kiinnostuneet tunnistavat välittömästi 1900-luvun alun *Ballet Russes* -seurueen julisteet. Seurueen johtaja **Diaghilev** osasi yhdistää eri alojen erilaiset taiteilijat ja taiteelliset vaikutukset olivat merkittäviä niin musiikissa, pukusuunnittelussa, lavasteissa, mainosmateriaaleissa kuin tietysti tanssissakin (kuva 70).

1800-luvun heijastuksia on pelkkään tekstiin perustuvissa julisteissa. Pietarin *Marinskii*-teatterin legendaarinen juliste sisältää yksinomaan

(kuva 69) Toulouse-Lautrec: La Troupe de Mlle Églantine, 1896 (Strand 2008, 9)

(kuva 70) Cocteau: Ballet Russes, 1911 (Pritchard 2010, 42)

(kuva 71) Marsinskiin ilme. Alina Cojocaru ja Johan Kobborg vierailevat Gisellässä. Kuva: Kitty Gale (Telegraph 2011)

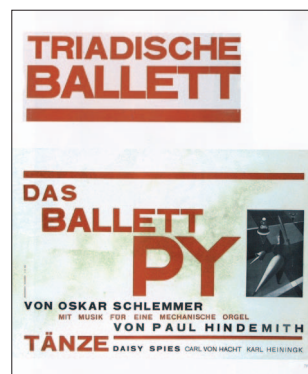
Marsinskiin esiripun kuvasta tehdyt raamit ja ohjelmalistauksen tekstinä. Juliste on lähes aina yksivärinen (sinivihreä), tosin tässä esimerkkikuvassa lisäväreinä on punainen ja sininen. Syynä lienee poikkeuksellinen esitys vierailijoiden takia (kuva 71).

Bauhausin toimintaan kuului työpajatoimintana teatteriesitysten ja tanssiesitysten tuottaminen. Tuotanto tarkoitti koko esitystä l. näytelmä, koreografiat, esiintyjät, lavasteet, puvut ja mainonta. Esimerkkinä tästä on tanssiesityksen juliste 1920-luvulta (kuva 72).

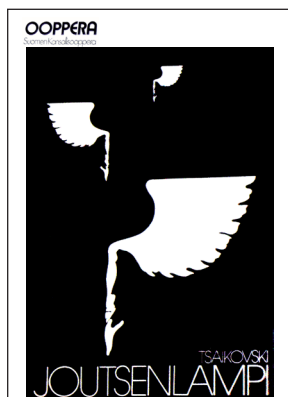
Nykyään tanssijulisteet perustuvat pääsääntöisesti näyttävään valokuvaan. Ooppera mainostaa näkyvästi julkisissa tiloissa, esim. bussipyssä. Pääroolissa julisteissa on (käsitelty) valokuva. Kansallisooppera ei enää painata julisteita myyntiin, niitä tulostutetaan vain mainontaan tarvittava määrä. Olen onnistunut hankkimaan muutaman Kansallisbaletin julisteiden. Toinen on *Joutsenlampi* 1980-luvun alusta ja toinen *Romeo ja Julia* vuodelta 1996 (kuvat 73–74).

Kirja-arkistoistani löytyy neuvostoliittolaisia ja venäläisiä tanssijulisteita 1800-luvulta 1990-luvun alkuun esittelevä eepos, josta tässä on esimerkit *Giselle* ja *Joutsenlampi* -julisteista (kuvat 75–76). Kyseinen kirja on antoisa kuva-arkisto aikaan ennen valokuvan yleistymistä mainoskuvana. Samalla todistuu todellisen balettimaan arvostus tätä taidemuotoa kohtaan.

Pienet modernin tanssin ryhmät mainostavat pääsääntöisesti julisteilla ja flyereilla esityksiään. Julisteiden merkitystä esityksen mainostajina ja muistuttajana ei voi väheksyä, vaikka tanssin yleisöpohja onkin pieni verrattuna esim. teattereihin.

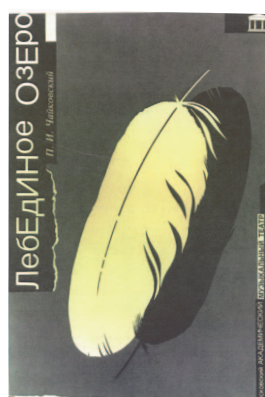
(kuva 72) Schlemmer: Das Ballett Py, 1926 (Strand 2008, 79)

(kuva 73) Joutsenlampi, Suomen Ooppera/Kansallisbaletti, 1980-luvun alku (Valokuva julisteesta: T. Hirvonen, 2011)

(kuva 74) Romeo ja Julia, Suomen Ooppera/Kansallisbaletti, 1996 (Valokuva julisteesta: T. Hirvonen, 2011)

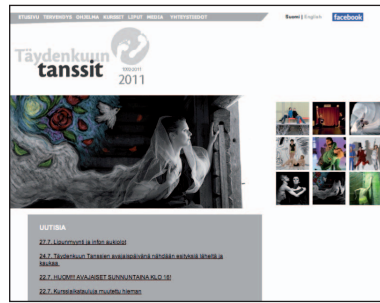
(kuva 75) Avvakumov ja Volkova: Joutsenlampi, 1990 (Avvakumov & Baburina 1991, 201)

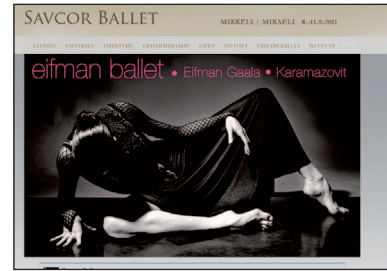
(kuva 76) Sjare: Giselle, 1970 (Avvakumov & Baburina 1991, 29)

(kuva 77) Kuopio tanssi ja soi! (Kuopiodancefestival, 2011)

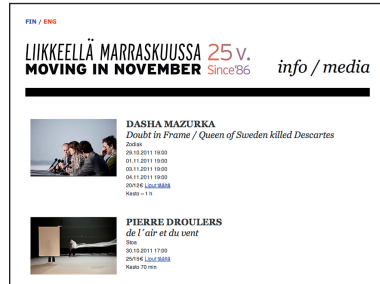
(kuva 78) Täydenkuun tanssit (Fullmoondance, 2011)

(kuva 79) Mikkelin Balettijuhlat (Savcorballet, 2011)

(kuva 80) Helsingin kansainvälinen balettilkilpailu (Balcomphel, 2011)

(kuva 81) Liikkeellä marraskuussa (Liikkeellamarraskuussa, 2011)

(kuva 82) Loikka (Loikka, 2011)

Tanssitapahtumien graafisia ilmeitä

Suomessa järjestetään monia tanssitapahtumia. Tähän on listattu niistä tunnetuimpia ja hieman valoitettu niiden toimintaa.

Suurin tapahtuma on *Kuopio tanssii ja soi*. Festivaalin ohjelmisto on laaja ja kunnianhimoinen. Kuopion tanssitapahtumaan liittyy olennaisena kurssitoiminta (kuva 77). Nykyinen taiteellinen johtaja **Jorma Uotinen** on antanut koko olemuksensa ja tietotaitonsa, ja hänen valvoimansa ylittää uutiskynnyksen. Kuopio! näkyy medioissa.

Täydenkuun tanssit on modernin tanssin tapahtuma, jossa esillä ovat nuoret kiinnostavat koreografit. Tapahtuma-aika on heinäkuun loppu ja paikka Pyhäjärvi. Kotimaisten ja ulkomaisten esitysten lisäksi tapahtuman yhteydessä on kursseja ja yleisökeskusteluja (kuva 78).

Baletifestivaaleista Suomessa tunnetuin on *Mikkelin Balettijuhlat*, jota järjestää Savcor (kuva 79 ja 84). Mikkeliissä vierailee balettiseuru-eita Venäjältä sekä huipputähtiä maailman lavoilta. *Savonlinnan balettijuhlat* etsii paikkaansa Oopperajuhlien varjossa. Balettijuhlien taso on vaihdellut vuosien saatossa, välillä vieraana on ollut Bolshoi-teatteri Moskovasta, joskus taas pääesiintyjät ovat Suomesta. Tilaisuus on kärsinyt taloudellisista ongelmista.

Noin kuuden vuoden välein järjestettävä *Helsingin Kansainväliset Balettilkilpailut* on iso tapahtuma. Seuraavan kerran Helsingissä kisailaan kesäkuussa 2012 (kuva 80). Pietarissa järjestetään kevättalvella balettijuhlat, jolloin Marinskii-teatteriinkin tulee vierailijoiksi tähtiä ympäri maailman (kuva 83).

Pienempiä tanssitapahtumia ovat Helsingissä järjestettävä modernin tanssin katselmus *Liikkeellä marraskuussa* (kuva 81). Tanssielokuvia esittelee *Loikka*-niminen tapahtuma, Helsingissä sekin (kuva 82).

Graafisen suunnittelun kannalta näitä tapahtumia kannattaa tarkistella tapahtuman tunnuksen, julisteiden, ohjelmalehtisen ja nettisivujen avulla. Pienet tanssitapahtumat eivät saa näkyvyyttä, joten salapoliisi-työ on paikallaan. Ihmiset, jotka ovat jo kiinnostuneita tanssista, löytävät tiedon ja hakeutuvat katsomaan.

(kuva 83) Marinskiin kansainväliset balettijuhlat 2004 (Marinskii Teatr 2004, 1)

(kuva 84) Piippo: Ballet Mikkeli, 1995 (Piippo, 2011)

Tanssinotaatio tanssin kuvana

Tanssinotaatio on termi, jolla tarkoitetaan tanssin kirjoittamista muistiin. Se minkä näemme liikkeenä, voidaan esittää esim. tunnuksin, kirjaimin, nuolin, symbolein ja ne ovat myös tanssin kuvia (kuva 85–87). Vielä 1600–1700-luvulla uskottiin, että notaation avulla baletti taidemuotona saavuttaisi jotain musiikin kaltaista pysyvyyttä ja monistamisen mahdollisuutta.

Tanssiaskelia ja koreografioita on kirjattu muistiin 1600-luvulta lähtien. Notaatioksi kutsuttu järjestelmä ei ole mikään tietty kieli, jota kaikki toistaisivat samalla tavoin. 1600–1700-luvulla tanssimestarit julkaisivat omilla nimillään teoksia, joiden avulla aateliset pystyivät harjoittelemaan kauden seurataanssit. Kyse oli sivistyksestä ja etiketistä. Sivistymätön ihminen ei osannut kauden tansseja.

Barokki- ja renessanssitansseja pystytään tulkitsemaan näiden ohjeiden perusteella. Barokkitanssi-innostus alkoi 1900-luvun lopulla yhdessä vanhan musiikin innostuksen mukana.

Ensimmäisistä baleteista sen sijaan ovat askeleet kadoksissa, monesti tunnetaan juonikuvio ja osia musiikeista on säilynyt. Balettitieto siirtyy kerrottuna ja näyttämällä opetettuna sukupolvelta toiselle. Jos baletti ei saavuttanut suosiota, eikä sitä esitetty, se on vain unohtui.

Vanhin säilynyt baletti on *Huonosti vartioitu tyttö* vuodelta 1791. *Giselle* on vuodelta 1841. Tanskalainen balettikulttuuri on onnistunut säilyttämään **August Bournonvillen** (1805–1879) teoksia, koska niitä esitetään koko ajan. Tanskan kuninkaallinen baletti harjoittelee yhä Bournonvillen ohjeiden mukaan ja pitää yllä näin 1800-luvun tanssiperinnettä.

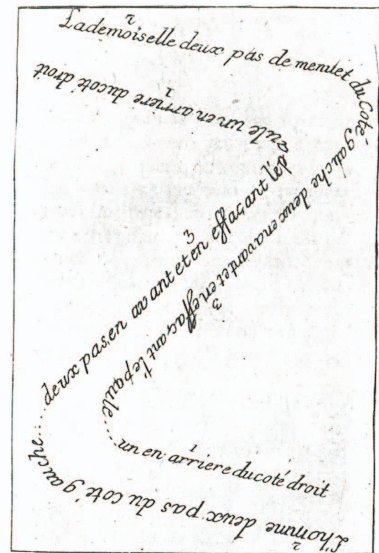
1800-luvun lopulla Venäjän baletin koreografi **Marius Petipa** suunnitelti juonen, tanssit ja tilasi musiikin. Koreografiat eivät olleet kovinkaan tiukkoja. Välillä käytettiin vanhoja pätkiä toisista baleteista ja välillä päätanssijat tekivät sooloina omia suosikkitantssejaan. Välillä musiikkeja lainattiin teoksesta toiseen. Tansseja ja koreografioita muutettiin tanssijoiden taitojen ja määrän mukaan.

1900-luku on suurten koreografienvuosisata. Jokaisella koreografilla oli oma merkitsemistapansa. **Vasili Nijinski** oli ensimmäisiä koreografeja, joka ei hyväksynyt tanssijoiden omia muutoksia tansseihinsa. Esim. **George Ballanchinen** koreografioita saavat opettaa vain Ballanchinesäätiön valtuuttamat henkilöt ja niitä saavat esittää vain tarkasti valitut, kriteerit täyttävät balettiseurueet. Esittämisoikeudesta maksetaan.

Nykyään koreografit hyödyntävät notaatiojärjestelmää, joka sopivat heille parhaiten. Teosten tallentamisessa videotallenteet ovat erittäin tärkeitä. Elokuvalliset tallenteet eivät kuitenkaan poista sitä, ettei mitään kirjallisia muistiinpanoja tarvittaisi. Videotallenteiden ongelma voi olla se, että taltioinneissa on liikaa lähikuvia, ei ole kuvattu kaikkea mitä lavalla tapahtuu tai puvut estävät erottamasta liikkeen.

(kuva 86) Esimerkkejä tanssinotaatiosta. Fanny Eisslerin Cachucka-tanssi (Guest 1984, 72)

(kuva 85) Esimerkkejä tanssinotaatiosta. Seuratanssi, Ranska, 1723 (Kirstein 1984, 13)

(kuva 87) Esimerkkejä tanssinotaatiosta. Liike yksinkertaistettuna (Guest 1984, 11)

Tanssikuvituksen opinnäytetyöhön

Tanssin olemus on liike ja tanssimiseen liittyy voimakas elämys ja hetkellisyys. Miten liikkeen pystyy kuvaamaan niin, että pysäytettynäkin kuva tuntuu siltä että se jatkuu? Miten elämyksen voi jakaa, kun se on hyvin henkilökohtainen.

Lähtökohdat

Ensimmäisistä muistiinpanoista lähtien tätä opinnäytetyötä tehdessäni olen pohtinut liikkeen, elämyksen ja hetkellisyyden mystiikkaa. Työskentelyn edetessä olen joutunut miettimään näkemisen ja näkemäni esittämisen kysymyksiä.

Olen kerrannut kuvan tekemisen perusteita opinnäytetyön kirjallista osiota varten. Olen selannut läpi **Markus Heikkerön** *Taiteilijan kuvakirjan*, Taide (2001), jossa erilaiset kuvantekemisen perusteet on esitetty näppärästi ja **Olli Valkosen** *Kuvataiteen aapiskirja*, Aalto (1964), jossa hienosti huokuu 1960-luvun alkua pohtiessaan näkötaiteen ja abstraktin taiteen eroja. Värien vaikutuksesta toisiinsa ja kontrastia käsittelee aiheen perusteos, **Johannes Ittenin** *Värit taiteessa*, Taide (1989). Teos on ilmestynyt Saksassa 1961.

Hyödynnän tässä myös luentomuistiinpanoja taiteen estetiikan opinnoista (Taideinstituutti, Taiteen estetiikka, opettajana **Miika Luoto**).

Ymmärtääkseni paremmin tanssin olemusta, olen lukenut aiheesta kaksi mielenkiintoista artikkelia: **Anna Jussilaisen** Pro Gradu työ aiheesta *Uuden tanssin uskontokulttuuriset ulottuvuudet* (Doria, 2011) sekä **Jaana Parviaisen** artikkeli *Taideteoksen kehollisuus. Kehollisuuden ja tanssiteoksen olemuksesta* (Filosofinen netn, 2011) ja näin yrittänyt avartaa näkökulmaani tanssiin.

Kauneuden kaipuu

Ensimmäinen ajatukseni opinnäytetyöstä oli kauneus.

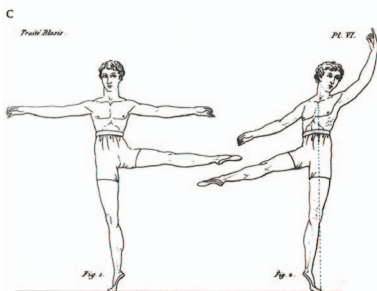
Aihe jäi vaivaaman minua taiteen estetiikan luennoilta. Kauneutta ja hyvyyttä tavoitellaan niiden itsensä, ei korvausten takia.

Kauneuden käsitys on muuttunut eri filosofien teorioissa ja vuosisatojen varrella. On pohdittu luonnon kauneuden ja taitelijoiden luoman kauneuden eroja. Kauneuteen on yhdistetty seuraavia sanoja: oikeudenmukaisuus, sopusuhtaisuus, hyvä, jalo, miellyttävä, viehättävä.

Umberto Eco toteaa toimittamassaan kirjassa *Kauneuden historia*, ettei absoluuttista ja pysyvää kauneutta ei ole olemassa, sillä kyse on aina kulttuurista, arvoista, tiedoista ja historiasta.

Pudotus korkealentoisesta aiheesta omaan kokemuspäiriin: Baletin on tarkoitus olla kaunista (kuva 88). Baletin kauneus tarkoittaa liikkeiden oikein tekemistä ja linjojen puhtautta sekä musikaalisuutta ja läsnäoloa lavalla. Minulle läsnäolo on siirtymistä tekniikasta esittämiseen. Sitä, että katsoja uskoo tanssijan olevan esittämänsä hahmo.

Baletissa liike hakeutuu korkeuksiin. Kärjillä tanssiminen vie vielä lähemmäs taivasta. Anna Jussilainen kiteyttää: ”Tähän päästään ruumiin ankaralla, mekaniinisella harjoituksella. Tuloksena ovat hypyt, tasapaino, jalannostot ja varvastanssi kumoavat luonnonvoimien ja painovoii-

(kuva 88) Vain oikein tehty liike on kaunis, *Traité Élémentaire*, Carlo Blasis, 1820. (Kirstein 1987, 292)

man lakeja. Baletin liikekieli suhtautuu maahan jonakin, josta tulee irrottautua” (Doria, 2011). Minulle tanssissa läsnä on aina sadunomaisuus ja tunne jostain toisesta maailmasta.

Miten kauneuden kuvaasi. Minkälaista kauneus on minulle. Kauneus on näkyvillä hetken, sitten tunne katoaa. Kuvanveistäjä **Eila Hiltunen** mainitsee haltioituneen innostuksen ja kauneuden taiteensa lähtökohdiksi. Inspiraationa hänelle on ihminen.

Konkretisoin itselleni kauneuden valkoiseen väriin. Valkoinen on puhdasta, viatonta, avaraa ja tyhjää. Valkoinen valo sisältää kaikki valon värit. Valkoinen väri heijastaa kaiken. Meille täällä Suomessa valkoinen väri on osa suomalaista identiteettiä, se näkyy esim. lipussamme. Liitämme siihen ylevää. Valkoinen lumi peittää alleen syksyn harmauden.

Taidehistoriasta tutun **Johann Joachim Winckelmannin** ihastumisen antiikin valkoiisiin marmoriveistoksiin ymmärtää. Valkoinen väri yhdistetään klassisuuteen. Siinä on arvokkuutta.

Nykyään tiedämme, että Winckelmannin ihannoima valkoinen marmori on väärinkäsitys. Antiikin aikana veistokset ja koristeet olivat maalattuja kirkkain värein. Vaikka baletti pyrki olemaan kaunista, senkin kauneus on vain harha. Pinnan alla on hikeä ja kyyneliä sekä paljon negatiivisia tunteita kuten esim. nöyryytystä, kateutta ja itsensä väheksymistä. Baletin kauneuteen liittyy kunkin aikakauden kauneusihanteet. Tanssijoiden tulisi olla toistensa ulkoisia kopioita, jotta kokonaisuus näyttäisi hyvältä ja harmoniselta eli kauniilta.

Valkoisella värillä on baletissa oma merkitys. Termi ”*ballet blanc*”, valkoiset baletit, on lähtöisin romantiikan ajan baleteista. Baleteissa *Giselle*, *La Sylphide*, *Joutsenlampi* ja *Bajadeeri* on valkoiset kohtauksensa. **Fokin**en *Les Sylphides* on valkoiseen balettitraditioon perustuva koreografia ilman juonta.

Elämyksen toistaminen

Kuvitustehtävää pohtiessani tulin hyvin nopeasti siihen tulokseen, että en tule käyttämään tässä opinnäytetyössä valokuvia. Valokuvat vaativat ammattilaiskuvaajan kytkemisen mukaan prosessiin, ja sitä en halunnut. Päätöksen jälkeen alkoi sopivan kuvitustekniikan etsiminen.

Baletissa liikkeitä toistetaan ja toistetaan, kunnes ne tehdään oikein. Ja sen jälkeenkin toistetaan, koska kehoa pitää aina muistuttaa tekemisestä.

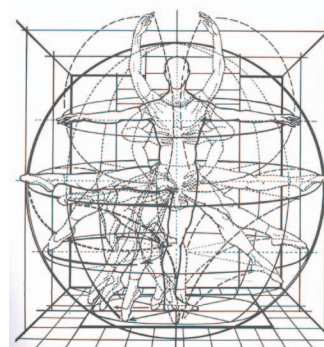
Kuvituksessa olen yrittänyt löytää samaa hiomista ja toistoa, samaa tunnetta oikeasta ja väärästä. Olen kokenut perinteisen elävänmallin piirtämisen samantapaisena. Elävänmallin piirtäminen on katsomista ja näkemistä, joka välittyy aivojen kautta käteen. Monet viivoista syntyvät mietittyinä, osa taas alitajuisesti.

Tunnelma elävää mallia piirtäessä muistuttaa balettituntia. Sovittu kaavamainenkin järjestys voi olla vapauttava kokemus ja auttaa keskittymään. Mahdollisesti kyse on turvallisuushakuisuudesta. Mielenkiinto syntyy siitä, että etsii annettujen rajojen sisällä uusia ratkaisuja.

Elävänmallin piirtämisen opiskelu on sekin renessanssin perua, kuten klassisen baletin tekniikka. Klassisessa taidekoulutuksesta ensimmäinen vuosi piirretään kipsimalleja ja seuraavana vuonna siirrytään piirtämään elävää ihmistä. Kuvia työstetään aluksi pitkään. Ihmisen mittasuhteet tulevat tutuksi, aluksi mittakepin avulla, jossain vaiheessa omaan silmään luottaen (kuvat 89–90).

Tämän opinnäytetyön ansiosta aloitin uudestaan yli 15 vuoden tauon jälkeen elävänmallin piirtämisen erilaisilla kursseilla mm. Vapaassa

(kuva 89) Da Vinci: Vitruvianuksen ihminen n. 1490. (Congedo 2011, 19)

(kuva 90) Tanssin liikeradat (Kirstein 1987, 293)

taidekoulussa, Helsingin taiteilijaseurassa ja Helsingin työväenopistossa.

Piirtämisen lisäksi olen kokeillut kuvittamisessa metalligrafiikkaa ja monotypiaa. Metalligrafiikkaan kuuluu alkutöiden monimutkaisuus ja erilaiset työlääät vaiheet ennen kuin levyn voi vedostaa. Lopulta raaputettu, syövytetty, etsattu levy voidaan vedostaa ja saadaan kuva.

Kuten tanssitreeneissä metalligrafiikassakin hiotaan pieniä osia ja niiden summasta syntyy jotain suurta. Baletissa liike on tarkoitus toistaa samanlaisena toinen toisensa perään, kuten vedostuksia on tarkoitus tehdä. Metalligrafiikan viiva on äärimmäisen herkkä ja vedostamisen merkitys on merkittävä. Värien määrä ja sen poispyyhkiminen kirkaalta kuparilevyltä on hypnoottista.

Monotypiassa minua kiehtoo juuri nimeenkin mukainen yksittäiskappale. Sattumanvaraisuudesta ei voi olla pitämättä. Käden painallukset ovat joka kerta yksilöllisiä. Monotypiassa mielenkiintoista on myös positiivi- ja negatiivikuvan synty samasta levystä.

Tanssiin kuuluu hetkellisyys, elämys ja katoavaisuus. Tätä hetkellisyyden tunnetta ja elämystä olen hakenut *croquis*-piirustuksilla, joita olen käynyt tekemässä balettitunneilla. (Croquis on elävästä mallista tehty nopea piirustus). Croquis-piirustuksissa olen käyttänyt ruokokynää ja tussia, koska pidän sen jäljestä ja viivasta. Tekemiseen liittyy epävarmuutta ja yllätyksellisyyttä, koska välineenä ruokokynä on hyvin arvaamaton.

Viiva tuo liikkeen

Tekemisen myötä olen alkanut pohtia viivaa. Kuvataiteiden perustyökäluja on piste ja siitä jatkunut viiva. Luonnossa ei ole pisteitä tai viivoja, mutta niiden avulla kuvissa luodaan mielikuvia siitä mitä näemme. Viiva jakaa ja yhdistää. Viiva luo tilan tuntua. Horisontaalinen (vaakasuora) viiva luo rauhallisuutta, pystysuora viiva taas on aggressiivinen. Viivalla rakennetaan muotoja, miellämme viivan sisään jäävän alueen muodoksi.

Suunta on liikkeen tärkein ominaisuus, eikä kuvataiteessa suuntaa oikeasti voida ilmaista muulla kuin viivalla (Valkonen 1964, 23). Viiva kertoo liikkeen. Viiva jatkaa liikettä, vaikka pinta loppuisi.

Viiva on taiteilijan käden jälki. Käsiälässä näkyy nykyisyys ja menneisyys. Viivassa näkyy tekemisen välittömyys ja spontaanius. Se reagoi vapaasti tekijänsä käteen (kuva 91).

Kuvantekemisen perusteisiin kuuluu liikkeen kuvitelman synnyttäminen kuvapinnassa. *Taiteilijan kuvakirjassa* (2001) listaa nämä keinot seuraaviksi: lukusuunta, aavistettu tai ennakoitu liike, hahmon toistaminen, epäselvät ääriviivat, moninkertainen kuva (Heikkerö 2001, 66–68).

Piirustustapaa etsiessä tuntui luontevalta sitoa liikkeen ja viivan yhteistyö opinnäytetyön ilmeeseen, valkoisen rinnalle. Mustavalkoinen on hyvin perinteinen tapa tehdä kuvaa. Elävänmallin piirtämisen jälki on musta hiilijälki valkoisella. Piirustushiilen jälki on elävä, valkoinen kuuluu alta. Yksiväriyönä painotöissä mustavalkoinen on ollut helppo ja edullinen tapa painaa.

Valo ja varjo, tumma ja vaalea – kuvataide hakee voiman kontrastista. Klassinen kontrasti on valkoisen ja mustan välillä. Mustavalkoisuus, selkeä kontrasti sopii klassikkobaletteihin, koska niiden tarinat perustuvat hyvän ja pahan vastakohtiin.

(kuva 91) Liikkeen kuvaaminen. Piirroskuva tanssitunnilta 2011 (tussi ja ruokokynä)

Miltä tuntuu tanssia

Tekemäni kuvitus on vaatinut tanssikokemuksien muuttamista kirjoitukseksi. Minulla on kokemusta esiintymisessä amatööriryhmässä, joten puran tätä siinä syntyneiden ajatusten kautta.

Tanssi on askelten välissä ja liikkeiden nivoutuessa toisiinsa. Balettia treenatessa helposti unohtuu, että liikkeen pitäisi lähteä tunteesta eikä pelkästään lihasmuistista.

Omituisinta esiintymisessä on ajatusten kirkkaus. Samaan aikaan voi olla keskittynyt, tuntee musiikin ympärillään ja tehdä harjoiteltuja liikkeitä automaattisesti ja toisaalta olla täysin tietoinen kaikesta muusta ympärillä olevasta, yleisöstä, lavasta, kulisseissa olevista ihmisistä, hikipisaroista, epämukavasta puvusta. Sama hetki tuntuu olevan monessa tasossa.

Virheet, omat ja muiden, tiedostaa ja yritän korjata ne niin, ettei katsojat niitä erota. Toisten tanssijoiden tekemisen ja läsnäolon vaistoa, vaikei olisi katsekontaktia. Toisista saa voimaa. Ilman sanoja pystyy viestittämään. Aika menettää merkityksensä, se hidastuu jos tekee asiat oikein, se nopeutuu, jos tekee virheen.

Esityksen imu vie mukanaan. Yleisön näkee ja tiedostaa koko ajan. Hetken on joku muu, mutta koko ajan tietää olevansa siinä itse, tässä, tällä paikalla, juuri nyt.

Itselläni syttyy esitystilanteessa sisäinen valo, voima. Teen liikkeet aina täysillä, säilyttäen niin hengen. Kylmäpäisyys ja tietoinen valinta yllättävät. Voin päättää tehdä asioita paremmin kuin harjoituksissa ja pystyn ottamaan riskejä annettujen rajojen sisällä. Riskinottoa pitää harjoitella, jokaisessa treenissä voi asennoitua asioihin toisin ja yrittää jaksottaa, *fraseerata*, liikettä hieman erilailla. Aina pitää etsiä, tanssia askelten välissä.

Valokuvat niistä esityksistä, joissa olen itse ollut mukana, tuntuvat oudoilta. Ne eivät kerro koko totuutta. Tanssiessa liikerata on sarja erilaisia liikkeitä, joita ei osaa erottaa yhdeksi kuvaksi. Valokuvaa ei hahmota omaksi kuvakseen.

Esitys avautuu omasta tekemisestä ja hetken ratkaisuihin sekä toisten tanssijoiden ja tilan kautta. Oma tanssiaan ei koskaan näe kuin vilauksessa peilikuvana. Videotallenteet ovat aina kurjaa katsottavaa, koska mitään muuta kuin virheitä ei näe.

Valkoisen johdattelemana olen valinnut kuvituskohteeksi tanssituntien lisäksi seuraavat baletit, Giselle, Joutsenlampi ja Bajadeeri. Näissä kaikissa itse olen ollut mukana *corps de ballet* -osuuksissa eli ryhmätansseissa.

Balettien juonet ovat hyvin kummallisia. Tätä kuvaa humoristisesti *Sivekkäät jalat* -kirjasta poimimani teksti: ”He vyöryvät näyttämölle ehtymättömin ryhmin: haltijattaret, sylfiidit, najaadit, rokokoomarkiisit, prinsessat, jumalat, jumalattaret, haareminaiset, kaliifit, bajadeerit, kerjäläiset, ristiritarit, kiinalaiset, maalaisväki, kissat, hiiret, sudet, linnut, kultakalat, peikot, noita-akat. Mitä vain haluatte, mutta ei milloinkaan mitään henkilöitä todellisesta elävästä elämästä.” (Hällström 1945, 15). (Faktat ja juonet, I–III).

Giselle on ollut minulle kaikkien vaikuttavin kokemus baletin maailmassa, niin katsomossa, harjoituksissa kuin esittäessä. Gisellellä valkoinen kohtaus tapahtuu hautausmaalla. Williet ovat pahoja haamuja, jotka ovat kuolleet pettyneinä rakkaudesta. Ne kostavat öisin metsään eksyneille miehille kohtalonsa. Ne toimivat sotajoukon tavoin johtajansa Myrthan alaisina.

(fakta & juoni I) Giselle:

Musiikki: A. Adam. Libretto: R. Gautier & V. St Georges. Koreografia: J. Coralli & J. Perrot. Ensi-ilta: 8.6.1841 Paris Opéra, Pariisi
Giselle on viaton maalaiskylän tyttö, joka rakastuu Albrehtiin, salaperäiseen tulokkaaseen. Albrecht osoittautuu petturiksi, hän on kreivi läheisestä linnasta ja kihloissa. Giselle tulee hulluksi kuultuaan totuuden ja kuolee.

Toinen näytös tapahtuu öisellä hautausmaalla (metssä). Albrecht katu tekojaan ja tulee pyytämään anteeksi Gisellen haudalle. Myrthan johtamana williet ovat valmiina tappamaan miehen, mutta willieksi muuttuneen Gisellen anteeksiantavan rakkauden voimalla Albrecht pelastuu. Aamu koittaa, williet ja Giselle vetäytyvät varjoihin, Albrecht jää yksin suruissaan.

(fakta & juoni II) Bajadeeri:

Musiikki: L. Minkus. Libretto: M. Petipa ja S. Kudekov. Koreografia: M. Petipa. Ensi-ilta: 3.1.1877 Marinskii teatteri, Pietari
Solor on soturi, joka palvelee rahajaa muinaisessa Intiassa. Rahajan tytär Gamzetti haluaa Solorin puolisoikseen, mutta tämä on rakastunut temppeletanssija bajadeeri Nikiaan. Gamzetti järjestää Nikian kuoleman ja Solor turruttaa itsensä huumavilla aineilla.
Oopiumunessa hän kohtaa Varjojen valtakunnassa Nikian, moninkertaisena. Nikia vannoo ikuista rakkautta ja varoittaa Soloria menemästä naimisiin Gamzettin kanssa.
Solorin ja Gamzettin häitä vietetään. Solor ei ole valmis vannomaan aviovalaa, mutta suostuu lopulta. Kuten Nikia on ennustanut, koko maailma tuhoutuu maanjäristyksessä, kaikki kuolevat. Solor ja Nikia saavat toisensa tuonpuoleisessa.

(fakta & juoni III) Joutsenlampi:

Musiikki: P. Tshakovski. Libretto: perustuu kansansatuun. Koreografia: M. Petipa ja L. Ivanov. Ensi-ilta: 15.1.1895 Marinskii teatteri, Pietari (Petipa-Ivanov-versio)
Prinssi eksyy metsästysretkellään lammelle ja kohtaa siellä Odetten, jonka paha velho Rothbart on noitunut valkoiseksi joutseneksi. Prinssi ja Odette rakastuvat, prinssi vannoo ikuista rakkautta, joka on Odetten mahdollisuus pelastua. Rothbart kuulee piilossaan keskustelun. Prinssi palaa kotiin kertonut kertomaan uutisia.
Kuningatar on järjestänyt illaksi isot juhlat, joissa prinssin pitäisi valita tuleva puolisonsa. Samassa juhliin tulee mustiin pukeutunut Odette muistutava prinsessa, Odile, Rothbarthin saattamana. Prinssi erehtyy henkilöstä ja antaa Odille sormuksen. Petos paljastuu. Prinssin erehdys on Odetten tuomio.
Järkyttyneenä prinssi palaa lammelle, missä Odette ja muut joutsenet surevat kohtaloaan. Rothbart tulee paikalle ja prinssi taistelee Odettesta. Loppu on onnellinen tai onneton, useimmiten onneton.

Tanssiessa vahvimmat tunteet olivat voimakkuus ja ryhmään kuuluminen. Tunteet eivät näy kasvoilla, se on yleistä baletteissa, ne antavat kuitenkin liikkeille merkityksen ja sähköisyyden. Baletti päättyy siihen, että petollinen Albrecht pelastuu ja Giselle siirtyy muiden willien joukkoon. En varmaan koskaan ole ollut paikalla esityksessä, jossa sekä esiintyjät lavalla että yleisö itkivät, koska tarina kosketti sillä hetkellä kaikkia, aivan kuin se olisi ollut totta.

Bajadeeri on Suomessa tuntemattomampi, mutta siihen sisältyy yksi hienoimmista *corps de ballet*-kohtauksista. Näytöstä kutsutaan Varjojen valtakunnaksi. Päähenkilö bajadeeri Nikia on kuollut ja hänen rakastettunsa Solor näkee oopiumhoureessa unen, jossa Nikia tulee hänelle tanssimaan moninkertaisena. Monistus tehdään lisäämällä Nikijoita lavalle, vähintään 24, Pietarissa väkeä on 32. Kaikki tanssivat saman variaation (l. tanssin) ja kohtauksen hienous on liikkeen ehdoton yhtäaikaisuus, joka luo unenomaisen tunnelman.

Päällimmäisin mielikuvani on liikkeen jatkumo, jossa ei ole alkua eikä loppua, liikkeet vain seuraavat toisiaan loputtoman musiikin soidessa. En tiedä Solorista, mutta rivitanssijalle kyse on painajaisesta. Vääränlaiset ajatukset, hermostuneisuus ja epäonnistumisen pelko, tekevät tanssista vielä raskaampaa ja vaikeampaa.

Joutsenlampi on useimpien tuntema baletti. Avainsana on venäläinen tyyli. Jos tyyli ei ole hallussa, liikkeiden sulavuutta on vaikeaa saavuttaa. Tyylin löytäminen tarkoittaa esim. kipurajoille auki käännettyjä jalkateriä.

Joutsenlammessa *corps de ballet* on liikkuva kulissi, aistittavissa, mutta hyvin paljon näkymätön, koska katsojien huomio ohjataan oikeutetusti pääpariin. Koreografi **Lev Ivanov** on tehnyt näyttämökuvia, jossa tanssijat shakkinappuloiden tapaan muodostavat diagonaaleja ja rivejä musiikin määräämänä. Joutsentytöt liikkuvat nopeasti ja huomaamattomasti ja seisovat uudessa paikassa, uudessa kuviossa minuuttitolkulla.

Kun Joutsenlampea katsoo, ihailee baletin saumattomuutta. Pääpari saa ajan ja paikan esittää taitonsa, musiikki on kaunista, koreografiset kuviot luovat harmonisen tunnelman. Roolista elävänä kulissina voin todeta, että sen stressaava, vaikeaa, hermoille käyvää ja nöyryyttävää.

Havaintoja todellisuudesta

Valokuva vastaa mielikuvaamme totuudesta, mutta kuvat eivät silti ole todellisuutta. Valokuva pysäyttää hetken, mutta silmä ehtii rekisteröidä tilanteesta paljon muuta.

Tätä opinnäytetyötä varten olen yrittänyt tutustua erilaisiin näkemys- ja havainnoinnista. Valitsemalla kuvittamisen tavaksi piirtämisen, olen miettinyt kuviani suhteessa todellisuuteen.

Lähtökohta on todellisuus. Kuvien hetket ovat olleet todellisia tai piirtäessä *croquis*'ta kohde on ollut samassa paikassa ja hetkessä. Piirtäessä tekee ratkaisevia valintoja, karsii, poistaa, rajaa pois, korostaa, liioittelee. Olivatko poisjätetyt asiat olennaisia? Olivatko kuvatun kohteen mittasuhteet todella piirustuksen kaltaiset?

Olin helpottunut kahlatessani **Merleau-Ponty** *Silmä ja mieli* -kirjaa (1964, suomennos 1993). Merleau-Ponty toteaa: ”Maalari on ainoa, jolla on oikeus katsoa kaikkea vailla minkäänlaista velvollisuutta asettaa asioita arvojärjestykseen” (Merleau-Ponty 1993, 18).

Todellisuus on paljon monitahoisempi kuin näköaistimme kertoo, siksi myös mielikuva ja tunne, esim. minulla tanssista on paljon täyteläisempi kuin mikään kuva voi olla.

Dokumenttia, todellisuuden esitystä sellaisenaan ei ole olemassa, se on aina sidoksissa tekijän ja tulkitsijan kulttuurimuotoon, havaitsemistapaan ja maailmankuvaan (Anttila 1982, 36). Se, mitä havaitsemme, on aina suhteessa omaan ajatteluunne, omaan tietoisuuteen ja omiin lähtökohtiimme.

Miellämme valokuvan todellisuudeksi, koska se vastaa mielikuvaamme todellisuudesta (Anttila 1982, 103). Todellisuudesta havainto ei ole paikallaan pysähtynyttä vaan siihen liittyy silmän liike ja ajan tunne. Kuvanveistäjä **Rodin** on todennut, ettei elävä malli ole koskaan täysin paikallaan, elävyyden tunne tulee juuri siitä, että malli liikkuu ja taiteilija liikkuu, silmä katsoo aina uudestaan.

Jaana Parviainen pohtii artikkelissaan *Taideteoksen kehollisuus* tanssiteosten katoavaisuutta. Länsimaiseen kulttuuriin kuuluu taiteen museoiminen ja kerääminen talteen. Tanssissa se on mahdotonta, koska esitys elää vain hetken. Kuvatallenteet ovat vain muistumia, heijastuksia todellisuudesta. ”Kehollisuudessa ja tanssin hetkellisyydessä paljastuu oikeastaan se, mitä säilyttämisen ja jähmettämisen vimmassa yritämme paeta: oman elämämme ajan rajallisuutta ja kuolevaa kehollisuutta.” (Filosofinen netn, 2011).

Piirtäminen ja kuvien tekeminen

Olen piirtänyt opinnäytetyöni kuvia jaksoittain, syksyllä 2010 (grafiikka, *croquis*-piirustukset), keväällä 2011 (lisää *croquis*-piirustukset monotypia, illustrator) ja syksyllä 2011 (kuvitukset, monotypia ja tussipiirustukset).

Piirtäminen alkoi ilman mitään tarkempaa suunnitelmaa. Lähinnä tavoitteena oli sopivan välineen löytäminen. Tämä vaihe onkin ollut koko opinnäytetyön hauskin. Minulle rento ilmapiiri ei tarkoita, ettei mitään saada aikaiseksi. Hyvässä tunnelmassa asiat syntyvät kevyesti (kuva 92).

Minulla on sama suhde tanssiin. Jos yrittää liikaa, koko ruumis jännittyy liikaa, eikä voi onnistua. Tanssissa ei ole kyse voiman käytöstä, vaan oikeanlaisesta tekniikasta ja oikeahetkisestä sähköisyydestä. Voimalla ja väkipakolla runnaamisesta ei synny hyvää.

Opinnäytetyön edistyessä myös kuvitukseen on tullut muitakin tasoja kuin pelkkä kokeilun ilo.

Metalligrafiikkakokeiluja

Metalligrafiikka on työläs ja monimutkainen tapa tehdä kuvaa. Siinä on paljon eri vaiheita, joiden aikana voi tehdä vääriä ratkaisuja, jotka näkyvät vasta lopputuloksessa eli vedoksessa. Kuparin pintaa voi raapia, sille voi piirtää tai siihen voi tehdä pintoja hartsijauhetta syövyttämällä. Eripituisilla syövytysajoilla syntyy eri tummuuksia. Tätä syövyttämistä kutsutaan etsaukseksi, levyn pintaan tehdyt viivat ovat taas viivasyövytyksiä. Levyn käsittelyyn tarvitaan erilaisia liuottimia ja sekuntikellolle löytyy käyttöä.

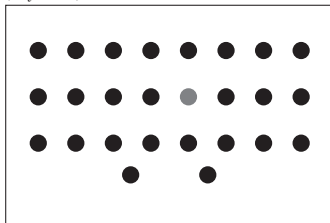
Olen joskus aiemmin, noin kymmenen vuotta sitten, tehnyt joitakin grafiikkatöitä. En tätä opinnäytetyötä varten jaksanut olla kovinkaan stressaantunut eri vaiheista, vaan pikemminkin yleisesti innostunut kokeilemaan kaikkea. Tein nopeasti muutaman luonnoksen mielikuvista, joita minulla oli baleteista, joista halusin kuvat. Käyn nämä läpi tekojärjestyksissä.

(kuva 92) Arabeski. Monotypia.
2011

(kuva 93) Giselle. Metalligrafiikkavedos ja sama kohtausta kuvattuna geometrisesti. 2010

(näyttämä)

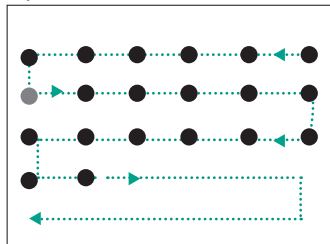

Kohtausta geometrisena kuvana. (tekemäni paikka harmaalla)

(kuva 94) Bajadeeri. Metalligrafiikka vedos ja sama kohtausta kuvattuna geometrisesti. 2010

(näyttämä)

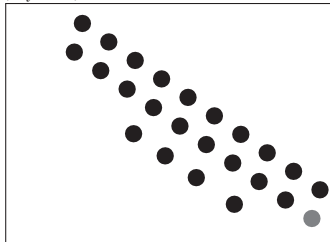

Kohtausta geometrisena kuvana. (tekemäni paikka harmaalla)

(kuva 95) Joutsenlampi. Metalligrafiikka vedos ja sama kohtausta kuvattuna geometrisesti. 2010

(näyttämä)

Kohtausta geometrisena kuvana. (tekemäni paikka harmaalla)

GISELLE. Mielikuvani Gisellestä on joukkovoima (kuva 93). Tekemäni kuva on willien tanssin viimeiset hyppyt. Ne tehdään lavalla veren maku suussa, ennen tätä kohtausta on jo ehditty tanssia lavalla pitkä tovi. Kohtausta on *corpsille* (ryhmä) tärkeä, koska sillä osoitetaan niiden valta ja voima. Romantiikan ajan baletissa kalpeassa kuun valossa keinot ovat tietysti vähän erilaiset kuin nykyaikaisessa toimintaelokuvassa.

En ole aivan tyytyväinen tähän kuvaan, koska en päässyt ajatuksen ytimeen. Halusin luoda mielikuvan voimakkaista, mutta aineettomista olennoista. Olen nähnyt tästä kohtauksesta lukuisia valokuvia ja olin aiemmin näkemäni vanki. Yritin tehdä tähän myös taustaa, mutta kontrasti tulee aivan liian suureksi. Tässä oleva on viivapiirros, jonka olen vedostanut aika tummana. Kuvasta tulee kuitenkin ilmi liike ja hetkellisyys.

BAJADEERI-kuvassa mietin kuvaa tehdessä liikkeiden nauhaa (kuva 94). Varjojen valtakunta -kohtausta alkaa sillä, että 24 tanssijaa tulee yksitellen lavalle ja tekee yhtäaikaaisesti liikerataa, johon kuuluu askelia ja jalan nosto taakse, l. arabeskiin. Kohtausta on geometrisesti ja liikeradoiltaan todella haastava. Pitää nähdä itsensä suhteessa edessä oleviin ja takana tuleviin ja edellisellä rivillä oleviin ja takarivillä oleviin. Samalla pitää tehdä liikerata yhtä suurena muiden kanssa ja pysyä tahdissa, liikkua yhtenä suurena geometrisena kuviona.

Tekemässäni viivasyövytyksessä on yhden arabeskin ja askeleiden liikerata, liikkeet menevät toistensa päälle ja lomittain. Ei alkua, ei loppua, sellainen tunne minulla on Bajadeerista.

JOUTSENLAMMESSA minulla oli mielessä vain loputtomat jonot, jossa seisotaan ja odotetaan (kuva 95). Liike on pysähtynyt, mutta tulee jatkuamaan tuossa tuokiossa. Tässä kuvassa on toisiaan muistuttavia tanssijoita, mutta ei monistettuja, koska jokainen on yksilö.

Tämäkin on viivasyövytyksessä, koska tekemäni etsaus ei ollut onnistunut. Kontrastit tulivat liian voimakkaiksi ja viiva hävisi. Etsaukseen olisi pitänyt varata enemmän aikaa ja enemmän ajatusta. Käsintehdyssä ei ole nopeaa peruuta-käskyä.

Olen hakenut tunnetta hetken väreilystä ja esitykseen kuuluvasta kiihkosta. Vaikka seistään paikalla, jokainen lihas on jännittynyt ja pieni painonvaihdos päkiältä kantapäälle tuntuu suurelta teolta.

Luonnostelu balettitunneilla

Kävin piirtämässä muutamalla balettitunnilla pikaisia *croquis*-kuvia, koska halusin nähdä liikkeen elävänä, enkä toistaa sitä mielikuvistani. Työvälineinä olivat piirustushiili, lyijykynä, tussikynä, tussiterä, ruokokynä, kiinalainen bambupiirrin sekä pensseli (kuva 96–97).

Tunnilla piirtäminen on haasteellista ja samalla vapauttavaa. Balettitunti alkaa tankosarjoilla. Balettiliikkeistä *plié* ja *tandu* ovat vielä hitaasti tehtäviä liikkeitä, mutta mitä pidemmälle tunti etenee sen vauhdikkaampi se on. Keskilattiasarjoissa voi vain yrittää pysyä piirtäen mukana.

Olen piirtänyt niillä tunneilla, joilla normaalisti käyn treenaamassa. Näin läsnäoloni ei aiheuttanut liikaa hälinää ja hämmennystä. Treenitunneilla on sovitut kirjoittamattomat säännöt ja tunnelma, joita ei halua rikkoa. Vaikka *croquis*-töissä ei tule olemaan tunnistettavia kuvia, ihmiset ovat aina erittäin kiinnostuneita kuvista, joita on tehty heistä.

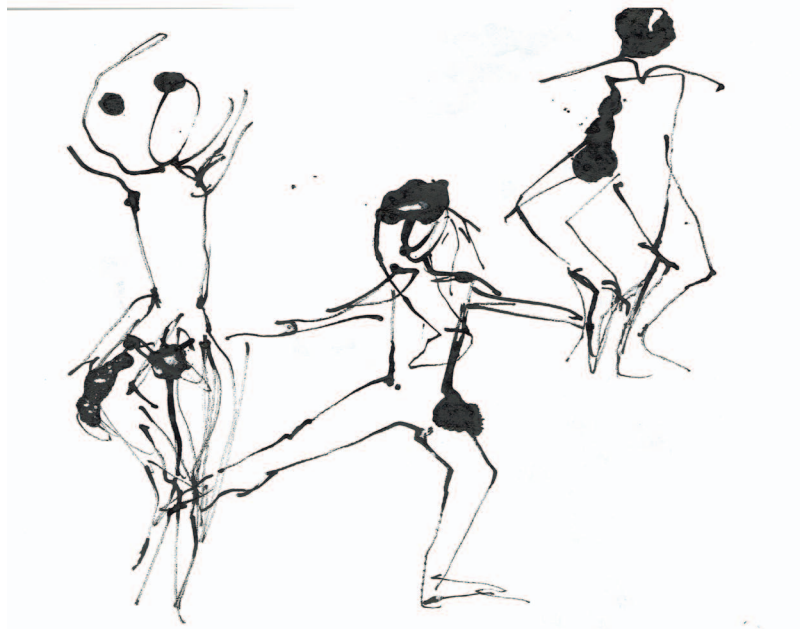
Näissä kuvissa huomaa oikean rentouden merkityksen. Pitää olla tarkka, pitää jaksaa keskittyä, pitää luottaa siihen, että valittu piirustusväline siirtää silmien näkemän hetken paperille, mutta jos mielentila on

(kuvat 96) Attitude. Hiilipiirustus balettitunnilta, 2010.

(kuva 97) Piruetteja.
Hiilipiirustus ja tussipiirustus kiinalaisella bambukynällä. 2010

väärä, minkään ei onnistu. Muutaman kerran saavutin tilan, jossa en enää seurannut mitä piirsin, vaan katsominen siirtyi suoraan paperille.

Monotypiaharjoituksia

Halusin kokeilla muitakin grafiikan menetelmiä, joten osallistuin monotypia-kurssille keväällä 2011. Monotypia on nimensä mukaan grafiikan menetelmä, jossa syntyy yksi ainutlaatuinen vedos.

Monotypiassa minua kiinnostavaa on sattumanvaraisuus. Välillä levyn eteen tekee hirveästi töitä ja vetäessä kuvan prässin läpi joku väreistä on peittänyt kaiken alleen. Kiehtovaa. Mielettömää on nähdä oman piirustusjälkensä grafiikan oloisena ja monistuneena peilikuvaksi.

Kokeileva mielenlaatuni on monotypiassa paikallaan. Minulla ei oikein riitä kiinnostusta yksityiskohtien ihmettelyyn. Kuvat syntyivät nopeasti ja rennosti. Juuri sen takia voi kokeilla erilaisia ratkaisuja. Ei kukaan laske onnistumisprosentteja, vaan yksi onnistunut työ riittää. Värimaailmassa pysyin tumma vaalea kontrastissa. Kokeilin myös valkoista valkoisella, mutta lopputulosta ei voi käyttää painotyössä, koska värin vaihtelut ovat niin pieniä.

Harjoittelimme samaan aikaan monotypiakurssin kanssa balettitunnilla Joutsenlammen valkoisen joutsenen variaatiota. Siksi näissä kuvissa tanssiteemat liittyvät kyseiseen tanssiin (kuva 98).

Mielessäni oli yhden kokonaisen variaation (eli tanssin) esittäminen yhdellä paperilla, sarjakuvamaisesti, mutta monista kokeiluista huolimatta en pystynyt täysin toistamaan ajatustani. Näissä tuli ongelmaksi mm. peilikuvan aiheuttama hämmennys. Yhden liikkeen pystyy mieltämään toisin päin, mutta liikerataa ei. Samalla myös kaikkien kuvien onnistuminen samalla levyllä on vaikeaa. Kun joku pikkukuvista epäonnistuu ja koko vedos epäonnistuu (kuva 99).

Yritykseni oli kokoajan saada onnistunut kuva perinteisin keinoin, eikä tehdä myöhemmin photoshopissa vaihtoja ja muutoksia jälkikäteen. Mielestäni vahva kuvankorjailu ei kuulunut tällä kertaa tähän yhtälöön.

Tein myös kokeiluja pelkästään väreillä ja väripinnoilla, jotta pääsisin irti balettiin liittyvistä peruskuvista, niistä kuvista, joita toistetaan balet-

(kuva 98) Joutsenlammen valkoisen joutsenen variaatio. Viimeinen diagonaali piruetteineen. Monotypia, 2011.

(kuva 99) Joutsenlammen valkoisen joutsenen variaatio yhdellä monotypiavedoksella. Monotypia, 2011.

(kuva 100) Mielikuva Joutsenlammesta. Monotypia, 2011.

tikirjoista toiseen. Nämä olivat antoisia kokeiluja tekniikoilla ja väreillä (kuva 100).

Kuvituskuvia tilauksesta

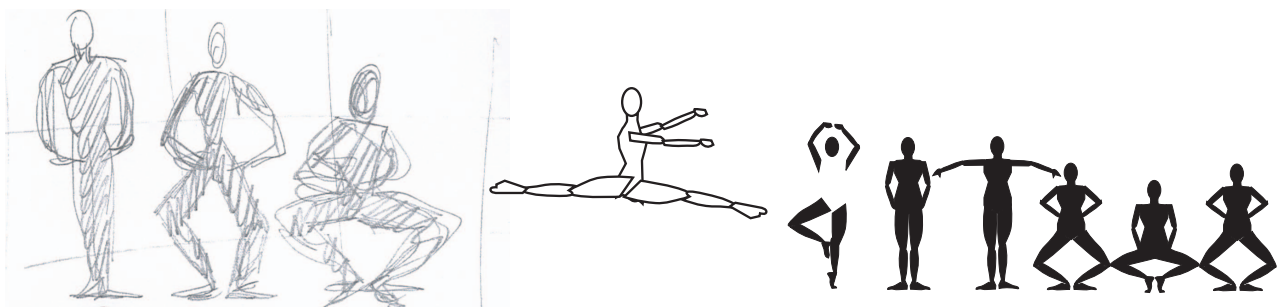
Keväällä 2011 taittaessani esitettä eteen tuli ensimmäinen kuviin liittyvä suuri ongelma. Tarvitsin kuvia tietynlaiseen tilaan ja tietynlaiselle tekstille. Keväällä kirjoitin tuntikuvauksen ja halusin kuvia tuntisarjoista, koska ne ovat niin olennainen osa balettia.

Väliseminaarin jälkeen eräs Muotoiluinstituutin opettajista mainitsi minulle netissä olevasta ohjelmasta, jossa yksittäinen tanssija on taltioitu tekemään liike, joka vastaa aakkosten kirjainta. Kirjoittamalla sanan, tanssija tekee liikesarjan.

Tästä sivulauseesta lähti ajatus pienistä tanssijoista fontin tapaan tekemässä kaikkia tuntisarjoja. Tein Illustrator-ohjelmalla minikokoisia hahmoja, jotka toistavat baletin liikkeitä. Baletissa ihmisen torso pysyy suurin piirtein samassa asennossa koko ajan ja ainoastaan jalat ja kädet tekevät liikkeitä.

Lapsena minulla oli piirustuslevy, jossa naishahmon sain rakennettua lisäämällä torsoon pään, jalat ja kädet. Tulin toistaneeksi tämän saman ajatuksen nyt tietokoneella piirustusohjelmalla (kuva 101).

Olen yksinkertaistanut kuvia, mm. pään ja käsien asennoissa on oikeasti runsaasti vaihtelua.

(kuva 101) Illustrator-balettitanssija. Eri vaiheita: luonnoksia ja kokeiluja sekä liikesarja (plié). 2010

(kuva 102) Musta joutsen monotypiana ja tussilla (tussiterä ja pensseli). 2011

Elokuussa 2011 sain ajatuksen tiukempaan formaattiin sidotusta kuvituksesta. Mielessäni oli kirjanen, jossa olisi laajemmin kerrottu balettista. Tässä vaiheessa kävin läpi kirjahyllyn baletti- ja taidekirjoja tätä kirjoitusosaa varten. Hurjalla kuvamäärällä oli varmasti vaikutusta yltiöpäiseen ajatukseeni.

Tuloshakuisen kuvituksen tekeminen on osoittautunut huomattavasti vaikeammaksi kuin aluksi edes uskalsin ajatella.

Tämä kuvittaminen on ollut täysin erilainen kokemus kuin aiemmin tähän opinnäytetyöhön tekemäni kuvat. Minulla on tarve saada tietynlaisia kuvia, tietyn mallisia, tietystä aiheesta. Nämä vaatimukset ovat osoittautuneet monimutkaisiksi toteuttaa.

Olen tehnyt kuvia balettien (Giselle, Bajadeeri, Joutsenlampi) pääkuvista, niistä joista nämä baletit tunnetaan, ne mitä minä olen nähnyt katsomossa. Nämä eivät ole niitä kuvia, mitä minulla on itselläni kehossa tekemisen kautta, vaan nämä ovat katsomisen elämyksiä.

Tekemisessä on todella suuri ero. Olen joutunut tarkistamaan mielikuvaani dvd-tallenteista. On eri asia piirtää ihmisestä luonnosta, kuin yrittää ymmärtää ilman mallia, miltä liike näyttää. Rentous katoaa.

Otin tämän kuvitustehtävän vastaan haasteena. Olen kokeillut eri välineitä, monotypiaa yksinkertaistettuna, tussikynää ja tussia kiinalaisella bambupiirtimellä. Menetän nopeasti kuvista elämyksellisyyden, kun alan suunnitella niitä liikaa (kuva 102–105).

Syyskuun loppuun tultaessa ajatus erillisestä kirjasta haudattiin loppullisesti. Voisi ajatella, että työtä tehtiin turhaan, mutta näiden yhteydessä tuli opittua paljon kuvittamisesta ja omista rajoista ja rajoituksista kuvittajana.

Minulla oli pitkin tätä kuvitusprojektia mielessä kuva, jonka olen tehnyt 1997. Osallistuin silloin edellisen kerran grafikan kurssille. Teimme silloin kokeiluja myös pensselillä suoraan painolevyille maalaten. Maalaus tehtiin gessolla. Kun työ oli kuivunut, se vedostettiin normaalin metalligrafikan mukaan prässin läpi. Yllättäen syyskuussa 2011 ilokseni löysin kuvan aivan sattumalta arkistojen kätköistä.

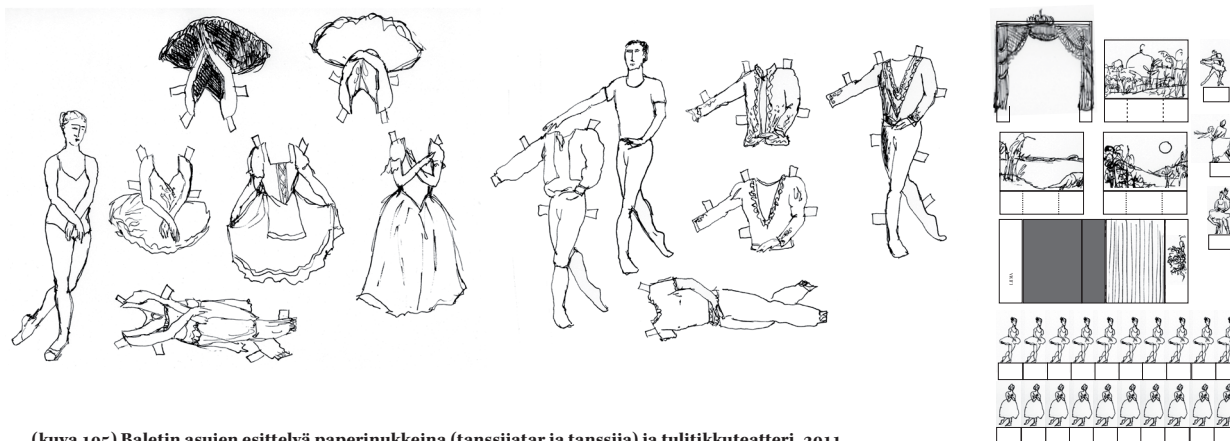
Halusin käyttää sitä julisteessa. Kuva on tehty hetken mielenjohdosta. Siinä on hyppy (*Grand jeté*). Liike on minulle hyvin läheinen ja tuntuu omalta. Jouduin muuttamaan käden asennon, koska hypyn tehdessä tanssissa avoimet kädet tuntuvat luontevammilta kuin käsi ylhäällä (kuva 106).

(kuva 103) Baletin historia:
Yläriivi: Navarro, monotypia, tussi ja siluettikuva (illustrator).
Alarivi: Baletin historia siluettikuvat tussipiirustuksista (Aurinkokuningas, Camargo, Petipa, Nijinsky, Duncan, Guillem). 2011.

(kuva 104) Yläriivi: Gisellen pas de deux. Kokeiluja eri tekniikoilla
Alarivi: Bajadeeri ryhmä, erilaisia kokeiluja eri kohdista tanssia ja eri välineillä: monotypia, tussiterä ja pensseli. 2011

(kuva 105) Baletin asujen esittelyä paperinukkeina (tanssijatar ja tanssija) ja tulitikkuteatteri. 2011

(kuva 106) Hyppy. Grand jeté. 1997. Mahdollinen omakuva?
Grafiikan vedos ja photoshopissa tehty kuvamuunnos.

Yleistä tapahtumasuunnittelusta

Opinnäytetyön tekeminen sai uuden suunnan keväällä 2011, kun mietimme yhdessä Muotoiluinstituutin opettajien kanssa tekemiäni kuvien julkaisumuotoa. Tehtäväksi kiteytyi pienen tanssitapahtuman konseptin suunnittelu.

Tämän osion aluksi esittelen tapahtumasuunnittelun perusteita. Tämä teksti perustuu opinnäytetyötä varten lukemaani aineistoon, kirjoihin **Iiskola-Ketonen: Mitä, miksi, kuinka? Käsikirja tapahtumajärjestäjälle** (SLU, 2004), **Vallo ja Häyrinen: Tapahtuma on tilaisuus. Opas onnistuneen tapahtuman järjestämiseen** (Tietosanoma, 2003) ja netistä löytämäni tapahtumajärjestäjän oppaaseen Etelä-Pohjanmaan liitto: *Tapahtumajärjestäjän opas* (Etelä-Pohjanmaa, 2011) sekä omiin kokemuksiini työelämästä erilaisten asiakastapahtumien järjestäjänä yhtenä työryhmän jäsenenä.

Tapahtuma on projekti

Tapahtuman suunnittelu ja toteuttaminen on perusprojekti, jossa on selkeä alku, toimintavaihe ja päättymisen. Se on itsenäinen ja ainutkertainen kokonaisuus, joka vaatii yleensä ryhmätyötä.

Tapahtuman suunnittelu ja toteutus vaatii aina selkeän suunnitelman. Projektityön eri vaiheet ovat ideointi (l. idea, visiointi, taustaselvitykset), tavoitteiden määrittely (ja perustelevminen), suunnittelu, toteutus ja päättäminen (kuva 107).

Alustavan suunnittelun aikana etsitään vastaukset peruskysymyksiin, jotka Tapahtuma on tilaisuus -kirjassa Vallo & Häyrinen jakavat kahteen luokkaan, strategisiin ja operatiivisiin kysymyksiin. Strategiset kysymykset ovat ideointivaiheessa esitettyjä kartoitettavia kysymyksiä (miksi, kenelle ja mitä). Vastausten pohjalta päästään operatiivisiin kysymyksiin (miten, millainen, kuka), jotka taas määrittelevät miten tapahtuma käytännössä toteutetaan (kuva 108).

Tavoitteiden määrittely

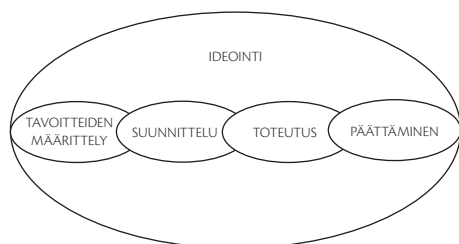
Tavoitteet voivat olla taloudellisia, imagollisia tai kilpailullisia (Iiskola-Kosonen 2004, 9).

Miksi ja kenelle ovat avainkysymyksiä määriteltäessä tapahtuman tavoitteita. Esim. myyntiorganisaatioissa tapahtuman tarkoitus voi olla myynnin edistäminen tai asiakasryhmän sitouttaminen tai vaikka tunnettuuden lisäämisestä.

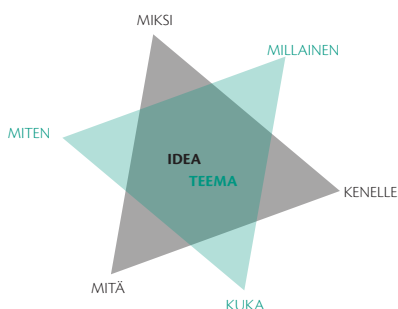
Kohderyhmän määrittäminen (eli kenelle tilaisuus tehdään) rajaa ja antaa suunnitelmalle suunnan. Tapahtuma voi olla avoin suurelle yleisölle tai se voi olla tarkoitettu yrityksen yhdelle asiakasryhmälle.

Miksi ja kenelle muodostavat parin. Usein idea lähtee asiakasryhmästä käsin. On esim. tarve lähestyä jotain asiakasryhmää tietynä aikana vuodesta myynnillisistä syistä.

Tapahtuma voi olla messut, juhlat, seminaari jne. Mitä tapahtumassa tarjotaan, määrittelee kohderyhmän ja vaikuttaa ideointiin. Vallo & Häyrinen jakavat tapahtumat asia-, viihde tai yhdistelmä tapahtumiksi. Mietittävä on lisäksi tapahtuman virallisuusaste ja luonne.

(kuva 107) Tapahtumaprojektin vaiheet (Iiskola-Kosonen, 2004, 8)

(kuva 108) Onnistunut tapahtuma (Vallo & Häyrinen, 2003, 122)

Tavoitteiden määrittelyn aikana mietitään tilaisuuden budjetti. Mitkä ovat tilaisuuden mahdolliset voitot tai tappiot. Myös vastuukysymykset talousasioissa mietitään jo suunnitteluvaiheessa (kuva 109).

Tapahtuma on aineeton. Siksi onnistumisen mittaritkin vaihtelevat. Joskus onnistumiseen riittää kävijämäärä. Usein tapahtumissa tehdään yleisötyytyväisyyskyselyjä. Tapahtumasta jää osallistujalle pääasiassa hänen kokemuksensa, ja siksi jokaisella on tapahtumasta ja sen onnistumisesta oma käsitys. Osallistuja vaikuttaa lisäksi itse tapahtumaan.

Tapahtumat ovat tekojen sarjoja, jotka tapahtuvat osittain samanaikaisesti. Tapahtuman onnistumista ei voi varmistaa etukäteen (Iiskola-Kosonen 2004, 16). Onnistuneessa tapahtumassa eri osa-alueet vain nivoutuvat toisiinsa paremmin. Taustalla on työryhmän kyky nähdä tapahtuma kokonaisuutena. Se, että tapahtuman projektikalenterissa jaetaan eri hetket tapahtuman sisällä osiksi, auttaa lopulta kokonaisuuden hallintaa. Mahdollisimman moniin yksityiskohtiin puututaan jo suunnitteluvaiheessa, näin vähennetään itse tapahtumahetken riskejä.

Tapahtuman ydin on tapahtuman perusidea eli se minkä ympärille tapahtuma on tehty. Onnistuakseen tapahtuman ytimen ympärillä on tukipalveluja, jotka mahdollistavat tapahtuman. Lisäpalvelut ovat asiakkaan viihtyvyyden lisäämiseksi tehtyjä toimintoja. (Esim. urheilukilpailut on tapahtuman ydin, tukipalveluja lipunmyynti ja lisäpalvelua kahviopalvelut) (kuva 110).

Suunnittelu

Tapahtuman suunnittelun tarkoituksena on kiteyttää tapahtuman ideaa ja löytää sille oikea suunta, niin että tavoitteet saavutetaan.

Suunnittelu auttaa löytämään keinot, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa ja tapahtuma onnistuu (Iiskola-Kosonen 2004, 9). Hyvällä suunnitelmalla tehostetaan ajankäyttöä, löydetään oikeat resurssit ja sitoutetaan kaikki tapahtumassa järjestämässä tai työtehtävissä olevat toimimaan yhteisen tavoitteen mukaan.

Kun tapahtuman tavoitteet on määritetty, päästään suunnitteluvaiheeseen. Yrityksissä ja yhteisöissä suunnittelun tekee projektiryhmä, josta käytetään usein myös nimeä järjestelytoimikunta projektivastaavan johdolla.

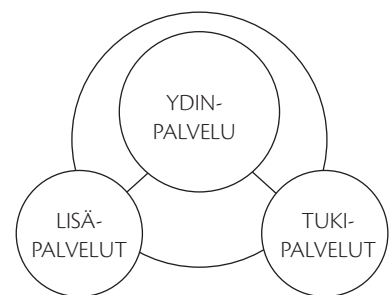
Työryhmä pohtii miten idea ja annetut tavoitteet täytetään. Suunnitteluvaiheessa selvitetään kuinka tapahtuma käytännössä toteutetaan. Vallo & Häyrisen mukaan suunnitteluvaihe on 75 % tapahtumasta, itse tapahtuma 10 % ja päättäminen 15 %.

Ideoinnin ja selvittämisen jälkeen projektiryhmä tekee projektisuunnitelman, jonka avulla hahmottamaan tapahtuman kokonaisuutena. Projektisuunnitelma sisältää seuraavat asiat: tapahtuman tavoite ja sitä arvioivat mittarit, kaikki toimenpiteet, joita tarvitaan tapahtuman tekemiseen sekä ketkä tapahtumaa järjestävät. Sen lisäksi siinä on mukana aikataulu, josta käy ilmi kuka ja milloin ja mitä tehdään. Lisäksi se sisältää budjetin.

Aikataulu on elävä ja sitä täydennetään koko ajan. On kuitenkin tärkeää, että kaikki tapahtuman vaiheet otetaan siinä huomioon mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Tapahtuma on nähtävä erilaisina osina, jotka kootaan yhdeksi rullaavaksi kokonaisuudeksi.

(kuva 109) Esimerkkejä tapahtumien tuloista ja menoista (Iiskola-Kosonen 2003, 77)

Tulot:	Menot:
Yhteistyösopimukset	Palkat ja palkkiot
Muut mainostulot	Markkinointi - ja mainoskulut
Avustukset	Rakentaminen
Pääsylipputulot	Vuokrakulut
Ravintolamyyni	Kokouskulut
Muu myynti	Kulut talkoolaisille (ruokailut, asusteet)
Muut tulot	Esiintyjät
	Painokulut
	Toimistokulut (postitus, kopiointi)
	Ravintolakulut
	Luvat ja ilmoitukset (Teosto, viranomaisilmoitukset)
	Vakuutukset
	Ostopalvelut
	Muut menot

(kuva 110) Tapahtuman peruspalvelupaketti (Iiskola-Kosonen 2003, 17)

TEHTÄVÄ	KUVAUS (mitä)	VALMIINA (pv)	VALMIS (kuittaus)	VASTUUHENKILÖ
---------	---------------	---------------	-------------------	---------------

(kuva 111) Esimerkki tehtävälustasta. Kaavio: Tytti Hirvonen, 2011

Aikataulutus on erittäin tärkeä työkalu koko projektille. Aikataulun tulee sisältää tapahtuman käsikirjoituksen kaltaisena. Jokainen asia kuuluu aikatauluun ja vastuuhenkilöt on nimetty (kuva 111).

PROJEKTIRYHMÄ tai järjestelytoimikunta vastaa tapahtuman suunnittelusta. Projektipäällikkö kokoaa siihen työtehtäviltään ja luonteeltaan sopivat henkilöt. Ryhmässä tarvitaan eri alojen asiantuntijoita ja kykyä yhteistyöhön sekä vastuullisuutta. Projektipäällikkö on vastuuvollinen yhtiön johdolle.

Yrityksissä työryhmä kootaan työtehtävien mukaan eri osastoilta, yhteisöissä tapahtumanjärjestäminen saattaa olla hallituksen tehtävä tai sitten sitä varten on oma työryhmä.

Hyvässä työryhmässä jokainen ryhmäläinen vastaa omasta vastuualueestaan ja kykenee ideoimaan kaikista tapahtumaan liittyvistä asioista. Työt pitää tehdä aikataulun mukaan. Tapahtumissa asiat ja ongelmat linkittyvät toisiinsa, joten työryhmän yhteistoiminta on tapahtuman kannalta erittäin tärkeää.

Tapahtumasuunnittelussa ideassa pysyminen voi olla joskus vaikeaa. Yhdestä ideasta poikii uusia ideoita ja projektin vetäjän täytyy ymmärtää kokonaisuus ja pitää kiinni alkuperäisestä ideasta. Tapahtumaorganisaatiolla on aina yksi yhteinen tavoite: onnistunut tapahtuma (Iiskola-Ketonen 2004, 34).

Tapahtuman lähestyessä ja itse tapahtuman aikana projektityöryhmää laajennetaan lisähenkilöillä. Yrityksissä henkilöstöllä, yhteisöissä usein talkooväellä. Tämän lisätyövoiman opastus ja sitouttaminen tehtäviin on tapahtuman onnistumisen kannalta erittäin tärkeää.

Tapahtumasuunnittelussa on erilaisia työtehtäviä, joita kaikkia yhdistää vastuullisuus, kyky tehdä nopeita päätöksiä ja käytännöllisyys. Asiat tulevat niin kuin tulevat, etukäteen voi tehdä todella paljon, mutta kaikkeen pitää varautua. Vastuullisuus ei ole vain omien töiden hoitamista alusta loppuun, vaan kokonaisuuden ymmärtämistä. Tilaisuus pitää ostata nähdä asiakkaan silmin, niin suunnitteluvaiheessa kuin itse tilaisuudessa.

ULKOISTAMINEN. Usein kustannussyistä tapahtumat pyritään järjestämään organisaation sisällä. Koko tapahtuman tai osia siitä voi myös ulkoistaa. Helposti ulkoistettavia asioita ovat esim. äänentoisto, tapahtumatilan rakentaminen, somistus, kuljetukset tai markkinointiviestintä ja mainonta.

Ulkoistettavan työtehtävän ohjeistus tulee tehdä hyvin, mutta myös tahon, jolta palvelu ostetaan, tulee ymmärtää tilaajaa. On tunnettava sekä yrityksen toimintatavat että kohderyhmän odotukset, jotta tilaisuudesta tulisi kaikille onnistunut tapahtuma. Tapahtuman vastuu on aina järjestäjällä. Tapahtuman järjestäjän täytyy olla tietoinen siitä, mitä alihankkija tekee.

Tapahtumajärjestelyihin erikoistuneilla yrityksillä on kokemuksesta syntynyt tietopankki erilaisista vaihtoehdoista ja pienistä yksityiskohdista. Se on ammattitaitoa, josta kannattaa maksaa.

Yksi ulkoistamisen muoto on hyödyntää suur tapahtumaa ja järjestää sen yhteyteen oma tapahtuma. Tällaisia ovat esim. suuret urheilukilpailut tai konsertit, joihin hankitaan lippuja ja ennen tapahtumaa tai sen jälkeen järjestetään omaa ohjelmaa omille kutsuvieraille.

LUVAT ja vakuutukset ovat tapahtumajärjestelyiden arkipäivää. Tällaisia ovat esim. tilapäinen anniskelulupa, vakuutukset, pelastussuunni-

telma ja ympäristösuunnitelma. Poliisin Internet-sivuilta löytyy kätevä järjestäjän muistilista erilaisista luvista.

Jos tilaisuudessa soitetaan musiikkia, soittamisesta maksetaan Teostolle ja/tai Gramexille. (Teosto: säveltäjät, sanoittajat, sovittajat, musiikkikustantajat. Gramex: esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys).

Tapahtuma on viestintää

Tapahtuma on viesti, johon vaikuttavat esim. seuraavat tekijät: isännät, ohjelma, materiaalit, ajankohta ja tapahtumapaikka (kuva 112).

Itse tilaisuudessa viihtyvyyteen vaikuttavat esim. opasteiden sijainti ja erottuvuus, kuulutukset sekä sujuva aikataulutus. Asiakkaat ilahtuvat pienistä yksityiskohdista, niissä näkyy loppuun asti mietitty kokonaisuus.

Osallistuja kohtaa tapahtumassa muita vieraita ja henkilökunnan edustajia. Kyse on koko ajan vuorovaikutuksesta. Siksi on tärkeää, että koko henkilökunta on mukana tapahtumassa palveluolttiina ja luomassa hyvää henkeä. Järjestystoimikunta miettii suuret linjat, mutta pienissä yksityiskohdissa henkilökunnan toimiminen ratkaisee, kuinka asiakas tapahtuman kokee.

Maine vaikuttaa siihen, mitä osallistuja ajattelee tapahtumasta ja sen järjestelyistä (Iiskola-Kesonen 2004, 21). Hyvä maine pelastaa paljon, huono maine lisääntyy, jos tapahtumassa on paljon asiakkaan mieltä pahoittaneita asioita (kuva 113).

Osallistujalla on aina odotuksia tapahtumasta. Iiskola-Kesonen vertaa tapahtumaa palveluun, siksi laatu voidaan määritellä palvelun tapaan. Tapahtuman laatu syntyy asiakkaan mielikuvassa. Laatu voi olla teknistä (mitä) tai toiminnallista (miten).

Asiakkaiden odotuksiin vaikuttaa markkinointiviestintä ja tapahtumajärjestäjän maine sekä osallistujan omat odotukset. Asiakkailla on tapahtumasta erilaisia odotuksia, ja siksi esim. lisäpalvelut voivat olla joillekin hyvä asia ja toisille taas epäkohta.

MARKKINOINNIN tavoitteet voivat olla imagollisia, laadullisia tai taloudellisia. Markkinointi ei ole itsetarkoitus, vaan keino saavuttaa tapahtumalle asetettuja tavoitteita.

Markkinointia mietittäessä paneudutaan seuraaviin kysymyksiin: kenelle tapahtuma tehdään, mitkä ovat kohderyhmät, minkälaisia odotuksia tai toiveita näillä ryhmillä on, minkälaista imagoa ja mainetta tapahtumalla tavoitetaan.

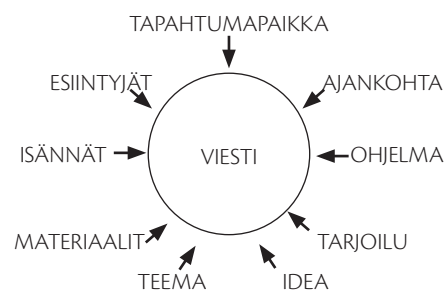
Ulkoinen markkinointi on näkyvää mainontaa ja yrityksissä se liittyy yleensä myyntiin ja myynnin tavoitteiden saavuttamiseen. Ulkoista markkinointia ovat myös yhteistyökumppaneille tehty mainonta.

Sisäinen markkinointi kohdistuu omalle henkilökunnalle ja tapahtumassa työskenteleville. Sisäinen markkinointi luo yhteenkuuluvuuden tunnetta ja sitouttaa henkilöstä (Iiskola-Kesonen 2004, 56).

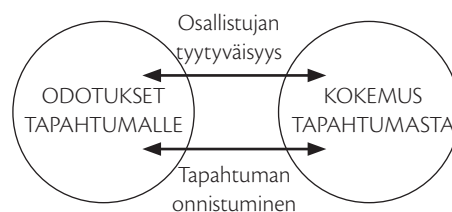
Onnistunut yhteistyökumppaneille suuntautunut markkinointi vaikuttaa tilaisuuden talouteen. Kyse on sponsoreiden ja muiden sidosryhmien sitouttamisesta tapahtumaan.

Tapahtuman markkinointia ja mainontaa mietittäessä on hyvä muistaa, että asiakkaalle tapahtumasta luodut ennako-odotukset täytyy toteuttaa itse tapahtumassa. Tilaisuus on konkreettinen paikka, jossa asiat tapahtuvat oikeasti. Annetut mielikuvat pitää lunastaa.

Yleensä kutsu on ensimmäinen viesti asiakkaalle tilaisuudesta. Mahdollisesti ennen kutsua on lähetetty asiasta ennakkomainos, esim. varaa

(kuva 112) Tapahtuman viestin vaikuttajat tekijät (Vallo & Häyrinen 2003, 133)

- Markkinointiviestintä
- Maine
- Suusannallinen viestintä
- Osallistujan tarpeet
- Tapahtuman maine
- Mitä osallistuja saa
- Kuinka osallistujaa palvellaan

(kuva 113) Osallistujan tyytyväisyys tapahtumassa (Iiskola-Kesonen 2004, 24)

kalenteristasi -teemalla. Jos kutsu lupaa liikaa ja antaa odottaa enemmän kuin tapahtumanjärjestäjä voi täyttää, asiakkaalle jää tilaisuudesta huono kuva. Jos tapahtuma tullaan järjestämään toistamiseen, sillä on merkitystä.

(kuva 114) Viestintäsuunnitelmassa selviävät seuraavat asiat:
- Kuka viestii
- Kenelle viestitään
- Mitä viestitään
- Mitä kanavaa pitkin viestitään
(Iiskola-Kesonen 2004, 63)

VIESTINTÄSUUNNITELMA on osa projektisuunnitelmaa (kuva 114). Se kattaa kaiken viestinnän ennen tilaisuutta, sen aikana ja sen jälkeen. Viestintä ennen tapahtumaa sisältää informaation tapahtumasta. Tapahtuman aikana se sisältää uutisia ja jälkeen kiitoksia, kehuja, kehittämistavoitteita ja palauteyhteenvetoja.

Viestintä kuuluu osana projektisuunnitelmaa ja aikataulua. Viestintä on sekä sisäistä (henkilöstön sitouttamista) että ulkoista, jolloin kohderyhmänä voivat olla suuri yleisö, yhteistyökumppanit ja osallistujat, riippuen tapahtuman koosta.

Päävastuu viestinnästä on projektipäälliköllä (Iiskola-Ketonen 2004, 63). Isoissa yrityksissä tai yhteisöissä viestinnän hoitaa hyvin ohjeistettu tiedotuspäällikkö tai tiedottaja.

Tapahtuman viestinnän kanavia ovat Iiskola-Kesosen mukaan esim.: henkilökohtaiset suhteet, sähköposti ja/tai kirje, nettisivut, sanomalehdet, henkilöstölehdet ja intranet sekä banderollit, julisteet ja esitteet.

Suurtapahtumissa (esim. urheilukilpailut) järjestäjä voi järjestää tiedotustilaisuuden, aina kun on tärkeää asiaa kerrottavana. Tiedotustilaisuudessa jaetaan asiasta tiedote, joka lähetetään myös niille tilaisuuteen kutsutuille, jotka eivät päässeet paikalle.

Tilaisuuden onnistumisen kannalta on tärkeää saada potentiaaliset osallistujat kiinnostumaan asiasta. Siksi viestintä ennen tapahtumaa on ratkaisevaa. Viestinnän onnistumisen kannalta tärkeää on kohderyhmän kannalta sanoman sisältö ja puhutteleva sävy.

(kuva 115) Tilaisuuden graafinen ilme näkyy esim.:
(lista Tytti Hirvonen)
tiedotteiden ilme
kutsukortti
mainonta
nettisivut
julisteet
lippu
banderolli
tilan somistus
opasteet
henkilökunnan asu
nimilaput
lahjakassit
give-away -lahja
esitteet
ohjelmalehtinen
multimediaesityksen ilme
kaavakkeet
kupongit
kiitoslahja
kiitoskortti

TILAISUUDEN graafinen ilme toistuu tapahtuman eri vaiheissa esim. tiedottaminen, mainonta, nettisivut, julisteet, kutsukortit, tilan somistus, lahjakassit, esitteet, multimediaesityksen ilmeen, henkilökunnan asusteista, kiitoslahjassa (kuva 115).

Graafisella ilmeellä on tärkeä osa kokonaisuutta. Idean yksinkertaisuus nopeasti tunnistettavaan kuvaan ja slogaaniin (iskulause) antaa koko tapahtumalle mielikuvan ja suunnan. Ajateltu ja tilaisuuteen sopiva ilme kohottaa tilaisuuden huomioarvoa ja tunnelmaa paikan päällä. Graafinen ilme vastaa tavoitteisiin ja kohderyhmän odotuksiin.

Jos tilaisuudesta puuttuu aito henki, silloin kulissit, vaikka ne olisivat kuinka hienoja, trendikkäitä ja teknisesti täydellisiä, ovat sittenkin vain kulisseja. Tapahtumassa aito henki syntyy asioiden nivoutumisesta yhdeksi kokonaisuudeksi ja henkilökunnan positiivisesta asenteesta.

AIKA ja paikka ovat tapahtumasunnittelun perusasioita, jotka pitkälti vaikuttavat koko tilaisuuden onnistumiseen. Ajankohta mietitään kalenterin kanssa kohderyhmän kautta. Päivämäärä, viikonpäivä, vuodenaika kellonaika ja tapahtuman kesto vaikuttavat suuresti siihen, kiinnostaako tapahtuma kutsun saajaa.

Tila on näyttämö, jossa kaikki tapahtuu. Tilan valinta on viesti. Jännittävä tila kiehtoo vieraita. Sen pitää sopia teemaan ja henkeen.

Somistuksella saadaan viihtyisyyttä ja tila sidotaan muuhun ilmeeseen. Somistusta ovat esim. erilaiset kankaat, banderollit ja valaistus.

Tila ei saa olla liian suuri eikä liian pieni. Liian suuri tila tappaa tunnelman, jos väkeä on liian vähän. Tungos voi olla hetkellisesti hauskaa, mutta koko tapahtuman ajan rasittavaa.

Toteutus

Osallistujan kannalta tapahtuma on se hetki, jolloin hän on paikalla. Kaikki toiminta on mietitty projektisuunnitelmassa. Kun tapahtuma alkaa, se rullaa kuin itsestään loppuun asti.

Vallo & Häyrinen listaavat tapahtuman tunnelmaan positiivisesti vaikuttavia tekijöitä seuraavasti: yllätyksellisyys ja pienet asiat, puitteet, äänet ja visuaalisuus, ohjelman onnistuminen ja isäntien toimiminen.

Itse tilaisuus on järjestäjille hetkistä ja kiihkeää. Hyvin järjestetyssä tapahtumassa syntyy itsessään positiivista energiaa, huonosti järjestetyssä kaikki vaikuttavat väsyneiltä. Taustalla saattuu ja tapahtuu. Ongelmien ei kuitenkaan pidä antaa näkyä, vaan osallistujalle täytyy jäädä sellainen kuva, että kaikki sujui ongelmitta.

Järjestelytoimikunta projektipäällikön johdolla on usein hyvin työlistetty tilaisuuden ajan. Delegointi on siis tarpeen. Kaikkien järjestelytoimikunnan jäsenten tulee olla tavoitettavissa koko ajan. Kyky ottaa vastuuta paljastuu käytännössä tiukoissa paikoissa.

Tilaisuuksista otetaan lähes aina valokuvia. Valokuvia käytetään niin sisäisessä kuin ulkoisessa viestinnässä. Valokuvaajan varaaminen ja oheistaminen ennen tilaisuutta auttaa siinä, että tilaisuuden jälkeen löytyy sellaisia kuvia, joita pystytään julkaisemaan.

Tilaisuuden päättäminen

Päättämiseen kuuluu tilaisuuden purku ja loppusiivous. Nämä vievät yleensä yllättävän paljon aikaa.

Lopussa on myös kiitosten aika. Kiitoksia ei koskaan voi jakaa liikaa. Palautetilaisuus järjestetään yleensä jonkin ajan kuluttua itse tapahtumasta. Tapahtumiin liittyy monenlaisia tunteita, joiden on hyvä antaa hieman unohtua.

Kiitoslahja sopii tilaisuuden ilmeeseen ja henkeen. Kiitokset jaetaan henkilökunnalle, yhteistyökumppaneille ja esiintyjille.

Tilaisuuksissa voidaan myös jakaa lopussa kaikille muistolahja. Se sopii esim. yrityksen juhlatilaisuuksiin tai tuotelanseeraustilaisuuksiin.

Valokuvat ovat myös mukava muisto, sekä vieraille että järjestelyssä mukana olleille. Kuva-cd:n tai valokuvakirjan tekeminen vaatii etukäteissuunnittelua ja järjestelyn kuvaajan kanssa.

PALAUTTEEN antaminen ja saaminen kuuluvat tapahtumaan. Palaute voi olla paikan päällä kerrottua tai sitä voidaan kysyä jälkikäteen erikseen.

Asiakkaiden lisäksi työryhmä antaa oman palautteensa tilaisuudesta. Jos tilaisuus on jokavuotinen, palautetta hyödynnetään seuraavassa tilaisuudessa.

Vallo & Häyrinen luettelevat seuraavanlaiset kysymykset tapahtuman järjestäjän sisäiseen palautteeseen: pääsimmekö tavoitteeseen, miten kohderyhmä koki tapahtuman, miten isännät kokivat tapahtuman, ylitimmekö kohderyhmän odotukset, paljonko tapahtuma maksoi osallistujaa kohden, mitä opimme tulevia tapahtumia varten (Vallo & Häyrinen 2003, 38).

Tanssitapahtumien markkinointi ja apurahat

Haastattelin tätä opinnäytetyötä varten *Susanna Leinonen Companyn* tiedottajaa **Janina Viléniä**.

Useimmat tanssiryhmät Suomessa lähtevät markkinointiin olemattomalla budjetilla. Tärkeäksi välineeksi ovat muodostuneet nettisivut, sosiaalinen sähköinen media (esimerkiksi *Facebook*) sekä erilaiset sähköiset mediat, joissa mainostetaan tapahtumia, esim. *Danceinfo*.

Julisteet ja flyerit ovat tärkeitä, mutta ne toimivat vain muistuttajina. Suurin työ on niiden levittäminen talkootyönä.

Hyvin tärkeä tekijä on henkilökohtaiset suhteet. Lehdistötiedote ei yksin riitä, vaan juttuaiheen tyrkyttäminen henkilökohtaisesti toimittajille on tärkeää. Mediaan saatu ennakojuttu esityksestä on suuri onni.

Tärkeintä on omien suhdeverkkojen hyödyttäminen ja tuttujen suosittelu.

Apurahojen suhteen tanssitaide on edelleenkin pieni saaja. Käytännön kokemus apurahoista on, että ne anotaan etukäteen n. 6 kk ennen tapahtumaa ja tapahtuma suunnitellaan toivoen, että apurahoja todella sitten lopulta saa.

Janina Vilén toteaa: ”Ulkomuistista aikataulu on se, että helmikuussa erääntyvät Suomen Kulttuurirahaston maakuntarahastot ja alueellisten taidetoimikuntien rahastot. Toukokuussa Wihurin rahasto, elokuussa Alfred Kordelin, lokakuussa Suomen kulttuurirahaston päärahasto ja valtion taidetoimikuntien rahat (esim. kuvataide-, tanssitaide-, säveltaide-), samoin Svenska Kulturfonden. Näistä päätökset tulevat seuraavasti: Wihuri tulee loppuvuodesta, SKR, Kordelin alkukevästä, valtion taidetoimikunnan joulutammikuussa.”

Apurahoja anoessa hakemuksen tulee olla ammattimaisesti tehty, budjetin realistinen ja projekti vakuuttava.

Konsepti tanssitapahtumalle

Tässä kappaleessa esittelen opinnäytetyöhön ideoimani pienimuotoisen tanssitapahtuman konseptin. Olen käyttänyt jaottelun pohjalla Tapahtumasuunnittelun opasta (Etelä-Pohjanmaan liitto 2011).

1. Tapahtuman tiedot

nimi	Liikkeen lumo. Balettia, kuvia, rekvisiittaa
paikka	Tila, joka sopii tanssimiseen ja taidenäyttelyyn. Atmosfääri: Kulttuuri. Hyvät kulkuyhteydet. Keskeinen. Korkea, valoisa. Ei liian suuri. Tanssiin sopiva lattia (ei liian kova). Sosiaalilat/pukuhuone.
ajankohta	Alkusyksy. Tanssikoulut ja taidekurssit alkavat syksyisin, mikä lisää kiinnostusta aloittaa uusi harrastus.
järjestäjä	Yhteistyöprojekti (tanssikoulu ja taidekoulu/yhdistys)
yhteyshenkilöt	Projektiryhmä, jossa jäseniä järjestävistä tahoista. Projektipääällikkö: vakuuttava, innostunut, organisointikykyinen.
tapahtuman tavoitteet	Poikkitaiteellinen projekti: taidenäyttely, jossa tehdään tanssia tutuksi. Asiakas tutustuu kahteen taidemuotoon ja pääsee nauttimaan hetken kauneudesta, jota vain taide voi antaa. (Poikkitaiteellinen: yhdistää taiteen eri aloja)

2. Tapahtuman idea

miksi	Tuo tanssin lähelle katsojaa. Balettia kosketusetäisyydellä. Tanssi/taide-elämyksen antaminen katsojalle.
kenelle	Aikuisille (n. 25–60 -v.) jotka ovat halunneet aloittaa balettiharrastuksen. Tanssin harrastajille ja katsojille. Kuvataiteen ystäville. Kulttuurista kiinnostuneille.
miten	Tanssikoulu: oppilaat halukkaita esiintymään. Aikuisharrastajatanssijat kertovat harrastuksestaan. Pidemmälle edistyneet oppilaat ohjaavat minibalettitunteja. Kuvataiteilija/kuvataideryhmä/kuvataideseura, joka haluaa heittäytyä tanssimaailmaan ja kuvata sen elämystä. Projektiryhmä, jossa jäseniä järjestävistä tahoista, organisoii pienimuotoisen taidetapahtuman apuna talkooväki.
mitä (tapahtuman sisältö)	Tapahtuma koostuu tanssikuvia käsittelevästä näyttelystä sekä tanssista. Tanssi tuodaan näyttelyyn esityksen sekä minitanssitunnin avulla. Tilassa on tanssirekvisiittaa (pukuja, tossuja). Tossuja voi kokeilla. Sisältö: – taidenäyttely – mahdollisuus kokeilla kärkitossuja sekä hypistellä aitoja tanssipukuja – mahdollisuus osallistua minibalettitunnille – nähdä läheltä tanssia – saada lisää tietoa (mahdollisuus esittää kysymyksiä)

3. Tapahtuman kuvaus ja kulku

aikataulu	Suunnittelu: n. 6–8 vk (75 %), toteutus: 3 pv (10 %), päättäminen n. 1 vk (15 %). Suunnitteluvaihe: tilan varaus, taidenäyttelyn jurytys, mainokset, esitysten ohjelman suunnittelun ja koordinoimien. Tapahtuma: pystytys, harjoitukset, päivystys, minitunti, esitykset. Päättäminen: loppusiivous, näyttelynpurku. Kiitokset.
mitä palveluja tapahtuma tarjoaa	Taidenäyttely ja tanssiesityksiä. Tutustuminen baletin maailmaan.
ydintuote	Rekvisiitan avulla konkreettisuutta (puvut ja kärkitossut).
lisätuotteet	Tanssitietoa (esite). Mahdollinen myynti: paitamyyni, taidepostikortit, taidejuliste yms.

4. Tapahtuman kohderyhmä ja markkinointi

kohderyhmän kuvaaminen	Aikuinen, 25–60 -v. kiinnostunut baletista harrastuksena. Tanssin harrastaja, jota kiinnostaa kaikki tanssiin liittyvä. Kulttuurista kiinnostunut: yhdistelmä tanssi ja kuvataide kiinnostaa. Naiset 85 %, miehet 15 %.
markkinoinnin keinot	Julisteet ja flyerit julkisilla paikoilla. Omat nettisivut ja linkki tanssikoulun ja taidekoulun/seuran sivuilta. Ystäväpiirin kutsuminen. Suhdeverkon hyödyntäminen. Lehdistötiedote. Juttuvinkki paikallislehtiin. Maininta tanssikoulun mainoksessa.
tavoiteltu osallistujamäärä	n. 100–120. Ensimmäinen päivä 40–50 henk, seuraavina n. 20–40/pv

5. Tapahtuman toteutus

työnjaon organisointi	Projektipäällikkö, 3–4 henk. projektiryhmä
työtehtävät	Näyttelyn pystyttäjät (jury, ripustajat) Roudarit: tanssimatot ja valaistus, musiikkilaitteet Juontaja (paikalla kaikki 3 päivää) Minitunnin pitäjät (1 henk./pv) Minibalettitunnille kannattaa varata sovittu vapaaehtoinen, joka tuo uskallusta tilanteeseen (1 henk./pv) Näyttelyn valvonta ja opastajat: tanssijoita, jotka pystyvät kertomaan luontevasti harrastuksestaan ja asettumaan asiakkaan asemaan. Esiintyjät (tanssijat/tanssikoululaiset), n. 3–5 / ilta Tekninen asiantuntija (musiikkilaitteet) Purkaminen ja siivoaminen Valokuvaaja
aikataulut	Tilaisuus alkusyksystä. Maaliskuu: Aloituspalaveri ja rahoitusanomusten tekeminen eri tahoille. Projektisuunnitelman tekeminen. Työjako. Talkooväen alustava värväminen. Kuvataidekoulu/seura arvioi, minkälaisella aikataululla se saa kuvanäyttelyn valmiiksi (esim. tanssivan mallin piirtäminen, valokuvaus, luonnosten pohjalta maalauksia). Tanssiesitysten päättäminen ja harjoitusten aloittaminen. Tilanvaraus mahdollisimman pian (ennen kesälomia). Kesäkuu: Nettisivujen suunnittelu ja julkaisu. T-paitojen painatus.

Selvitettävä vakuutukset ja mahdolliset luvat.
 Elokuu: Mainonta ja markkinointi (julisteiden ja flyereiden painaminen, ja niiden levittäminen, nettisivujen päivittäminen).
 5 viikkoa tapahtumaan: Esitteiden painaminen.
 4 viikkoa tapahtumaan: Kärkitossukeräys. Rekvisiitan metsästys.
 Näyttelytilan toimintojen suunnittelu pohjapiirroksen.
 2 viikkoa tapahtumaan: Kuvataideteiden jurytys. Lehdistöiedote.
 Työtehtävien jakaminen ja ohjeistaminen.
 1 viikkoa tapahtumaan: Kaiken tarkistaminen ja muistuttaminen.
 Itse tilaisuus:
 2 päivää aloitukseen: näyttelynpystytys, tilan rakentaminen (tanssimatot, tanssitangot, tossujen kokeilunurkka, rekvisiitta)
 Talkooväen ohjeistaminen (työvaatteet, nimilaput)
 1 päivä aloitukseen: kenraaliharjoitus esiintyjille:
 – Tanssijat: tila, lattia, musiikki, järjestys
 – Juontaja: käsikirjoituksen laatiminen ja sen harjoittelu.
 – Minituntien pitäjät: harjoittelu koehenkilöiden kanssa.
 (Musiikin testaus, varakopiot ja tanssin mahdollistaminen tilaan.)
 Talkooväen ohjeistaminen (työvaatteet, nimilaput).
 Valokuvaajan ohjeistaminen.
 Näyttelyn avauspäivä on samalla tilaisuuden ensi-ilta ts. näyttelyn, esitysten ja minituntien rullaavuus testautuu käytännössä.
 Valmius nopeisiin muutoksiin koko tilaisuuden ajan.
 Kaksi seuraavaa päivää: toisto
 (aamupäivisin mahdollisuus tehdä käytännön muutoksia)
 1 päivä jälkeen: purkaminen
 1 viikon sisällä: palautepalaveri ja kiitokset

6. Tapahtuman taloussuunnitelma

	Rahallisesti tilaisuus ei tuota mitään. Kun yhteistyössä on mukana tanssikoulu ja taidekoulu/seura, tilaisuutta voi käyttää hyväksi hankkimaan uusia oppilaita.
tulot (mahdolliset)	Myyntituloja esim. paitamyynti, taidepostikortit, juliste. (Taideteosten myynti: taiteilija) Kulttuurirahastojen avustukset. Kunnan avustukset.
menot	Tilavuokra, vakuutukset, luvat, painokustannukset, näyttelyn pystytyksen kustannukset (tekniikka), esiintyjien ja talkooväen kahvi ja välipalat, mahdolliset lisäkustannukset esim. valaistuksen lisäämisestä.
yhteistyökumppanit	Tanssikoulun ja taidekoulun/seuran lisäksi esim. painotalo, läheinen kahvio, tanssitarvikeliike, taidetarvikeliike

7. Tapahtuman arviointi

Vierailijoiden määrä.
 Kiinnostus, esim. paikallismediassa.
 Mahdolliset lisäoppilaat sekä tanssikoulun ja taidekouluun/seuraan.
 Tunnettuuden lisääminen. Yhteishengen luominen.
 Mahdollisuus uudenlaisiin yhteistyökuvioihin.

Graafinen ilme tanssitapahtumakonseptiin

Olen suunnitellut tekemästani tanssikuvituksesta graafisen ilmeen konseptin mukaiselle tanssitapahtumalle. Olen pohtinut esittämäni konseptin toimivuutta Liikkeen lumo-tapahtuman graafisen ilmeen kautta.

Teema: Liikkeen lumo

Keväällä 2011 kiteytin tanssitapahtuman idean sanoiksi: *Balettia. Katso, kokeile, kysy.*

Sanojen muoto on häirinnyt minua niiden kärkevän sävyn takia, joten takia olen pyöritellyt sanoja mielessäni, pohtien samalla kuvituksen teemaa elämys ja liike.

Elämyksessä on taikaa ja lavalla tuntee olevansa lumouksen vallassa. Todellisuus on läsnä, mutta tilanteessa on toinen taso. Näiden tunteusten kautta päädyin sanoihin *liike* ja *lumo*.

Sanoissa on taikaa ja rytmiä. Suomen kieli on mieltynyt alkusointuun, joka tulee tutuksi Kalevalasta. Kalevala-mitta pyrkii äänteelliseen sopusointuun (Karuse, 2011). Vahvimmillaan alkusointu käsittää kaksi ensimmäistä kirjainta sanoissa, heikossa taas sanat alkavat samoilla kirjaimilla. Alkusointu luo tekstiin rytmiä, eikä ihme, että sitä hyödynnetään myös mainonnassa.

Lumo-sana on lyhennys sanasta *luminous*, mutta mielestäni siihen sisältyy voimakkaampi henkilökohtainen elämys kuin lumoukseen. Eikä ole niin sidoksissa ajatukseen taikakeinoista.

Kokeilujen jälkeen otsikossa ja julisteessa *liike ja lumo* -muodossa ongelmaksi osoittautui *ja*-sana. Tuo välttämätön paha, pieni ja paljon tietoa sisältävä sana hyökkäsi niin päälle, että se oli häivyttävä jotenkin. Kokeilin erilaisia erikoismerkkejä (kauttaviiva, &, pystypalkkia), mutta ne tuntuivat tekopirteiltä.

Tässä vaiheessa löytyi muoto *liikkeen lumo*.

Jotta teema ei menisi pelkästään runouden puolelle, joten siihen tarvitaan selittäviä sanoja. Olen päätenyt sanoihin, eräänlaiseen ostoslistaan: balettia, kuvia, rekvisiittaa.

Nimessä toistuvat tapahtuman lähtökohdat: baletti ja kuva. *Rekvisiitta*-sana on lapsuudesta lähtien kiehtonut mieltäni. Sana tulee tutuksi **Tove Janssonin** *Vaarallinen juhannus* -kirjassa (1954), jossa joessa ajelehtivaan teatteritaloon pelastautunut muumiperhe luulee kyseessä olevan henkilö. Suomalainen sana *tarpeisto* ei sisällä samanlaista sala-peräisyyttä.

Ilme

VÄRIT. Liikkeen lumo -tapahtuman värit on kuvituksen mukainen mustavalkoinen. Paperin (tai muun painomateriaalin) väri on puhtaan valkoinen. Paperissa tarvitaan piirustuspaperin karkeutta, jolloin paperissa on mattapinta.

KIRJASINTYYPPI. Minulla on ollut ajatuksena alusta lähtien uusantiikvatyyppin käyttäminen. Se liittäisi työn baletin historiaan, ei aivan renessanssiin, mutta aikaan, jolloin baletista alkoi kehittyä oma taidemuoto eli 1700-luvulle.

Bodoni on uusantiikva ja hyvin graafinen fontti. Sen muodot on piirretty viivoittimella ja harpilla. Ero kapeiden ja lihavien linjojen välillä on suuri. Kapea, laiha, puhdas, ylevä ovat Bodoniin yhdistettyjä adjektiiveja ja kaikki asioita mihin baletti pyrkii.

Sen kontrasti tekemiini piirroskuviin on tarpeeksi suuri. Piirroskuviini ovat viivojen sekamelskaa. Taitossa ne rajautuvat leikkaukseen, ulos pinnasta jatkaen matkaa. Koska liikettä on jo paljon, jonkun elementin täytyy pysyä paikoillaan.

Markus Itkosen *Typografian käsikirjan* (RPS, 2003) mukaan uusantiikvatyyppäjä ei tulisi mielellään yhdistää toisiin kirjaintyyppäihin. Itkonen määrittelee uusantiikvan tunnusmerkit näin: jyrkkä kontrasti, suora akseli, ohuet päätteet, jyrkkä päätteiden liitos.

Mutta koskaan kirjaintyyppin valinta ei ole ongelmattonta. Olen tehnyt kokeiluita Bodonilla sekä Didotilla, toisella uusantiikvalla, joka osoittautui leipätekstissä vaikeaksi lukea. Kirjoittamaani tekstiä pitäisi poistaa niin paljon, että esitteen merkitys tiedonantajana vesittyisi.

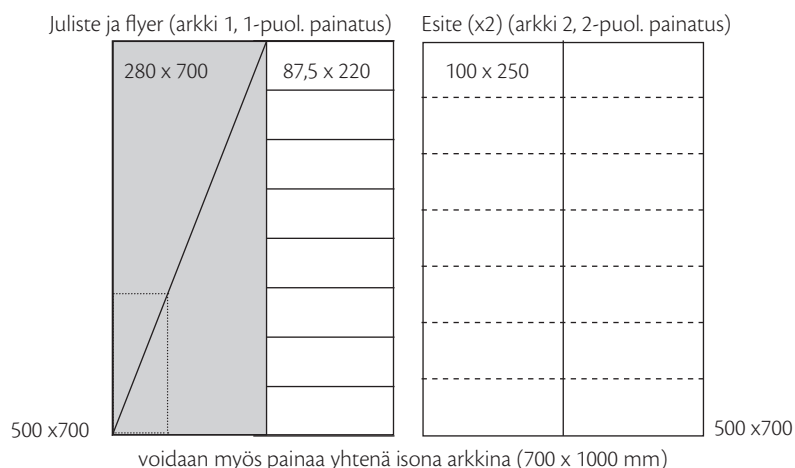
Olen tehnyt kokeiluja myös siirtymäkauden antiikvoilla (esim. Sabon, Bulmer). Tämä lähti siitä, että siirtymäkauden antiikvoiden toinen nimi on barokiantiikva. Baletin lähtökohta on barokissa, joten sieltä löytyisi myös pohjaa käyttää näitä. Olen tehnyt myös kokeiluja renessanssiantivoilla (esim. perinteinen Garamond ja uudempi Greta Text).

Ajatus kauneudesta ja kauneuden ehdottomuudesta kuitenkin saivat minulta lopulta päätymään alkuperäiseen suunnitelmaani, Bodoniin.

MUOTO. Tapahtuman esite ja juliste ovat linkittyneet toisiinsa. Kuten normaalisti muutos yhdessä on merkinnyt muutosta myös toisessa. Olen myös miettinyt painotuotteiden taloudellisuutta. Tapahtuman budjetti on yksinkertainen: että kaikki maksetaan itse ja järjestämisen edetessä ehkä löydetään rajoitusjärjestelyjä.

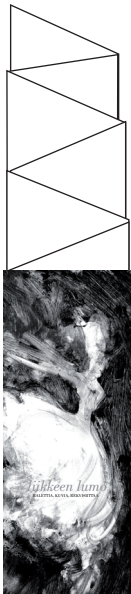
Olen lähtenyt ajatuksesta, että kaikki painotuotteet sopivat painoarville 500 x 700 mm (tai 700 x 1000). Tämän opinnäytetyön aikana arkkikoko 70 x 100 cm tuli tutuksi elävänmallin piirustuksessa, koska perinteinen litoposteri (paperi) on juuri tämän kokoinen.

Kaikissa on tähän tehdyissä painomateriaaleissa muoto pysty ja kapea. Harmonien A-sarja olisi tietysti ollut perusteltu antiikin kauneuskäsitysten avulla, kultaisine leikkauksineen, mutta pystymuoto vie minut lähemmäs tanssia.

Graafiset materiaalit

ESITE: Katsojan balettivihko (kuva 117) on lähtenyt paperin kääntämisestä ja vääntämisestä. Ajatukseni on ollut elämys ja samalla myös liike, joka syntyy avaamalla sivuja. Olen päätynyt haitaritaitettuun arkiin, jossa voi avata sivuttain, aukeamittain tai levittää ne avoimeksi koko arkin leveydellä. tarinat päättyvät yhdelle sivulle, mutta kuvat jatkavat seuraaville sivuille. Avattuna aukeamat ovat lähes neliötä, näyttämön tapaan. Sivukoko on 100 x 250 mm, sivuja on vierekkäin 7 kpl (avattuna 700 x 250 mm).

(kuva 116) Esite

Kannessa on mielikuvasta syntynyt monotypia baletista Giselle. Miellestäni on tärkeää, että aihe tulee esiin heti kannesta. Baletissa kliseet kuuluvat liikekieleen ja erityisesti eleisiin ja mimiikkaan. Kannessa on näyttelyn tunnus ja teksti ”Katsojan balettivihko” ja takakannessa (kakkoskansi) tanssiohjelma.

Balettivihko on eräänlainen muistikirja, jonka pienet balettioppilaat hankkivat aloittaessaan tanssin opinnot. Vihkoon kirjoitetaan kaikki tunnilla tehdyt sarjat ja siihen voi kerätä oman mieltymyksen mukaan tietoa tanssista ja lisätä vaikka kuvia.

Olen ideoinut ja kirjoittanut tekstit itse, mutta jos tämä projekti joskus muuttuisi konseptista todelliseksi, oikeaksi tapahtumaksi, ne pitäisi kirjoittaa uudestaan ja kirjoittajaksi tarvitaan siihen paneutuvaa ammattilainen.

Olen nimennyt kokonaisuudet nimillä fakta ja elämys. Elämyksenä esitellään baletit Giselle, Bajadeeri ja Joutsenlampi ja arkin toisella puolella on fakta l. balettitunti, balettia katsomassa ja baletin lyhyt historia. Nämä ovat aiheita, jotka ovat minulle tärkeitä ja haluan jakaa ne.

Olen käyttänyt kuvituksessa grafiikkatöitä, monotypiakuvia sekä *croquis*-piirustuksia. *Croquis*-kuvat lomittuvat tekstipalstojen väliin. Balettituntia varten olen käyttänyt tekemääni Illustration-tanssijaa. Kuvien rajauksessa on käytetty leikkausta ja rajausta. Liikkeet jatkuvat ulos paperilta (Liite 1).

Esite avattuna.

(kuva 117) Juliste

(kuva 118) Kutsu

(kuva 119) T-paita

JULISTEEN muoto on pysty ja kapea (280 x 700 mm). Baletti hakeutuu ylöspäin, kohti taivasta. Olen käyttänyt pääkuvana tekemääni grafiikka-vedosta *Grand jeté* (hyppy) ja taustalla olen toistanut *croquis*-piirustusta (kuva 116). Tähän kuvaan minulla on erikoinen suhde, koska se on syntynyt lähes automaationa katsellessani keskilattiasarjaa. Ehkä he tekivät hyppyjä tai grand battemant -sarjaa.

Kuvissa on käytetty rajausta, joka lisää liikkeen tuntua ja luo dynaamisen olon. Korkea kapea muoto tukee liikkeen tuntua (Liite 2).

TILAISUUDEN kutsu/flyeri on tehty kokoon 87,5 x 220 mm. Näin sen suhde pysyy samana julisteeseen. Kutsu toistaa pystymuotoa (kuva 118).

Kutsu on samalla tilaisuuden flyeri. Ilme toistaa julisteen ilmettä. Koska tilaisuus on niin lyhyt, siinä ei ole erikseen avajaisiltaa.

Monet paikat esim. kirjastot jakavat flyereita eri tilaisuuksista ilmoitustauluillaan (esim. Kirjasto 10, Eliel-aukio).

Postissa lähetettävät kutsut tulostutetaan paksummalle paperille, koska ne lähetetään ilman kuorta. Muuten sisältö ja ilme ovat samat kuin flyerissa.

Kutsusta tehdään myös sähköinen versio.

HENKILÖKUNNAN asu on yksinkertainen valkoinen hihatton t-paita, johon on painettu etupuolelle hyppy-kuva sekä teksti Liikkeen lumo. Paita voi olla myös tehdä myyntiartikkeli (kuva 119).

ESIINTYJÄT ja talkooväki tulevat mukaan, koska haluavat auttaa ja olla mukana, jossain uudessa. Kaikki tietävät, että järjestäjillä (minulla) ei ole mahdollisuutta maksaa palkkioita. Kyse on ystävän palveluksista.

Kaikki osallistujat saavat t-paidan. Kiitoskortti paidan yhteydessä valkoisessa kirjekuoressa: käsin piirretty *croquis*-kuva harjoituksista tehtynä kokoon 90 x 210 mm ja kiitos-teksti.

(kuva 120) Nettisivusuunnitelma

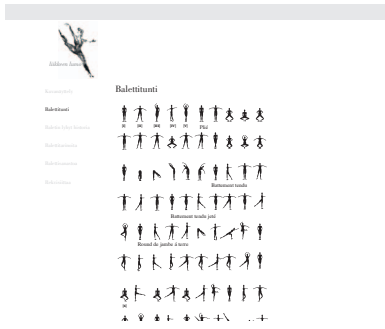
Aloitussivu

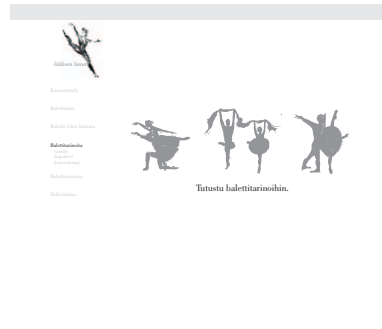
Etusivu, jossa yksinkertainen valikko vasemmalla. Paluu etusivulle yläkuvasta.

Kuvanäyttely. Klikkaamalla kuvaa se suurenee omaksi ruuduksi.

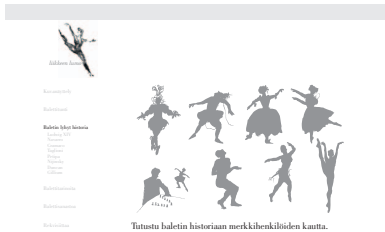
Balettitunti

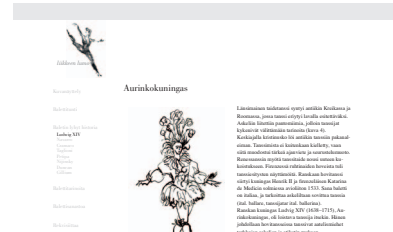
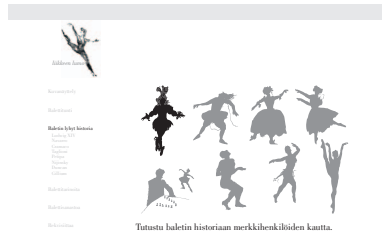
Balettitarinat. Klikkaamalla siluettia avautuu sivu ko. baletista ja teksti.

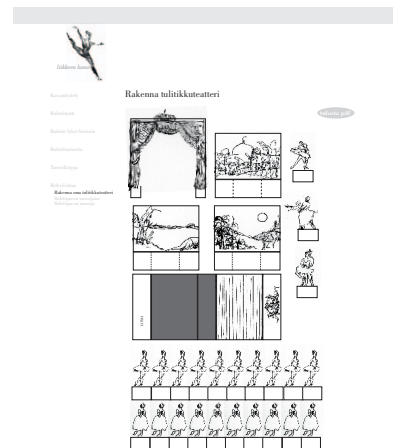
Balettitarinat. Malli sivusta.

Baletin historia. Klikkaamalla siluettia avautuu sivu ko. henkilöstä ja teksti.

Rekvisiitta. Mahdollisuus tulostaa aineistot pikkuteatteri ja paperinuket (tanssijat, tanssija).

Rekvisiitta. Malli sivusta pieni tulitikkuteatteri.

INTERNET-SIVUT kuuluvat olennaisesti tapahtumien tiedottamiseen. Niistä tulee kustannuksia, mutta ihmiset hakevat nykyään tiedon Internetistä. Kyse on uskottavuudesta. Nettisivujen rakentaminen on ehdottomasti ulkoistettava osa, koska sivujen sisällön tuottaminenkin vaatii paljon tekemistä.

Olen tätä opinnäytetyötä varten tehnyt alustavan demon siitä, mikälainen niiden sisältö voisi olla sekä miten tekemäni kuvitus niissä voisi toimia,

Sivujen ilme on mustavalkoinen ja siinä toistuvat samat teemat kuin Balettivihkossa: lyhyt baletin historia, tanssitunti, valkoisten balettien (Giselle, Bajadeeri, Joutsenlampi) esittely. Koska nettisivuilla ei voi tunnustella ja kosketella rekvisiittaa (pukuja, tossua), osio toteutetaan paperisena, eli sivulla on tulostettavissa pienen tulitikkuteatterin ja paperinukkien ohjeet (kuva 120).

Tekemäni Illustrator-tanssija tekee liikkeitä kuva kerrallaan. Kehiteltävä ajatus olisi kuvien liikkuminen eli elokuva jokaisesta liikkeestä.

Näyttely: tila, kuvat ja rekvisiitta

Näyttelytilan valintaan vaikuttaa tilan väritys, jonka pitää olla valkoinen sekä sopivuus tanssimiseen (lattia, korkeus, lisähuone, joka toimii pukuhuoneena). Lattia ei saa olla betonista tai muuten liian kova.

Olen kartoittanut edullisia tiloja Helsingissä. Mielessäni on kolme paikkaa, joihin pitäisi tutustua tarkemmin: *Taiteen vaihtolava*, Fleminginkatu 21 (viihtyisä, hyvä lattia, näyttelyä varten tarvitsee valot ja ripustusta pitää miettiä), näyttelytila *Akkuna*, Lasipalatsi (paras sijainti, pieni tila, paras näyttelylle, huono lattia) sekä *Helsingin Tanssiopisto Vilhovuoren Sali* (tanssisali entisessä myymälätalossa, paras tanssille, ei yhtenäistä seinätilaa näyttelylle). Tanssiopiston tiloissa tilaisuus voi olla vain yhden päivän kestävä.

Olen käyttänyt konseptisuunnitelmassa mallina Taiteen vaihtolavaa Helsingin kalliolla (kuva 121). Tila on pieni, mutta siinä on muutamia hyviä ominaisuuksia. Tilassa on valkoiset seinät ja laualattia ja jonkinlaiset sosiaaliset tilat. Lattia on luultavasti pakko peittää ainakin osittain tanssimatolla. Tanssimatolla voidaan peittää lattian liukkaus.

Näyttelytila/ Taiteen vaihtolava
Fleminginkatu

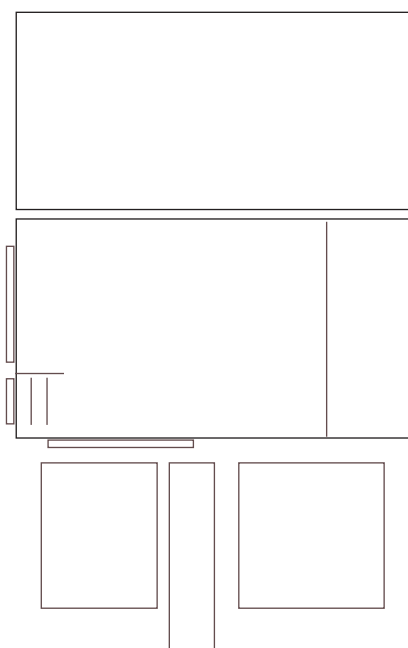
SEINÄ: n. 33 neliötä
pituus: n. 6 m 70 cm
korkeus: n. 3 m 38 cm
väri: valkoiset

LATTIA: pituus: n. 6 m 70cm
leveys: n. 3 m 75cm
tummanruskea laualattia

IKKUNAT: lev. n. 2 m ja n. 2,5 m

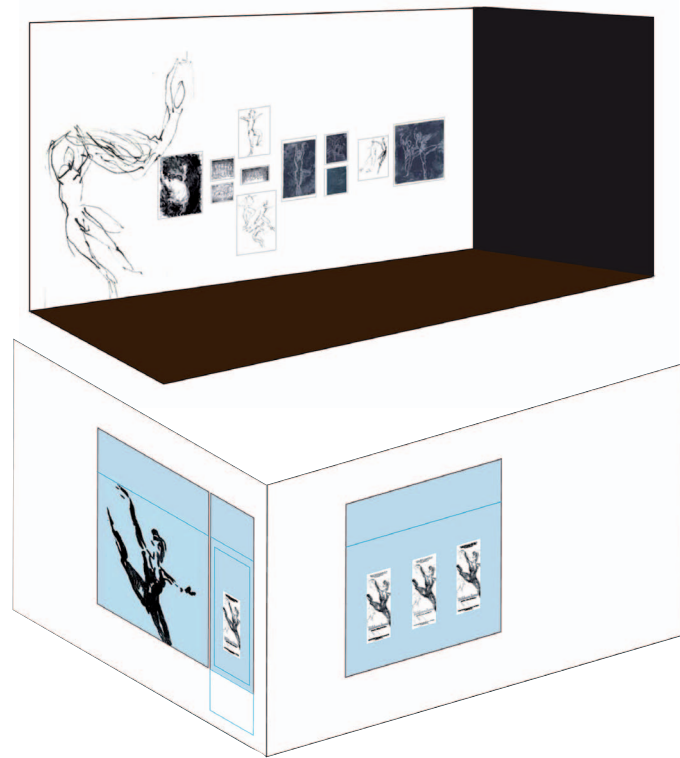
TEKNIikka: Vaihtolavalla ei talon puolesta ole tällä hetkellä valo- eikä ääniteknikkaa.

KEITTIÖ, WC: Varsinaisen huoneen lisäksi Vaihtolavalla on takatila, jossa on säilytystiloja, keittiö ja wc. Keittiön varustukseen kuuluu tiskipöytä, rajallinen määrä astioita ja kahvinkeitin.

(kuva 121) Kuvakonaisuus Taiteen vaihtolavasta. Kuvat: T. Hirvonen

(kuva 122) Suunnitelma: kuvien ripustaminen

(kuva 123) Suunnitelma: ikkunat

KUVANÄYTTELYYN tulee pieni otos tekemästani kuvituksesta. Haluaisin mukaan erilaisilla tyyleillä tehtyjä töitä. Koska työni ovat luonnosmaisia, lähden siitä, ettei niitä tarvitse kehystä. Mahdollisesti jotkut töistä voisivat olla kapalevyille liimattuja ja tulisivat esiin seinästä tällä keinolla. Kuvasuurennot joistakin kuvista voisivat olla kiinnostava ratkaisu, kuvat on tehty A4 tai sitä pienempään kokoon.

Elokuussa 2011 kävin Kuvataideakatemian näyttelytilassa katsomassa näyttelyä, jossa kokonainen seinä oli täytetty piirroksilla. Se oli mielenkiintoinen kooste. Piirroksissa jälki vaatii tutustumista aivan läheltä, mutta kun kuvia oli paljon, ne loivat yhtenäisen kollaasin kaltaisen ison teoksen. Kuvat oli lyöty seinään pelkästään niiteillä, mutta sellaisesta ripustusratkaisusta pitää keskustella tilan vuokraavan kanssa.

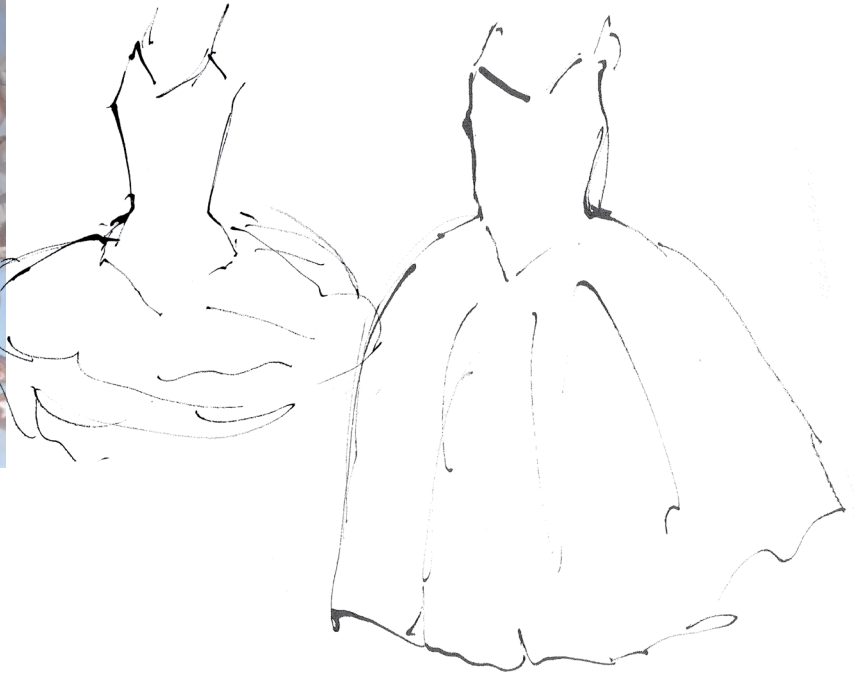
Tilan pääseinälle harkitsen yhden piirroksen suurentamista jättikokoon (kuva 122). Edullinen tapa on tehdä se käsin hyödyntäen esim. diaa tai piirtoheitintä. Suurtuloste olisi ideaali, mutta arvokas. Taustamateriaalina kangas tai paperi ripustamismahdollisuuden mukaan.

Ikkunoissa on julisteet. Olen suunnitellut ikkunaan suurenoksen tunnuskuvasta, toteutus tarrana tai mahdollisesti jopa mustalle paperille (kuva 123). Tällä saataisiin parempi näkyvyys.

(kuva 124) Rekvisiittaa: tossuja, tutu ja ballerina pituinen puku. Kaikilla baletin harrastajilla on iso pino kärkitossuja. Kuva: T. Hirvonen

REKVISIITAN hankkiminen ei ole ongelma. Jokaisella pidempään balettia harrastaneella on iso pino kärkitossuja varastoituna. Facebook-kyselyllä saan kokoon tossukokoelman, kokolajitelma 35–41. (kuva 124). Kokeilua varten tarvitaan ohuita sukkia ja lampaanvillaa. Lampaanvilla on hyvä ja perinteinen pehmike tossuissa.

Tossuihin kannattaa merkitä pohjaan kengännumero tutuilla numeroilla. Balettitossujen koot eivät ole kovinkaan selkeitä.

Tutun (lyhyt tyllihame) ja pitkän ballerina pituisen (pitkä tyllihame) puvun saaminen ei ole ongelma. Pukuja varten tarvitaan joko rekki tai naulakko. Itselläni on tanssipukuja, joita olen hankkinut Oopperan kirpputorilta. Lisäksi tiedän saavani tutuilta lainaksi jotakin pukuja.

Rekvisiitan esittelyyn täytyy miettiä käytännöllisiä ratkaisuja. Kenraaliharjoitusten aikana on testattava myös tossujen kokeilu. Etukäteen mietitään valmiiksi erilaisia ratkaisuja, mutta todellisuudessa asiat selviävät vasta paikanpäällä.

Tilaan tarvitaan tanssitanko ja tarvittaessa tanssimatto. Tanssimatto teipataan lattiaan mattoteipillä.

Esiintyjät

Olisi hienoa, että mukana olisi muutama ammattilaisia, mutta asia on sovittava Suomen Kansallisbaletin kanssa. Lähes ammattilaisia Helsingin tanssiopiston erikoiskoulutusluokan ja Kansallisbaletin oppilaita voisi saada mukaan helpommin, koska oppilailla on tarvetta erilaisille esiintymisille. Ammattiin tähtääville nuorille esiintymiset ovat tärkeitä ja iloisia tapahtumia.

Liikkeen lumo vaatii esiintyjiltä rohkeutta ja heittäytymistä. Yleisö on hyvin lähellä. Esiintyjän pitää kyetä reagoimaan tapahtumiin. Tapahtumaan tarvitsee n. 4–6 tanssijaa yhdeksi illaksi.

Esiintymisharjoitukset ovat tärkeitä, koska silloin testataan tila (lattia, korkeus) ja musiikki. Musiikinsoittaminen on tehtävä, joka on syytä delegoida heti musiikki laitteen parhaiten tuntevalle. Kenraaliharjoituksissa pitää myös harjoitella välispiikit.

Pienessä tilassa tanssi on niin lähellä, että automaattisesti raja esiintyjän, juontajan ja yleisön välillä murtuu. Kun baletti tuodaan näin lähelle, siitä samalla karisee salaperäisyys ja arvokkuus. Mutta hyvin läheltä nähtynä tanssista taas paljastuu ihmisyyden ja voima, hengitys ja täysillä tekeminen.

Yhteistyökumppanit

Yhteistyö tanssikoulun kanssa on tärkeää, koska tanssimattoja ja tanssitankoja ei voi lainata kovinkaan monesta paikasta.

Helsingin Tanssiopisto on yksi pääkaupunkiseudun suurimpia tanssikouluja. Sillä on vahva erikoiskoulutusohjelma, joten esiintyjien saaminen ei ole ongelma. Olen käynyt Tanssiopiston tunneilla n. 20 vuotta, ja olen ollut monenlaisessa mukana. Uskoisin koulun rehtorin tukevan tapahtumaa.

En näkisi pahana, jos tilaisuudella olisi sponsori. Esitteiden ja julkisteiden painaminen maksaa ja tilasta tulee vuokratuloja. Sponsorin hankkiminen ei ole mikään yksinkertainen toimenpide, mutta ajatuksen poissulkeminen olisi typerä ratkaisu.

Ajankohta

Tanssitapahtumalle on muutama luontevaa ajankohtaa. Toinen on huhtikuun loppu, jolloin vietetään kansainvälistä tanssipäivää (29.4.). Toinen on Taiteiden yö. Taiteiden yötä vietetään Helsingissä elokuun lopussa.

Yhteistyö tanssikoulun kanssa puoltaisi tapahtuman sijoittumista alkusyksyyn, jolloin ihmiset ilmoittautuvat tanssitunneille. Yhdessä tanssikoulun kanssa tanssikoulu pystyisi esittämään tanssista uuden puolen, elämyksen ja samalla mahdollisesti saisi lisää oppilaita.

Projektiryhmä

Tilaisuuden ja projektin vetäjänä ja epäilemättä myös juontajana on opinnäytetyön tekijä.

Suunnitteluvaiheessa idean käyminen läpi muutaman läheiseksi tulleen tanssijan kanssa on tärkeää. Lisäksi esiintyjien miettiminen ja asioista aikatauluttaminen vaatii apua.

Itse tapahtuma ajankohtana (kaksi päivää ennen, itse tapahtuma ja sen jälkeen) tarvitaan talkooväkeä erilaisissa tehtävissä. Esim. seuraavissa tehtävissä tarvitaan tekijöitä:

- näyttelynpystytys ja purku
- näyttelyssä päivystys ja asiakkaille vastaaminen
- tanssiesitysten harjoitus ja koordinointi
- minibalettitunnille osallistuminen (mallioppilas)
- minibalettitunnin pitäminen
- musiikkilaitteiden vastaava
- valokuvaus

Yhteistyökumppaneiden ja mahdollisen paitamyynnin takia yksityishenkilönä tilaisuuden järjestäjäksi olisi hyvä löytää joku yhdistys. Se yksinkertaistaisi raha-asioiden hoitamista.

Tapahtuman todellinen haaste on kaiken nivoutuminen yhteen. Paikalla ei voi olla liikaa työntekijöitä, koska tila on pieni. Esiintyjien kanssa pitää lisäksi miettiä lämmittely ja odottelu-aika. Siksi näyttelytilaan kuuluva sosiaalitala tai muu huone on tarpeen.

Arviointi

Prosessi

Prosessi on ollut pitkä ja monella tapaa kaaosmainen. Siihen on liittynyt liiankin paljon epävarmuutta. Normaalista työelämästä irrallinen ja lähestymistavoiltaan hyvin erilainen tapa tehdä on ollut mielenkiintoinen, mutta myös erittäin raskas projekti. Raskaaksi sen on tehnyt normaalista työstä johtuvat pitkät tauot ja epäjohtonmukaisuus, joka on johtanut useisiin turhiin ja väärin ratkaisuihin. Positiivisen pohjavireen ja innostuksen ylläpitäminen on osoittautunut aina välillä vaikeaksi.

Tietysti kaikki nämä ovat olleet omia valintojani. Olen ollut työelämässä niin pitkään, että rutiinimaista tapaa tehdä on välillä hyvä kyseenalastaa. Tässä työssä rutiineja on rikkonut lähestymistapa, jossa ei ole heti päättänyt mihin alkuasetelma johtaa. Työelämässä useimmiten ensin määritellään mitä halutaan ja mietintään jää miten se saavutetaan. Ehkä joku sivujuonne voisi johtaa johonkin ihan muuhun, mutta sen miettimiseen ei useinkaan ole aikaa.

Yksittäisistä asioista piirtäminen on ollut kaikkein hauskinda, koska se on pystynyt suhtautumaan rennosti, ilman todistamisen pakkoa. Uskon, että piirtäminen tulee jatkumaan tämän opinnäytetyön jälkeenkin.

Erilaisten tekstien lukeminen on ollut mielenkiintoista. Asioihin on erilaisia lähestymistapoja, helposti urautuu ajattelemaan liian yksioikoisesti. Monet teksteistä, johon olen yrittänyt tutustua, ovat olleet minulle liian korkealentoisia, mutta ajatus sieltä tai täältä auttavat näkemään omien rajojen ulkopuolelle. Kaikki tällainen omasta työstä täysin erilainen ajattelu on ollut ainoastaan virkistävää ja on sääli, ettei siihen ei ole ehtinyt täysillä paneutua.

Kaivoin esiin taiteen estetiikan luentomuistiinpanot ja toistamiseen istun ihmettelemässä olemisen ja näkemisen kysymyksiä filosofien ytimekkäiden lauseiden keskellä.

Olen tehnyt kuvituksia ja opinnäytetyön kirjallista osiota välillä rinnakkain, välillä toiseen paneutuen. Ne ovat vaikuttaneet toisiinsa. Samalla tunne siitä, että mikään ei valmistu on tietysti kasvanut.

Olen joutunut takertumaan joihinkin jo aivan alussa tekemiini ratkaisuihin, esim. työn mustavalkoisuus, koska kaiken kyseenalaistaminen ja uudelleen miettiminen koko ajan olisi johtanut loputtomaan kaaokseen.

Tapahtumasuunnittelu on osa nykyistä työtäni. Käytännön kokemuksesta huomaan, että kaipaam ryhmää. Yksin on tietysti helppo päättää asioita, mutta monet asiat kaipaavat tueksi kannustavaa ja asiantuntevaa ryhmää. Tiimityön hyöty on siinä, että eri ideat kohtaavat ja ne auttavat löytämään tapahtumalle juuri sen oikean muodon.

On mielenkiintoista huomata, miten saman tehtävän alla ensin paneutuu viivan herkkyyteen ja lopulta pohtii tapahtumaan liittyviä vakuutuksia ja lupakysymyksiä. Normaalissa työkuviossa asiat eivät menisi näin, vaan työtehtävien jakamisella helpotetaan taakkaa.

Tapahtumasuunnittelu on laaja alue, jossa voi uppoutua hyvin pitkäksi aikaa markkinointi- ja talouskysymyksiin. Koska työelämässä osallistun tapahtumien suunnitteluun graafisen suunnittelun tekijänä, tässä opinnäytetyössä esille tullut tapahtuman kokonaisvaltaisuus on ollut antoisaa. Tämän opinnäytetyön myötä käsitykseni tapahtumasuunnittelusta on laajentunut huomattavasti.

Tuote

Opinnäytetyöni on konsepti. Tapahtuman oikeasti tuottaminen ja järjestäminen olisi ehdottomasti antoisaa. Uskon vahvasti sen onnistuvan, koska hulluutta ja riskinottoa aina tarvitaan. Joitakin muutoksia täytyy tehdä kustannusten pienentämiseksi. Kertaalleen läpivietyinä tapahtumakonsepti myös tarkentuisi. Konkreettiset asiat (aika, paikka, ihmiset) vaikuttavat niin paljon tapahtumien onnistumiseen.

Olen mukana Pro Dance yhdistyksen hallituksessa. En näkisi mahdollisena, että käyttäisimme tätä suunnitelmaa jäsenhankintatapahtumana.

(kuva 125) Kirchner: Drehende Tänzerin 1932 (Eckert 2011, 68)

(kuva 126) Gainsbourg, kuva elokuvasta (Gainsbourg, 2010)

Inspiraation lähteitä ja vastareaktion aiheuttajia

Mitä pidemmälle opinnäytetyön tekeminen on edennyt, sen vastenmieliseksi baletti on käynyt. Treenitunnit vielä ilahduttavat, mutta kaikki muu ärsyttää. Esitykset, dvd-tallenteet sekä baletin ympärillä toimivat ihmiset, kaikki ärsyttävät.

Vaikka nyt olenkin tympäännytynyt baletin ulkoiseen olemukseen, en usko, että voisin jättää tanssimista. Sen verran paljon se merkitsee minulle.

Erilaisten kuvataiteessa tehtyjen tanssikuvien metsästäminen on ollut hyvin mielenkiintoista. Olen rakastunut moniin kuviin. Mahtavia löytöjä, joihin ei ole osannut varautua. Olen täpinöissä saksalaisiin ekspressionistien töihin. **Otto Dixin** työt ovat aina olleet vaikuttavia, mutta kun silmien eteen rävähtää **Nolden** ja **Kirchnerin** töitä olen aivan innoissani. Sattumalta etsiessäni **Kandinskyn** kuvia päädyin Hannoverin museon sivuille ja tilasin sieltä näyttelyesitteen. ”*Ohne Ekstase, kein Tanz!*”. Voisi olla oman näyttelyni nimi.

Vuosi 2011 oli baletin kannalta erikoinen, sillä baletista on kirjoitettu enemmän kuin vuosikymmeniin yhteensä. Saamme kiittää tästä elokuvaa *Black Swan*. Kyllä, nähty on. Kyse on näyttävästä ja sujuvasta kokonaisuudesta, jota katsoessa on parempi olla miettimättä todellisuutta.

Muutama muu elokuva on ilahduttanut minua tätä opinnäytetyötä tehdessä.

Viime keväänä näkemäni elokuva *Gainsbourg – tarina legendasta* (*Gainsbourg (Vie héroïque)*, 2010) on erittäin vangitseva elokuva. Se kertoo **Serge Gainsbourgist**a, laulaja-lauluntekijästä, joka opiskeli myös nuorena myös kuvataiteita. Elokuvassa on Gainsbourgin tekemien piirroskuvien mukaisia sivuhahmoja. Nämä isonokkaiset tyypit lisäävät elokuvan ilkkurista ja karnevaalimaista menoa.

Heti ryhdyin miettimään näitä minun tekemiäni piirroskuvia pahvisina ihmisen kokoisina hahmoina näyttelytilassa.

Etsin tietoa tanssinhistoriasta ja päädyin jotain kautta Youtubeen katsomaan ranskalaista elokuvaa *Le Roi Dance*. Elokuva kertoo **Jean Baptiste Lullysta** ja siinä sivussa Aurinkokuningaasta. Ajatus siitä, että barokkitanssit olisivat liioittelua kauniissa vaatteissa naamiot kasvoilla, osoittautuvat vääriksi. Monet askeleet ja hypyt, joita elokuvassa tehdään, ovat käsittämättömän vaikeita.

Tanssikaverini vinkkasi minulle pukuhuoneessa Youtubessa olevaa **Veronique Doisnean** videota, koreografina **Jerome Bell**. Veronique on tanssinut koko tanssijauransa Pariisin Oopperanbaletin kuorossa. Hän on erittäin hyvä tanssija, mutta hän ei vain ole kohonnut kuorosta ylemmäksi. Baletti on hierarkkinen laitos, jos olet *corps*-tanssijaa, tanssit vain ryhmätansseja, solistit tanssivat päärooleja.

Videotaltioinnissa ovat tylliunelmat ja vaaleanpunaiset söpöilyt kaukana. Olin jo kirjoittanut tähän opinnäytetyöhön, miltä tuntui tanssia Joutsenlampea harrastajana. Veronique on tanssinut sitä 20 vuotta ja hänen viimeisenä työpäivänään viimeistä kertaa päälavalla esittämänsä soolo corps-roolistaan on sydäntä raastavaa katsottavaa.

En ole lukenut kovinkaan monta romaania opinnäytetyöprojektin aikana. Olen yrittänyt kahlata läpi kirjoja, joista olisi hyötyä tähän opinnäytetyöhön. Seuraavan kuitenkin luin, koska aihe lähestyi tätä työtä. Kirjailija **Marianne Backlen** on kirjoittanut romaanin nimeltään *Tulilinnun tanssi* (2011). Aiheena on klassinen baletti, ja kirjan pääosassa on liuta merkittäviä tanssijoita ja taitelijoita, esim. **Nijinsky**, **Nurejev**, **Karsavina**, **Kaarnakoski**, **Tsaikovski** ja kuvitteellinen Anna Ivola, joka tasa-painottelee baletin ja modernin tanssin välissä. Backlen on harrastanut tanssia, lähinnä jazzia, joten tanssituntemusta on omasta takaa.

Kirja kompastuu pinnallisuuteen. Lukemalla omaelämäkertoja ja/tai muistelmia saa toki käsityksen tanssijasta, mutta luoda näin saaduista tiedoista aito tunteva henkilö romaanissa, vaatii aikamoista mielikuvitusta.

Kirjan luettuani mietin kuumeisesti omaa opinnäytetyötäni. Onko tämäkin pintasilaus, ulkokohtainen yrittely tanssista. Avautuuko tästä ollenkaan tekijän aito tunne ja side aiheeseen.

Kirja, joka ilahdutti ja inspiroi aivan toisella tavalla on sen sijaan **Georges Perecin** *Tiloja/avaruuksia* (2004). Kirjassa on mietelmiä ihmisistä ja paikoista. Mielikuvat laukkaavat. Joissakin kappaleissa on säästely välimerkeissä. Aivan mahtavaa. Kirjoitus on tajunnan virtaa. En tiedä näkykö kirjan vaikutus tässä opinnäytetyössä, mutta pystyin suhtautumaan kuvantekemiseen tämän kirjan jälkeen hyvin rennosti, ilman paineita pisteistä ja pilkuista.

Mustavalkoisesta ilmeestä tehty päätös on selvästi vaikuttanut näkemiseeni. Tuntuu kuin joka paikassa olisi joku mustavalkoinen ratkaisu. Kesällä Kalastamassa oli Taideakatemian oppilaiden aidan kokoiset puupainokaiverrukset. Niistä löytyvät vedostukset Annantalon seinässä. Mustavalkoisia julisteita, mustavalkoisia esitteitä, piirroskuvia joka paikassa.

TEKEMISEN JÄLKI. Kesällä 2006 kävin Turussa *Aboa Novassa* näyttelyssä, jossa oli videoteos aiheesta pianonsoittaminen. Taiteilija, mies, halusi oppia soittamaan erittäin perinteisen romanttisen pianokappaleen, ehkä se on **Chopania** tai **Schumannia**. Hän ei pitänyt kappaleesta, mutta halusi soittaa sen.

Taiteilija ei osannut soittaa pianoa, joten palkkasi pianonopettajan, jonka kanssa he käyvät kappaleen läpi nuotti nuotilta. Taiteilija opettelee kaiken ulkoa. Lopuksi hän soittaa teoksen.

Ja kaikki tämä, eri vaiheet ja opetushetket ja soittaminen on videolla. Lopuksi taiteilija kommentoi tekemistään, että opettelulla, kyseisellä kappaleella tai sen esittämisellä ei ollut mitään vaikutusta häneen.

Video vangitsi minut. Sillä oli suuri vaikutus minuun. Olisin halunnut kysyä taiteilijalta syytä, mutta en olisi osannut pukea sitä sanoiksi. Jotain jää aina, jos paneutuu asiaan pitkäksi aikaa. Jotain täytyy jäädä. Miten ihminen voi olla taiteilijana, jos mikään ei enää vaikuta.

Video selvästi ärsytti minua. Ehkä se oli sen tarkoitus.

Jättääkö tämä opinnäytetyö minuun jälkensä?

Taideteosten metsästäminen ollut antoisaa. Piirtäminen on ollut hauskaa. Minulla on selvästi ongelmia ideoinnin karsimisessa, ehkä sen suhteen oppi jotain. Ehkä jonkin ajan kuluttua löytää oikeat sanat.

(kuva 127–128) Mustavalkoinen Helsinki: Elielin aukiolla julisteiden joukosta löytyy mustavalkoisia ratkaisuja. Annantalon seinissä on jättimäiset puupiirroksista tehdyt vedokset. Kuvat: Tytti Hirvonen, 2011

Lähteet

LÄHDELUETTELO:

- Ahtopelto-Nieminen, T. 1999. Kuvittajan keinot. Helsinki: Kirjayhtymä
- Anttila, L. 1982. Ajatus ja havainto. Helsinki: Taideakatemia
- Heikkerö, M. 2001: Taiteilijan kuvakirja. Helsinki: Taide
- Hällström, R. 1945. Siivekkäät jalat. Helsinki: Kivi
- Iiskola-Kesonen, H. 2004. Mitä, miksi, kuinka? Käsikirja tapahtumajärjestäjälle. Helsinki: SLU
- Itkonen, M. 2003. Typografian käsikirja. Helsinki: RPS-yhtiöt
- Merleau-Ponty, M. 1964. Silmä ja mieli. Helsinki: Taide
- Mikkonen, K. 2005. Kuva ja sana. Helsinki: Gaudeamus
- Valkonen, O. 1964. Kuvataiteen aapiskirja. Helsinki: Aalto
- Vallo, H. & Häyrynen, E. 2003. Tapahtuma on tilaisuus. Opas onnistuneen tapahtuman järjestämiseen. Helsinki: Tietosanoma

Internet:

- Danceinfo. 2011. [Viitattu 30.10.2011]. Saatavissa: <http://www.danceinfo.fi/tanssitilastot/arkisto/2009/yhteen veto-vuoden-2009-tanssin-esitys-ja-katsojatilastoista/>
- Doria. 2011. Jussilainen, A. Uuden tanssin uskontokulttuuriset ulottuvuudet [Viitattu 30.10.2011]. Saatavissa: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/35974/gradu2007jussilainen.pdf?sequence=1>
- Etelä-Pohjanmaan liitto. 2011. Tapahtumajärjestäjän opas. [viitattu 16.10.2011]. Saatavissa: <http://www.etelapohjanmaa.fi/kulttuuri/documents/tapopas.pdf>
- Etusivu. 2011. [Viitattu 30.10.2011]. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2009/1308/teatteritilastot.html?lang=fi>
- teatteri-, tanssi-, ooppera- ja sirkusesityksissä oli 3,9 miljoonaa. Filosofinen n&n aikakauslehti. 2011. Parviainen, J. Taideteoksen kehollisuus. Kehollisuuden ja tanssiteoksen olemuksesta. 4/95 [Viitattu 30.10.2011]. Saatavissa: http://www.netn.fi/495/netn_495_parvi.html
- Helsingin Sanomat. 2011. Osio: Kulttuuri. 5.4.1998. Tossavainen, J. Tanssin alkujat elävät vain valokuviissa. Uusi suurteos esittelee suomalaisen tanssin suhdetta valokuvaan. [Viitattu 20.8.2011]. Saatavissa: <http://www.hs.fi/tulosta/HS980405SI1KU03uri>
- Karjalaisen Ruonokielen Seura. 2011. [Viitattu 30.10.2011]. Saatavissa: <http://www.karuse.info/>
- Tilastokeskus. 2011. Ajankäyttö 2009/Kulttuuriharrastukset [viitattu 5.9.2011] Saatavissa: http://stat.fi/til/akay/2009/akay_2009_2011-01-27_kat_003_fi.html

KUVALÄHTEET:

- Kuva 1: Erikson, O. 1974. Graafisen tyylin perusteet. Helsinki: Otava
- Kuva 2: Mackworth-Praed, B. 1993. The Book Of Kells, London: Studio
- Kuva 3: Nordström, G.Z. 1984. Bildspråk och bildanalys. Stockholm: Prisma. Kuvan toisinto: Tytti Hirvonen
- Kuva 4: Balcar, A. 1957. Knaurs Ballet Lexikon. München: Th. Knaur Nachf.
- Kuva 5: Homans, J. 2010. Apollo´s Angels. A History of Ballet. London: Granta
- Kuva 6: Wikipedia. 2011. Marie Taglioni. [viitattu 20.9.2011]. Saatavissa: http://fi.wikipedia.org/wiki/Marie_Taglioni
- Kuva 7: Pritchard, J. 2010. Diaghilev and the Golden Age of the Ballets Russes 1909-1929. London: V&A
- Kuva 8: Hirvonen, T. 2009. Tanssitunti. Valokuva.
- Kuva 9: Tanssijakuva, kalliomaalaus. Hounour, H. & Fleming, J. 1992. Maailman taiteen historia. Helsinki: Otava
- Kuva 10: Tanssiva hahmo, veistos. Hounour, H. & Fleming, J. 1992. Maailman taiteen historia. Helsinki: Otava
- Kuva 11: Tanssiva tyttö, terracotta, veistos. British Museum 2011. [viitattu 20.10.2011] Saatavissa: http://www.britishmuseum.org/research/search_the_collection_database/search_object_details.aspx?objectId=444560&partid=1&searchText=dancing+girl&fromADBC=ad&toADBC=ad&numpages=10&orig=%2fresearch%2fsearch_the_collection_database.aspx¤tPage=6
- Kuva 12: Botticelli. n. 1478. Kevät. Maalaus. Hounour, H. & Fleming, J. 1992. Maailman taiteen historia. Helsinki: Otava
- Kuva 13: Bruegel, vanh. P. n. 1566. Maalaistanssit. Maalaus. DIA - Detroit Institute of Arts [viitattu 20.9.2011]. Saatavissa: <http://www.dia.org/object-info/d33ac9fb-e03b-4287-923e-c5e42b7f65e6.aspx?position=1>
- Kuva 14: Watteau, A. n. 1717-18. Tanssi. Maalaus. Hounour, H. & Fleming, J. 1992. Maailman taiteen historia. Helsinki: Otava
- Kuva 15: Goya, F. 1813. Karnevaalit. Maalaus. Lsassaigue, J. 1982. Maalaustaiteen valtavirtoja. Helsinki: Ex Libris
- Kuva 16: Renoir, P.A. 1876. Le moulin de la Galette. Maalaus. Keller, H. 1979. Impressionistit. Helsinki: Kirjayhtymä
- Kuva 17: Deags, E. 1880. Pieni 14-vuotias tanssijatar. Veistos. Orsay. Connaissance des arts. 1994. Paris: Musée d´Orsay
- Kuva 18: Toulouse-Lautrec. H. 1893. Loië Fuller. Grafiikkavedos. Eckett, C. 2011. Ohne Ekstase kein Tanz. Hannover: Sprengel Museum Hannover
- Kuva 19: Seurat, G. 1889. Le Chatut. Maalaus. Strand, C. 2008. Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch. München: Horncastle
- Kuva 20: Picasso, P. 1924. Le Train Blue. Maalaus. Pritchard, J. 2010. Diaghilev and the Golden Age of the Ballets Russes 1909-1929. London: V&A
- Kuva 21: Matisse, H. 1931. Tanssi. Maalaus. Essers, V. 1989. Henri Matisse. Köln: Taschen
- Kuva 22: Severini, G. 1912. Tanssijan dynamismi. Maalaus. Strand, C. 2008. Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch. München: Horncastle
- Kuva 23: Nolde, E. 1909. Tanssivat lapset. Maalaus. Strand, C. 2008. Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch. München: Horncastle
- Kuva 24: Dix, O. 1928. Triptyyksi. Maalaus. Strand, C. 2008. Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch. München: Horncastle
- Kuva 25: Kandinsky, V. 1923. Diagonaali. Maalaus. Eckett, C. 2011. Ohne Ekstase kein Tanz. Hannover: Sprengel Museum Hannover
- Kuva 26: Miró, J. 1925. Espanjalainen tanssijatar. Maalaus. Strand, C. 2008. Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch. München: Horncastle
- Kuva 27: Doesburg, van T. 1918. Venäläisen tanssin rytmi. Maalaus. Strand, C. 2008. Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch. München: Horncastle
- Kuva 28: Pollock, J. 1953. Unformed Figure. Maalaus. Strand, C. 2008. Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch. München: Horncastle
- Kuva 29: Shapiro, J. 2011. Nimetön. Veistos. Helsingin Sanomat. 20.8.2011. Osio: Kulttuuri.
- Kuva 30: Collin, M. 1921. Tupatanssit. Maalaus. Suomen Taid-eakatemia näyttely- ja tiedotusosasto 62/. 1979. Tanssaiheita 1900-1960 Dansmotiv. Helsinki: Suomen Taideakatemia
- Kuva 31: Sallinen, T. 1918. Jytkyt, lauantaitanssit Mutilassa. Maalaus. Valtion Taidemuseo Taidekokoelmat. [viitattu 21.9.2011] Saatavissa: http://kokoelmat.fng.fi/wandora/w?lang=fi&action=gen&page=2&si=http%3A%2F%2Fwww.muusa.net%2FE42_Object_Identifier%2FA_IV_3053&imagesize=0
- Kuva 32: Simberg, H. 1898. Piiritanssi. Maalaus. Valtion Taidemuseo Taidekokoelmat. [viitattu 21.9.2011] Saatavissa: <http://kokoelmat.fng.fi/wandora/w?lang=fi&action=gen&si=http%3A%2F%2Fwww.muusa.net%2FTeos%2FA824748A-A453-42C0-A856-C46AB883EDA5>
- Kuva 33: Thesleff, E. 1946. Chopanin valssi/Tanssijatar. Maalaus. Thesleff, E. 2008. Ellen Thesleff, värien tanssi. Punkaharju: Retretti
- Kuva 34: Helenius, E. 1927. Attityde. Piirustus. Suomen Taid-eakatemia näyttely- ja tiedotusosasto 62/. 1979. Tanssaiheita 1900-1960 Dansmotiv. Helsinki: Suomen Taideakatemia
- Kuva 35: Palsa, K. 1969. Mustien joutsenten tanssi Tšaikovskin Joutsenlammesta. Maalaus. [viitattu 20.10.2011] Saatavissa: <http://kokoelmat.fng.fi/wandora/w?lang=fi&action=gen&page=58&si=http%3A%2F%2Fwww.muusa.net%2FTeos%2F3554FFF2-EF8B-4AFA-B842-8EF93F897FD7&imagesize=0>
- Kuva 36: Aaltonen, W. 1928. Tanssijatar. [viitattu 21.9.2011] Saatavissa: Veistos. http://kokoelmat.fng.fi/wandora/w?lang=fi&action=gen&page=4&si=http%3A%2F%2Fwww.muusa.net%2FE42_Object_Identifier%2FA-2008-649&imagesize=0
- Kuva 37: Hiltunen, E. 1966. A la Russe. Veistos. Hiltunen, E. 1992. Eila Hiltunen. Porvoo: WSOY
- Kuva 38: Tanssija Antoine Paul, 1820. Homans, J. 2010. Apollo´s Angels. A History of Ballet. London: Granta
- Kuva 39: Tanssija Matilda Kshesinskaya. 1890. Postikorttisarja. 2004. Pietari: Poliittisen historian museo
- Kuva 40: Muybridge, E. 1887. Tanssi. Valokuva. Bagh, von, P. 1998. Elokuvan historia. Helsinki: Otava
- Kuva 41: Marey, E. J. 1894. Taivutus. Valokuvakooste. Visualizeus. [viitattu 21.9.2011] Saatavissa: <http://visualizeus.us/rogier/etienne-jules%20marey/Visualizeus,%202011/>
- Kuva 42: Moatti, J. 2002. Nicolas Le Riche Le Jeune Homme et la Mort. Valokuva. Moatti, J. & Sirvin, R. 2002. Les Grandes ballets du répertoire. Montreal: Larousse
- Kuva 43: Yvernats, P. 1990. Carolyn Carlson. Carolyn Carlson. Valokuva. Vis. 1990. Vis a Vis International. La musique & la dance. Paris: Vis
- Kuva 44: Lutz, D. 1989. Tanssikuvia. Valokuva. Vis. 1990. Vis a Vis International. La musique & la dance. Paris: Vis
- Kuva 45: Ala-Harju, S. 2001. Kärrynpyöriä. Valokuva. Sirkku Ala-Harja [viitattu 20.9.2011] Saatavissa: <http://www.harakka.fi/sirkku/maalauksia/006.html>

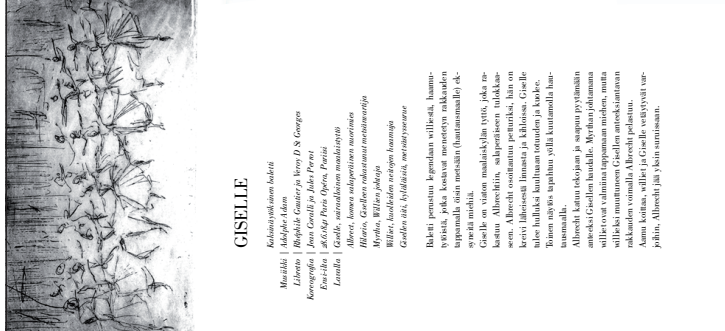
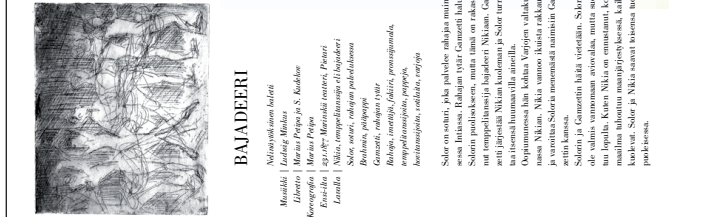
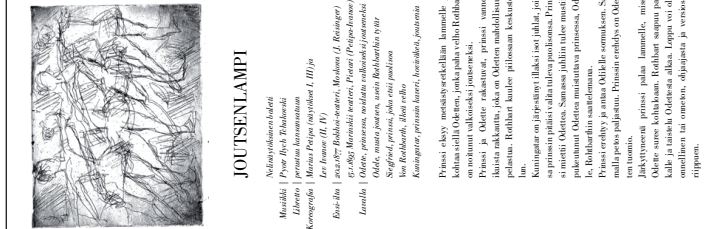
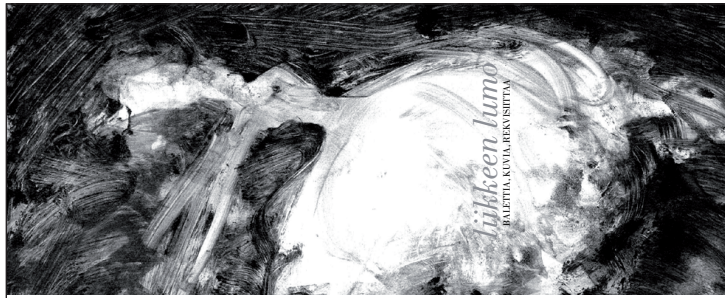
- Kuva 46: Brotherus, E. 2007. Études d'après modèle. valokuva. Elina Brotherus [viitattu 20.9.2011] Saatavissa: www.elinabrotherus.com/photography/etudes-dapres-modele-danseurs/
- Kuva 47: Ludwig XIV Apollona. Homans, J. 2010. Apollo's Angels. A History of Ballet. London: Granta
- Kuva 48: Pietinen, A. 1932. Joutsenlampi. Valokuva. Helavuori, H-L., Kukkonen J., Raatikainen, R. & Vuorenmaa, T-J. 1997. Valokuvan tanssi. Oulu: Pohjoinen
- Kuva 49: Joutsenlampi. 1951. Balcar, A. 1957. Knaurs Ballet Lexikon. München: Th. Knaur Nachf.
- Kuva 50: Häkli, K. 1987. Joutsenlampi. Valokuva. Almi, H. & Pitkänen, M. 1997. Baletti 75. Helsinki: Suomen Kansallisbaletti
- Kuva 51: Bray-Moffat N. 2004. Lasten balettikoulu. Hämeenlinna: Karisto
- Kuva 52: Davidson, S. & Dayne, K. 2006. The Little Ballet Treasury. Lontoo: Usborne
- Kuva 53: Paavilainen, M. 2000. Nuppu tanssii. Helsinki: Kirjapaja
- Kuva 54: Montanari, E. 2009. Chasing Degas. New York: Abrams
- Kuva 55: Homans, J. 2010. Apollo's Angels. A History of Ballet. London: Granta
- Kuva 56: Hällström, R. 1945. Siivekkäät jalat. Helsinki: Kivi
- Kuva 57: Kirstein, L. 1984. Fifty Ballet Masterworks. From th 16th to the 20th Centary. New York: Dover
- Kuva 58: Moatti, J. & Sirvin, R. 2002. Les Grandes ballets du répertoire. Montreal: Larousse
- Kuva 59: Reinhardt, A. 2005. Der passende Spitzenschuh. Berlin: Heinschel
- Kuva 60: The Library of Congress. Le maitre a danser [viitattu 20.9.2011] Saatavissa: [http://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collid=musdi&fileName=142/musdi142.db&recNum=0&itemLink=r&ammem/musdibib:@field\(NUMBER+@band\(musdi+142\)\)](http://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collid=musdi&fileName=142/musdi142.db&recNum=0&itemLink=r&ammem/musdibib:@field(NUMBER+@band(musdi+142)))
- Kuva 61: Vaganova, A. (1946) 1969. Basic Principles of Classical Ballet. New York: Dover
- Kuva 62: Almi, H. & Pitkänen, M. 1997. Baletti 75. Helsinki: Suomen Kansallisbaletti
- Kuva 63: Pritchard, J. 2010. Diaghilev and the Golden Age of the Ballets Russes 1909-1929. London: V&A
- Kuva 64: Hudova, I. 2002. Maailmalla tanssien. Helsinki: WSOY
- Kuva 65: Strand, C. 2008. Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch. München: Horncastle
- Kuva 66: Helavuori, H-L., Kukkonen J., Raatikainen, R. & Vuorenmaa, T-J. 1997. Valokuvan tanssi. Oulu: Pohjoinen
- Kuva 67: Eckett, C. 2011. Ohne Ekstase kein Tanz. Hannover: Sprengel Museum Hannover
- Kuva 68: Bedetheque. 2011. [viitattu 20.9.2011] Saatavissa: <http://www.bedetheque.com/serie-27235-BD-Polina.html>
- Kuva 69: Toulouse-Lautrec. H. 1896. La Troupe de Mlle Églantine. Litografia. Strand, C. 2008. Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch. München: Horncastle
- Kuva 70: Cocteau. 1911. Ballet Russes. Litografia. Pritchard, J. 2010. Diaghilev and the Golden Age of the Ballets Russes 1909-1929. London: V&A
- Kuva 71: Marsinskiin juliste. 2011. The Telegraph 17.3.2011 [viitattu 20.10.2011] Saatavissa: <http://www.telegraph.co.uk/culture/theatre/dance/8388579/World-of-Alina-Cojocar-ballet-dancer.html>
- Kuva 72: Schlemmer, O. 1926. Das Ballet Py. Eckett, C. 2011. Ohne Ekstase kein Tanz. Hannover: Sprengel Museum Hannover
- Kuva 73: Joutsenlampi. 1980-luvun alku. Suomen Ooppera/Kansallisbaletti. (Valokuva julisteesta: T. Hirvonen)
- Kuva 74: Romeo ja Julia. 1996. Suomen Ooppera/Kansallisbaletti (Valokuva julisteesta: T. Hirvonen)
- Kuva 75: Avvakumov, M. & Volkova, O. 1990. Joutsenlampi. Avvakumov, M. & Baburina, N. 1991. Russian Soviet Ballet in Poster. Moskova: Panorama
- Kuva 76: Sjare, M. 1970. Giselle. Avvakumov, M. & Baburina, N. 1991. Russian Soviet Ballet in Poster. Moskova: Panorama
- Kuva 77: Kuopio tanssii ja soi. [viitattu 22.9.2011] Saatavissa: www.kuopiodancefestival.fi/
- Kuva 78: Täydenkuun tanssit. [viitattu 22.9.2011] Saatavissa: <http://www.fullmoondance.fi/FMD2011/aloitus.php>
- Kuva 79: Mikkelin Balettijuhlat. [viitattu 22.9.2011] Saatavissa: <http://www.savcorballet.com/>
- Kuva 80: Helsingin kansainvälinen balettikilpailu. [viitattu 22.9.2011] Saatavissa: <http://www.balcomphelfi/>
- Kuva 81: Liikkeellä marraskuussa. [viitattu 22.9.2011] Saatavissa: <http://www.liikkeellamarraskuussa.fi/>
- Kuva 82: Loikka. [viitattu 22.9.2011] Saatavissa: <http://www.loikka.fi/>
- Kuva 83: Marsinskii Teatr. 2004. IV International Ballet Festival Mariinsky. Pietari: Marsinskii Teatteri
- Kuva 84: Kari Piippo. [viitattu 22.9.2011] Saatavissa: <http://www.piippo.com/kari/>
- Kuva 85: Seuratanssi, Ranska, 1723. Kirstein, L. 1984. Fifty Ballet Masterworks. From th 16th to the 20th Centary. New York: Dover
- Kuva 86: Yksinkertaistettu liike. Guest, A. 1984. Dance notation : the process of recording movement on paper. London: Dance Books
- Kuva 87: Fanny Esillerin Cachucka-tanssi. Guest, A. 1984. Dance notation : the process of recording movement on paper. London: Dance Books
- Kuva 88: Traité Élémentaire, Carlo Blasis, 1820. Kirstein, L. 1984. Fifty Ballet Masterworks. From th 16th to the 20th Centary. New York: Dover
- Kuva 89: Vinci, Da, L. n, 1490. Vitruvianuksen ihminen. Piirros. Congedo, F. 2001. Leonardo e Leonardo. Milano: Skira
- Kuva 90: Kirstein, L. 1984. Fifty Ballet Masterworks. From th 16th to the 20th Centary. New York: Dover
- Kuva 91–106: Hirvonen, T.
- Kuva 107: Iiskola-Kesonen, H. 2004. Mitä, miksi, kuinka? Käsikirja tapahtumajärjestäjälle. Helsinki: SLU. Kuvan toisinto: Tytti Hirvonen
- Kuva 108: Vallo, H. & Häyrinen, E. 2003. Tapahtuma on tilaisuus. Opas onnistuneen tapahtuman järjestämiseen. Helsinki: Tietosanomaa. Kuvan toisinto: Tytti Hirvonen
- Kuva 109: Iiskola-Kesonen, H. 2004. Mitä, miksi, kuinka? Käsikirja tapahtumajärjestäjälle. Helsinki: SLU. Kuvan toisinto: Tytti Hirvonen
- Kuva 110: Iiskola-Kesonen, H. 2004. Mitä, miksi, kuinka? Käsikirja tapahtumajärjestäjälle. Helsinki: SLU. Kuvan toisinto: Tytti Hirvonen
- Kuva 111: Hirvonen, T.
- Kuva 112: Vallo, H. & Häyrinen, E. 2003. Tapahtuma on tilaisuus. Opas onnistuneen tapahtuman järjestämiseen. Helsinki: Tietosanomaa. Kuvan toisinto: Tytti Hirvonen
- Kuva 113: Iiskola-Kesonen, H. 2004. Mitä, miksi, kuinka? Käsikirja tapahtumajärjestäjälle. Helsinki: SLU
- Kuva 114: Iiskola-Kesonen, H. 2004. Mitä, miksi, kuinka? Käsikirja tapahtumajärjestäjälle. Helsinki: SLU
- Kuva 115-124: Hirvonen, T. 2011.
- Kuva 125: Kirchner, E. Drehende Tänzerin, 1932. Eckett, C. 2011. Ohne Ekstase kein Tanz. Hannover: Sprengel Museum Hannover
- Kuva 126: Gainsbourg. 2010. Ruutukaappaus: kuva elokuvasta. Gainsbourg [viitattu 22.10.2011] Saatavissa: <http://www.gainsbourgfilm.com/>
- Kuva 127–128: Hirvonen, T.

Muu kirjallisuus

- Ahonen, J., Anttila, E., Jalkanen, T., Jouhitinen, A., Kontunen, K., Renvall, H., Suhonen, T. & Vainio, L. 2003. Tanssioppilaan kirja. Helsinki: Opetushallitus
- Backlen, M. 2011. Tulilinnun tanssi. Helsinki: Schildts
- Bull, D., Jennings, L. 2004. The Faber Pocket Guide to Ballet. London: Faber
- Eco, U. 2008. Kauneuden historia. Helsinki: WSOY
- Erikson, O. 1974. Graafisen tyylin perusteet. Helsinki: Otava
- Guest, A. 1984. Dance notation: the process of recording movement on paper. London: Dance Books
- Hammond, S. 2006. Piruetti. Baletin perusteet. Jyväskylä: Art House
- Helavuori, H-L., Kukkonen J., Raatikainen, R. & Vuorenmaa, T-J. 1997. Valokuvan tanssi. Oulu: Pohjoinen
- Homans, J. 2010. Apollo's Angels. A History of Ballet. London: Granta
- Kristein, L. 1984. Fifty Ballet Masterworks. From th 16th to the 20th Centary. New York: Dover
- Lyytikäinen, K. & Riikonen H. 1995. Painotuotteen suunnittelu. Helsinki: Opetushallitus
- Nikolajeva, M. 2000. Bilderbokes pusselbitar. Lund: Studentlitteratur
- Perec, G. 2004 Tiloja/avaruuksia Helsinki: Loki
- Strand, C. 2008. Tanzbilder Bildertanz. Von der Ballerina zum Derwisch. München: Horncastle
- Suomen Taideakatemia. 1983. Ekspressionisteja. Kokoelma Buchheim. Helsinki: Suomen Taideakatemia
- Suomen Taideakatemia näyttely- ja tiedotusosasto 62/. 1979. Tanssiaiheita 1900-1960 Dansmotiv. Helsinki: Suomen Taideakatemia
- Nordström, G.Z. 1984. Bildspråk och bildanalys. Stockholm: Prisma
- Vaganova, A. 1946. Basic Principles of Classical Ballet. New York: Dover

Internet:

- Järvinen, H. 2006. Koreografi, koreografia, notaatio: tanssin käsitteistä ennen ja nyt. Ennen ja nyt 1/2006. Saatavissa: http://www.ennenjanyt.net/2006_1/referee/jarvinen.pdf
- Etelä-Pohjanmaan liitto. 2011. Tapahtumajärjestäjän opas. Saatavissa: <http://www.etelapohjanmaa.fi/kulttuuri/documents/tapopas.pdf>
- Poliisi. 2011. Järjestäjän muistilista. <http://www.poliisi.fi/poliisi/kanta-hame/home.nsf/pages/209E10FFE1AFF03AC22578710032C74C?opendocument>
- Wikipedia. 2011. Baletti. Saatavissa: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Baletti>
- Wikipedia. 2011. Elämys. Saatavissa: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Elämys>
- Wikipedia. 2011. Kuvitus. Saatavissa: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Kuvitus>
- Wikipedia. 2011. Tanssi. Saatavissa: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Tanssi>

LIITE 1: Esite
(250 x 700 mm)

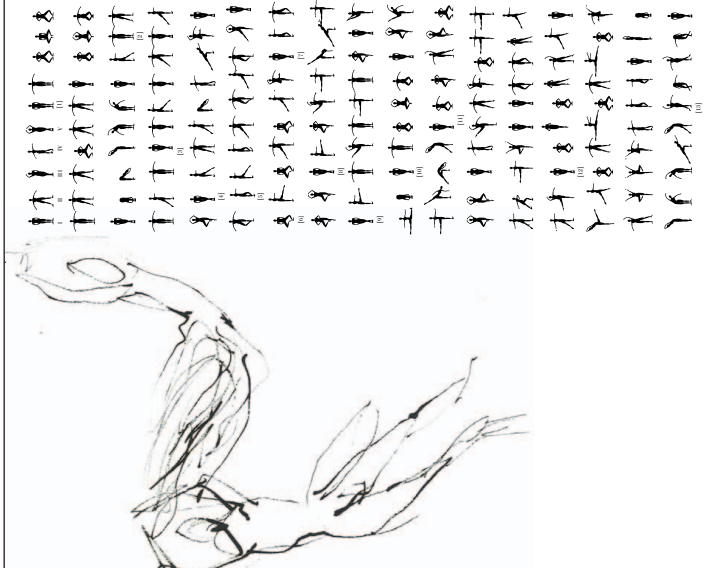
Balletti on tanssitaiteen lajia, jota on kehitetty ja kehitetty jatkuvasti. Sen historia on pitkä ja monimutkainen. Sen juuret ovat antiikin kreikkalaisissa ja roomalaisissa tanssissa. Balletin kehitys on ollut nopeaa, ja se on muuttanut muotoaan useita kertoja. Nykyään balletti on yksi maailman suosituimmista tanssilaajista.

Balletin historia on pitkä ja monimutkainen. Sen juuret ovat antiikin kreikkalaisissa ja roomalaisissa tanssissa. Balletin kehitys on ollut nopeaa, ja se on muuttanut muotoaan useita kertoja. Nykyään balletti on yksi maailman suosituimmista tanssilaajista.

Mikä on balletin historia? Balletin historia on pitkä ja monimutkainen. Sen juuret ovat antiikin kreikkalaisissa ja roomalaisissa tanssissa. Balletin kehitys on ollut nopeaa, ja se on muuttanut muotoaan useita kertoja. Nykyään balletti on yksi maailman suosituimmista tanssilaajista.

BALLETIN HISTORIA on pitkä ja monimutkainen. Sen juuret ovat antiikin kreikkalaisissa ja roomalaisissa tanssissa. Balletin kehitys on ollut nopeaa, ja se on muuttanut muotoaan useita kertoja. Nykyään balletti on yksi maailman suosituimmista tanssilaajista.

BALLETIN HISTORIA on pitkä ja monimutkainen. Sen juuret ovat antiikin kreikkalaisissa ja roomalaisissa tanssissa. Balletin kehitys on ollut nopeaa, ja se on muuttanut muotoaan useita kertoja. Nykyään balletti on yksi maailman suosituimmista tanssilaajista.

liikkeen lumo
BALETTIA KUVA IIRKÄPÄITÄ

Tanssitaiteiden *1900-1950 (6. painos)*
Vastuukseltaan *Ilkka Pääkkönen, Iirre Pääkkönen*
Wettilä *Ilkka, Ilkka*
Muuta painos *Ilkka Pääkkönen, Iirre Pääkkönen*
Kuvataiteiden *Kuvataiteiden*
Suomen *Suomen*
Kokoon *Ilkka Pääkkönen, Iirre Pääkkönen*

LIITE 1: Esite(2-puoli)
(250 x 700 mm)

Tanssikuvia Tytti Hirvonen 27.-29.8.2012 klo 14-20
Kokeile vartin balettituntia klo 15, 16 ja 19
Tanssiesityksiä klo 17 ja 18

liikkeen lumo

BALETTIA, KUVIA, REKVISIITTA

TAITEEN VAIHTOLAVA, Fleminginkatu 21, 00500 Helsinki
www.liikkeenlumo.com

